

Guia per al disseny d'espais públics amb perspectiva de gènere interseccional

Elaboració: Col·lectiu Punt 6

Coordinació:

Antoni Bedoya Echave
Cap del Servei de Mobilitat
Direcció general de Transports i Mobilitat
Departament de Territori
Generalitat de Catalunya

Finançament: Generalitat de Catalunya a través
del Fons del Pacte d'Estat contra la Violència de Gènere

Disseny i maquetació: Odile Carabantes

Il·lustracions: Tonina Matamalas

Índex

Introducció	5
Què trobarem en aquesta guia?	6
Conceptes clau	8
1. Marc conceptual	13
El dret de les dones a la ciutat des de l'urbanisme feminista	13
Les necessitats de cures en els espais públics	14
Espais públics segurs i lliures de violències masclistes	20
La participació comunitària en la construcció dels espais públics	23
2. Com definim els espais públics des d'una perspectiva de gènere interseccional?	27
2.1. ÀMBITS	29
C Espais connectors	29
I Espais intermedis	29
R Espais de relació	29
2.2. QUALITATS	31
1 Espais gestionats amb perspectiva de gènere interseccional	32
2 Espais pròxims i en xarxa	34
3 Espais equipats per a necessitats diverses	35
4 Espais segurs i lliures	36
5 Espais de trobada i socialització	37
6 Espais naturals i saludables	38
3. Diagnosi	41
3.1. DIAGNOSI TÈCNICA	41
3.2. DIAGNOSI PARTICIPATIVA	47
4. Criteris i actuacions	57
Actuacions 1. Espais gestionats amb perspectiva de gènere	59
Actuacions 2. Espais pròxims i en xarxa	64
Actuacions 3. Espais equipats per a necessitats diverses	70
Actuacions 4. Espais segurs i lliures	77
Actuacions 5. Espais de trobada i socialització	82
Actuacions 6. Espais naturals i saludables	88
5. Seguiment i avaluació	95
Indicadors per avaluar les actuacions als espais públics amb perspectiva de gènere	98
Annex: qüestionari	107
Bibliografia	117

Introducció

Vivim en societats en les quals existeixen profundes desigualtats estructurals fruit d'un sistema patriarcal, capitalista, racista i colonial, en què a partir de les diferències es construeixen privilegis i opressions, depenent de si som dones, homes o persones amb altres identitats, però també d'altres categories estructurants. Des de fa dècades, els treballs realitzats des dels estudis de gènere han permès identificar aquestes inequitats que travessen tots els àmbits de les nostres vides entre els quals es troben l'urbanisme, l'habitatge, la mobilitat, el treball remunerat i la salut, entre molts altres.

Els espais de la ciutat en els quals desenvolupem les nostres vides reproduïxen, legitimen i perpetuen desigualtats i relacions de poder que són estructurals. Per això, és necessària una aproximació des d'una perspectiva de gènere interseccional que analitzi aquestes desigualtats i proposi transformacions dels nostres entorns per a garantir el dret a la ciutat per a totes les persones, i en particular de les dones i altres identitats que han estat històricament excloses i invisibilitzades.

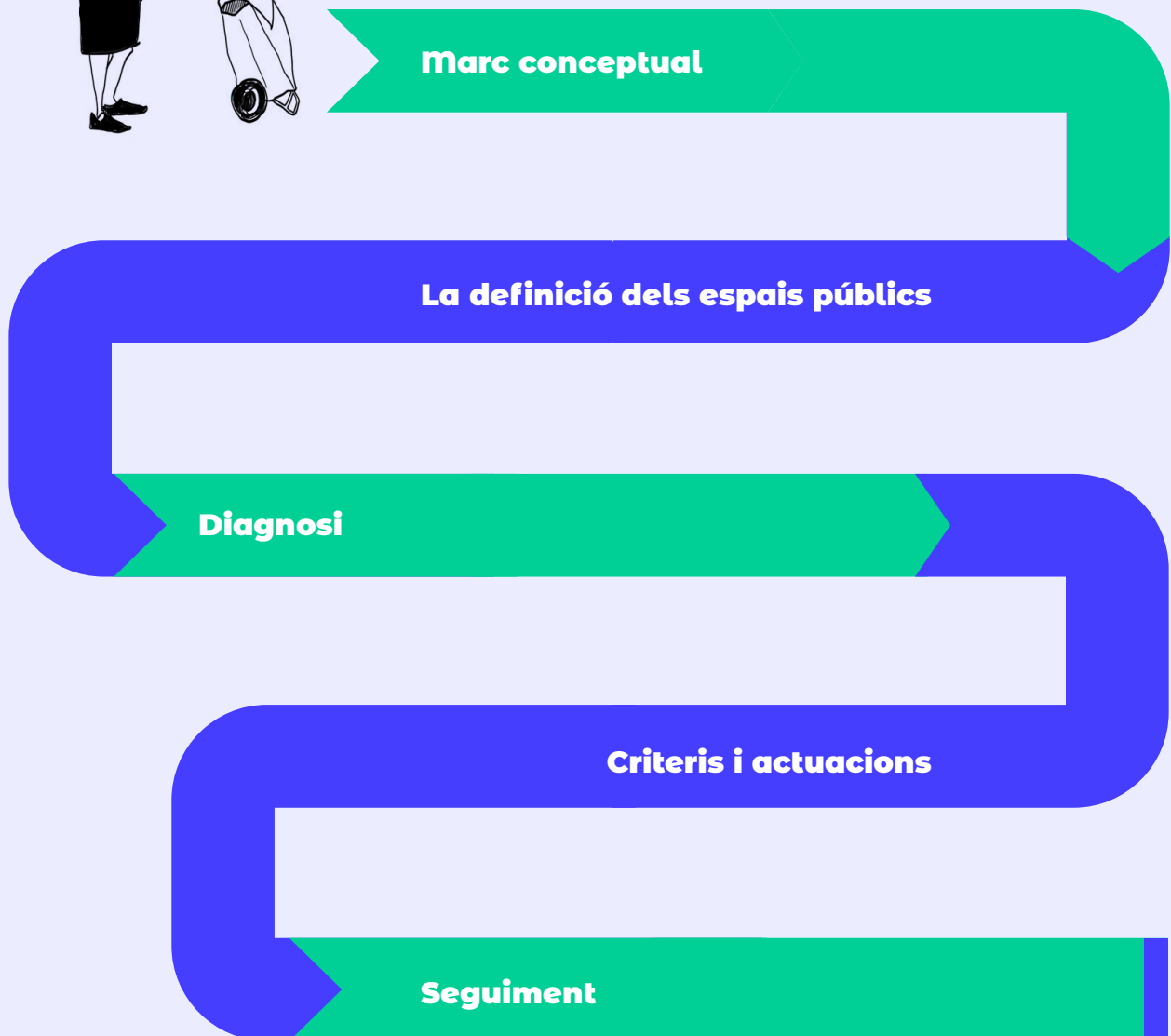
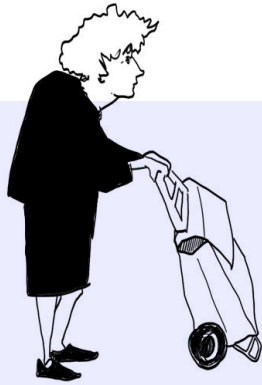
Des del Col·lectiu Punt 6 hem desenvolupat durant els últims 17 anys diferents metodologies per a aplicar la perspectiva de gènere interseccional en la transformació dels nostres entorns quotidians basats en les nostres experiències en el context català, espanyol i internacional amb moltes dones i altres identitats. Aquesta experiència ens ha permès elaborar aquesta guia perquè equips tècnics de diferents administracions puguin integrar la perspectiva de gènere interseccional en la planificació, disseny i gestió dels espais públics¹.

¹ Aquesta guia està basada en treball realitzat pel Col·lectiu Punt 6 sobre els espais públics a Santa Fe, Argentina (2021).

QUÈ TROBAREM EN AQUESTA GUIA?

Aquesta guia té com a objectiu ser una eina d'anàlisi, transformació, avaluació i seguiment en els processos de disseny dels espais públics de les nostres ciutats i territoris. I es desenvolupa en diferents apartats que defineixen el marc conceptual, la definició dels espais públics, la diagnosi, els criteris i actuacions i el seguiment.

A continuació, s'explica breument el que trobarem a cadascun dels apartats de la guia:

El marc conceptual

El primer apartat està orientat a informar sobre què vol dir aplicar la perspectiva de gènere interseccional en l'urbanisme i concretament en el disseny dels espais públics per entendre la base teòrica on s'emmarca aquesta guia.

Tot i que en aquesta guia s'inclou un resum del marc conceptual, és imprescindible que les persones encarregades d'aplicar les eines d'aquesta guia rebin formació específica sobre urbanisme amb perspectiva de gènere interseccional.

La definició dels espais públics

En aquest apartat s'ha definit com són els espais públics amb perspectiva de gènere a través de la descripció de 6 qualitats que han de tenir en els 3 àmbits segons el seu ús dins la xarxa quotidiana a la que pertanyen.

Diagnosi

Aquest és el tercer apartat de la guia on s'inclouen indicacions per integrar la perspectiva de gènere en la diagnosi tècnica, així com eines participatives per incorporar l'experiència de les persones usuàries dels espais públics en la diagnosi.

Criteris i actuacions

El quart apartat es centra en l'aplicació propositiva dels criteris de gènere que sorgeixen de les 6 qualitats dels espais públics. Per a ajudar a l'aplicació pràctica, en aquest apartat de la guia s'han desenvolupat actuacions per a cada criteri ordenades segons àmbits i criteris.

Seguiment

S'han treballat en l'últim apartat, alguns indicadors organitzats segons les qualitats per realitzar el seguiment de l'aplicació de la perspectiva de gènere en el disseny dels espais públics.

També hi podem trobar un llistat de conceptes clau a l'inici per aclarir el punt de partida abans de començar i un annex amb un qüestionari que serveix com una eina d'anàlisi sobre com mirem els espais públics des d'una perspectiva de gènere interseccional. I per últim, hi ha una bibliografia extensa que és la base del treball que realitzem.

CONCEPTES CLAU

Durant el procés d'elaboració de la guia ha estat necessari delimitar el seu abast i nomenar d'una determinada forma els conceptes que s'usen dins d'ella. A continuació, definim alguns conceptes clau necessaris per a utilitzar aquesta guia:

Espais públics: els espais públics des d'una perspectiva de gènere interseccional són tots aquells espais de relació que serveixen com a suport de la vida (producció, reproducció, oci i activisme) en diferents escales, des d'una plaça, un parc, una cantonada o un espai intermedi davant d'una escola i, a que formen part d'una xarxa quotidiana. En aquesta guia utilitzem aquest terme amb una mirada més àmplia que l'urbanisme convencional quan defineix l'espai públic només com els espais d'estada i trobada com els parcs i les places pròpiament.

Tot i que aquest terme s'utilitza per a facilitar la comprensió i la lectura de la guia per a totes les persones, és necessari aclarir que des del feminisme s'ha vingut criticant aquest concepte des de fa molt temps perquè forma part d'una construcció dual i contraposada entre l'espai públic i l'espai privat. Aquesta dicotomia és una de les armes principals del patriarcat per a eliminar la presència de les dones dels àmbits de poder, entre ells l'espai urbà, i fer-nos sentir que no estem on hem d'estar. Per això, cal treballar per a trencar la dicotomia públic-privat i construir una societat més corresponsable amb la vida de totes i no exclouent.

Perspectiva de gènere: El gènere és una eina conceptual i una categoria d'anàlisi que ens permet reconèixer les diferències en l'ús i gaudi dels espais pel fet de ser dones, homes o una altra identitat sexual i, visibilitzar que sobre la base d'aquesta diferència s'han privilegiat unes activitats i usos davant d'uns altres.

Interseccionalitat: Aquest concepte ha estat introduït per feministes postestructurals i postcolonials per trencar amb la concepció essencialista del que significa ser dona i examina com s'interrelacionen els sistemes estructurals de gènere, racialització, classe social, identitat sexual, diversitat funcional, origen i estat migratori, creant jerarquies de poder i privilegis que reforcen les diferents formes d'opressió, intensificant el sexisme, l'heteronormativitat, el racisme, el classisme, l'homofòbia, la lesbofòbia o la transfòbia.

Feminismes: És el marc teòric i d'experiències que ens fa aspirar a trencar amb les falses dicotomies, les jerarquies i els privilegis basats en el gènere, en l'ús dels espais públics i en la manera de configurar els espais.

Urbanisme Feminista²: és el conjunt de pràctiques i teories que proposen un canvi de prioritats en la societat actual, situant la vida quotidiana de les persones en el centre de les decisions urbanes, per a transformar així les desigualtats que el sistema capitalista, patriarcal i colonial ha reproduït.

L'urbanisme feminista és un posicionament i una eina política que defensa que la configuració física i social dels espais determina la realitat quotidiana de les persones a la ciutat, i que un enfocament feminista pot contribuir a una transformació social i física, trencant jerarquies i canviant realitats.

2 Col·lectiu Punt 6 (2019 a)

L'aproximació a la ciutat des de la vida quotidiana posa en valor totes les necessitats derivades de les activitats del dia a dia, visibilitzant i reconeixent la importància de les tasques reproductives i de cures realitzades majoritàriament per dones i altres identitats, i reivindicant la corresponsabilitat social i col·lectiva en el desenvolupament d'aquestes activitats.

Dones i altres identitats: en aquesta guia s'utilitza aquest terme per a referir-nos a totes aquelles persones que s'identifiquen com a dones cis, lesbianes, trans i les persones no binàries. No entren en aquesta definició els homes cis.

Infraestructures de cures: Les infraestructures de cures són aquells elements o estructures materials i de gestió pensades per a donar suport a les necessitats de les cures i a les persones que els desenvolupen. Les feministes escandinaves van ser la primeres que van desenvolupar en els anys 80 el concepte d'infraestructures per a la vida quotidiana dins del projecte de Nova vida quotidiana³, un nou model d'acció per a reorganitzar les tasques bàsiques de la vida quotidiana en els barris d'una manera més integrada⁴.

«...la creación de estructuras materiales y socio-culturales de apoyo, las infraestructuras para la vida cotidiana. Ello demanda la necesidad de acción a múltiples niveles. En el nivel más simple, esta visión puede significar la integración de elementos actualmente separados en un todo temporal y espacial al nivel del barrio. Esto podría incluir guarderías de barrio o tareas compartidas en agrupaciones de edificios. El proceso de aprender a compartir algunos elementos de la vida cotidiana puede ser reforzado por una arquitectura adecuada que contenga espacios para la interacción.» (GILROY Y BOOTH, 1999: 309)

Hi ha una llarga genealogia feminista sobre propostes per a pensar com donar suport a les tasques de les cures en un entorn pròxim⁵. I a Llatinoamèrica, concretament a Santa Fe, Argentina s'estan implementant les Estacions de Cura i de Convivència.

3 GILROY, R. y BOOTH, C. (1999, 7.3: 307-324)

4 Christine Booth, Rose Gilroy y Liisa Horelli. (1998)

5 Col·lectiu Punt 6 (2021b)

1. Marc conceptual

1. Marc conceptual

EL DRET DE LES DONES A LA CIUTAT DES DE L'URBANISME FEMINISTA

Actualment, les nostres ciutats i territoris continuen sense estar pensats per a satisfer les necessitats quotidianes de les persones. Només cal donar un cop d'ull a l'espai que ocupen els cotxes als carrers en relació al delimitat per a les persones, el nombre de bancs en proporció a les cadires i taules de bars en les voreres, o la falta de lavabos públics, nets, accessibles i gratuïts, entre molts altres exemples.

Aquest desajustament entre les necessitats quotidianes de les persones i la conformació de l'espai urbà no és casualitat ni fruit de l'atzar. Respon a una construcció de l'espai que lluny de ser neutra, es basa en els valors hegemònics del capitalisme i el patriarcat. Tots dos sistemes es retroalimenten i estableixen el conjunt de normes que regeixen la societat, influint en totes les esferes i àmbits, entre ells, la producció de l'espai.

Hi ha una extensa genealogia d'estudis urbans feministes, per això no podem oblidar que les seves aportacions han fet possible que en l'actualitat sigui una qüestió que genera molt interès i reconeixement.

Des dels anys 70 del segle XX, primer des de la geografia i posteriorment des de l'arquitectura, l'urbanisme o la sociologia, les feministes han vingut demostrant que l'urbanisme no és neutre i que és necessari incloure les experiències de les dones; un punt de vista que, més endavant, acabaria definint-se com a «perspectiva de gènere». En el context Europeu, des dels anys 90 les feministes de la xarxa Eurofem de l'àmbit escandinau, o l'equip d'Eva Kail que a Viena va desenvolupar criteris de gènere per a incorporar en la planificació i els projectes urbans, han estat referents. Les feministes canadenques van ser pioneres a elaborar metodologies i criteris per a treballar la seguretat des d'una perspectiva de gènere, que també han treballat des de Amèrica Llatina la Xarxa Dona i Hàbitat d'Amèrica Llatina i Ana Falú, Liliana Rainero, Olga Segòvia, Rita Segato, entre altres teòriques, que també han aprofundit sobre el dret de les dones a la ciutat. A Catalunya, autores com Anna Bofill, Carme Miralles-Guasch, Isabel Segura o Zaida Muxí han estat referents.

«El Derecho de las mujeres a la ciudad es un aporte del urbanismo feminista como concepto potente y complejo que abarca el conjunto de derechos civiles, políticos, económicos, sociales, culturales y ambientales ya reclamados y demandados por las mujeres. Pero no solo los derechos tangibles sobre los cuales hemos avanzado en el siglo XX en diferentes consensos internacionales, legislaciones nacionales y locales, políticas públicas, sino también los intangibles, aquellos que hacen al carácter simbólico que recogen prácticas culturales, tradiciones y que también sumarán a la persistencia de subordinaciones y estereotipos construidos⁶»

6 Ana Falú (2014)

El Dret de les dones a la ciutat s'ha anat definint i ampliant i ens permet abordar les desigualtats que viuen les dones en els barris i ciutats. A la vegada, permet analitzar com es materialitza aquest dret en l'accés, l'ús, el gaudi i la participació en els espais públics i com la configuració física, la localització i els usos dels espais públics generen jerarquies i desigualtats que limiten el dret de les dones a la ciutat.

L'urbanisme feminista recull un conjunt de teories, metodologies i pràctiques que treballen per a garantir el dret de les dones a la ciutat.

Des de l'urbanisme feminista s'ha incorporat una mirada transversal aplicada a l'àmbit de l'espai urbà que recull un conjunt de teories, metodologies i pràctiques que treballen per a garantir el dret de les dones a la ciutat. Aquesta perspectiva aporta una mirada crítica a la visió hegemònica i no neutral de l'espai i fa una lectura integral de les variables urbanes que configuren un model urbà i territorial. Aquestes variables són el suport físic de la nostra vida quotidiana entre les quals es troben els espais públics de relació, però també, els equipaments i serveis, les xarxes de mobilitat, els habitatges i els seus entorns, els comerços i altres espais productius.

L'urbanisme feminista compta amb tres eixos transversals per a aconseguir un canvi de paradigma que contribueixi a una transformació dels entorns urbans. En primer lloc, canviar les prioritats posant la vida quotidiana i les cures en el centre de les decisions urbanes. En segon lloc, construir espais i ciutats segures per a totes i tots lliures de violències masclistes cap a les dones i nenes, així com altres violències d'odi i discriminatòries (racisme, homofòbia, capacitisme, etc.). En tercer lloc, treballar en els territoris incorporant el coneixement generat des de l'experiència quotidiana de les dones, reconeixent i visibilitzant les seves vivències i coneixements, per desjerarquitzar i despatriarcalitzar els espais i l'urbanisme actual.

LES NECESSITATS DE CURES EN ELS ESPAIS PÚBLICS

Planificar i dissenyar els espais públics des d'una perspectiva de gènere interseccional implica analitzar com les identitats de gènere i la seva relació amb altres característiques, com l'edat, l'origen, la classe social, el barri o població on es viu, condiona, limita o afavoreix el dret a la ciutat i l'accés als espais públics dels barris i de la ciutat de manera equitativa. Aquesta aproximació trenca també amb la dicotomia dones-homes incorporant altres identitats, que construeixen nous subjectes polítics de dret a la ciutat i altres experiències d'apropiació dels espais públics. També permet incloure la diversitat de cossos que condiona l'ús dels espais com són les persones amb mobilitat reduïda, infància, joves, persones grans, persones transgènere, persones amb diversitat funcional i persones amb diferents cossos.

La configuració androcèntrica dels espais públics ha reproduït el dualisme públic-privat⁷ que segrega l'espai i li assigna funcions específiques (productiu-re-

⁷ Col·lectiu Punt 6, (2019c)

productiu), a les quals també se li atribueixen categories genèriques (masculí-femení). Aquesta dicotomia té el seu origen en els inicis del sistema capitalista, i és una conseqüència de la divisió sexual del treball⁸. Aquest binarisme ha provocat que els espais urbans s'hagin pensat des de les necessitats de l'esfera productiva sense tenir en compte en el disseny dels espais la satisfacció de les necessitats vinculades amb l'esfera reproductiva. És a dir, la ciutat no s'ha pensat com el suport físic per a poder desenvolupar les activitats de cures, ja que des de la Revolució Industrial s'ha considerat erròniament que les activitats de cures es duïen a terme exclusivament en l'espai domèstic i per les dones. Per aquesta raó, l'espai urbà actual no proporciona les condicions físiques i materials necessàries per a les cures.

A més de ser androcèntrica, la dicotomia públic-privat és eurocèntrica i opressiva amb les persones transgènere i queer perquè la divisió sexual de l'espai força a les persones a respondre a rols de gènere i expectatives hegemòniques heteropatriarcal i a posicionar-se dins del binarisme home-dona amb el qual no s'identifiquen⁹.

Per trencar amb la divisió espacial entre l'espai públic i l'espai privat, l'urbanisme feminista utilitza la vida quotidiana com a eina d'anàlisi del temps i de l'espai, i també com a metodologia de treball, ja que estableix una continuïtat entre les diferents activitats del dia a dia, evidència la distribució desigual de tasques i responsabilitats segons el gènere i permet reflexionar sobre si les diferents zones urbanes estan adaptades a les necessitats diàries¹⁰.

El concepte de vida quotidiana des d'una perspectiva feminista és el conjunt d'activitats que les persones desenvolupem, de manera rutinària o eventual. Aquestes activitats no es poden desvincular d'un espai compartit i d'un temps finit.

El concepte de vida quotidiana¹¹ des d'una perspectiva feminista és el conjunt d'activitats que les persones desenvolupem, ja sigui de manera rutinària o eventual. Aquest concepte recull tant les activitats que fem de manera habitual com preparar el menjar o recollir a les criatures de l'escola com les que realitzem de manera extraordinària com anar a l'hospital o assistir a una celebració, i que, independentment de la seva temporalitat, són imprescindibles per a la sostenibilitat de la vida. La vida quotidiana no es pot desvincular d'un espai compartit i d'un temps finit, és a dir, del conjunt d'activitats que es desenvolupen en un temps concret i en un espai determinat (espai, barri, ciutat, territori).

8 Aquest és un concepte ampliament desenvolupat per la crítica feminista, i es pot aprofundir en Col·lectiu Punt 6 (2019a)

9 Petra L. Doan, The tyranny of gendered spaces—reflections from beyond the gender dichotomy. *Gender, Place & Culture*, 17.5: 635-654. 2010

10 PRATS, Maria; GARCÍA RAMÓN M. Dolores; CÁNOVES, Gemma (1995); TORNÉS, Teresa, BORRÁS, Vicent y MORENO, Sara (2006).

11 Col·lectiu Punt6 (2019a)

El conjunt d'activitats que les persones realitzen per a satisfer les seves necessitats estan inscrites en quatre esferes bàsiques complementàries i interrelacionades entre si:

- Esfera productiva: Activitats relacionades amb la producció de béns i serveis, formals i informals, que suposen una remuneració.
- Esfera reproductiva: Activitats bàsiques no remunerades per a la sostenibilitat de la vida, incloent-hi la cura pròpia, la cura d'altres persones i d'altres éssers vius que estan relacionats amb proporcionar habitatge, nutrició, vestit i afecte. L'esfera productiva no es pot donar si no existeix una reproducció social del treball¹². Aquestes activitats es poden classificar les cures en directes i indirectes.
- Esfera pròpia: Activitats relacionades amb el desenvolupament personal i intel·lectual de cada persona. Es troben dins d'aquesta esfera la vida social, els esports, l'oci, el temps lliure, les aficions, etc.
- Esfera política i comunitària: Acció per a la conservació de la comunitat. Crea les condicions per a la continuïtat de les generacions, per al record i per a la història¹³.

Imatge 1.1 Esquema de les esferes de la vida. Elaboració pròpia.

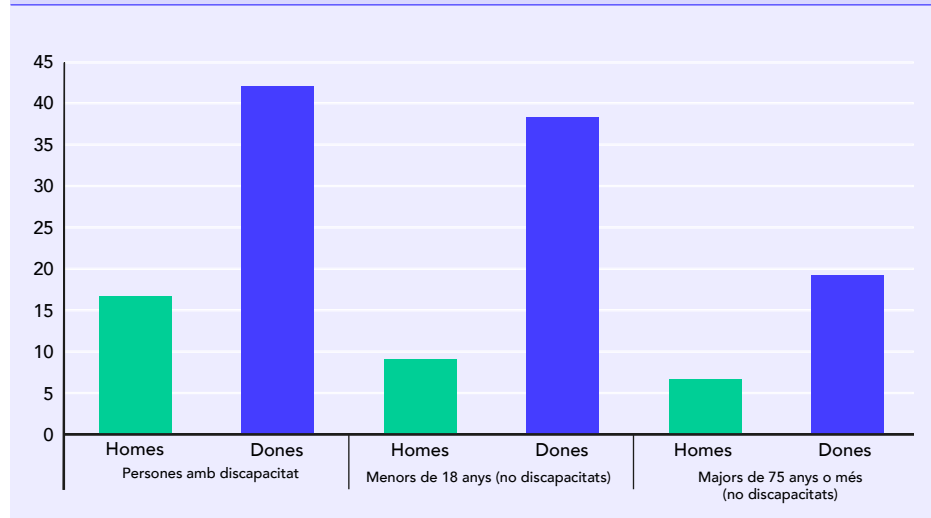
Entre aquestes quatre esferes, les tasques de la reproducció (sobretot no remunerades) cobren major importància ja que són essencials per a la cura i la reproducció de la vida, sense les quals les altres esferes no podrien desenvolupar-se. No obstant això, socialment les tasques de cura han estat històricament devaluades i invisibilitzades perquè s'han assignat a les dones, representant el 85% de les cuidadores a nivell mundial.

Tothom necessitem cures, però a més el percentatge de població que necessita una cura més continua és cada cop més elevat. A Catalunya a l'any 2020 hi havia 616.053 persones amb alguna discapacitat, tres de cada quatre adults declarien tenir una malaltia crònica a Catalunya i 140.000 persones tenen, a més, dependència.

12 CARRASCO BENGEOA, Cristina y SERRANO, Mónica (2006)

13 ARENDT, Hannah (1ra. edició 1958). La Condición humana. Buenos Aires, Ed. Paidós, 2009

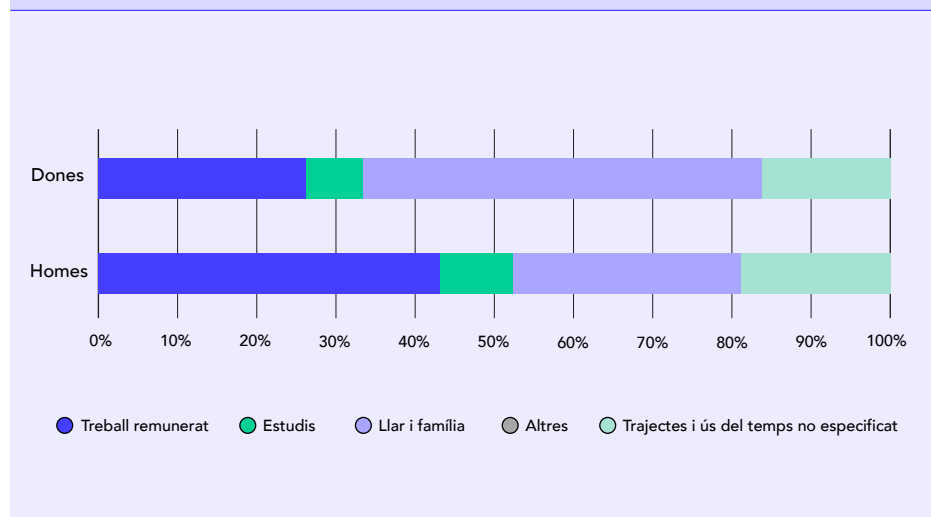
Imatge 1.2 Gràfic sobre el cuidador/a principal segons sexe. Elaboració pròpia segons l'Enquesta de Salut de Catalunya 2020, Generalitat de Catalunya.

D'altra banda, si veiem qui són les persones que s'encarreguen de les cures a persones grans i dependents, en el 85% dels casos són dones, tant cures remunerades com quan es donen en el marc de la responsabilitat familiar i els rols de gènere.

La sobrecàrrega de les dones en relació a les cures és clara, ja que segons l'última enquesta del temps de 2011, les dones continuen dedicant el doble d'hores diàriament a cura de la llar i la família. Des d'aquest punt de vista la falta de polítiques de suport a les cures que siguin integrals i contínues, penalitza especialment a les dones.

Imatge 1.3 Gràfic sobre usos del temps segons sexe. Elaboració pròpia segons l'Enquesta de l'ús del temps 2011, Idescat.

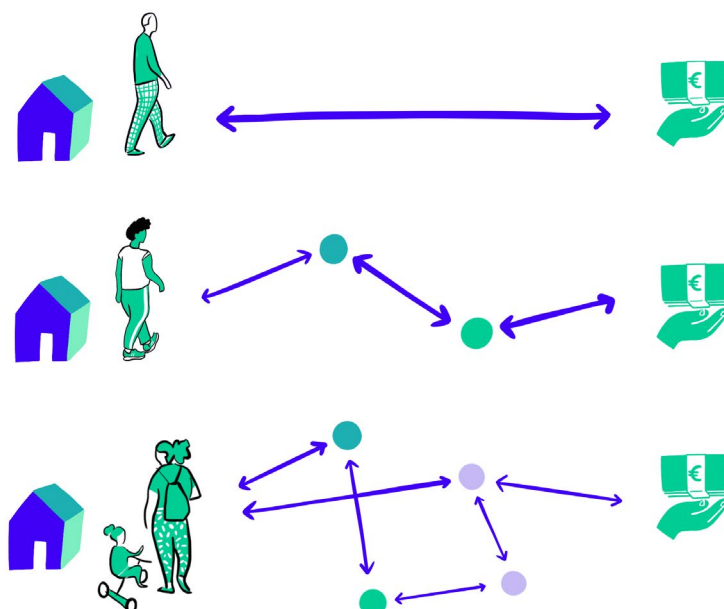

La vida quotidiana en tota la seva complexitat es desenvolupa en diferents escales del territori (barri, municipi, municipis veïns...), conformant una xarxa quotidiana d'espais que idealment hauria de poder-se desenvolupar a una escala de proximitat als habitatges (5, 10, 15 o 20 minuts) a peu, amb bicicleta o en transport públic. La xarxa quotidiana¹⁴ està formada pel conjunt dels espais públics (els carrers, les places i els parcs i altres espais naturals), els equipaments (educatius, de salut, socials, administratius...), els comerços de proximitat (alimentació i primeres necessitats), que donen suport al desenvolupament de les diferents esferes de la vida quotidiana i principalment les relacionades a la cura.

La major càrrega de treball remunerat i de cures no remunerat en les dones es tradueix en un major nombre d'activitats quotidianes, que es veu reflectida directament en l'ús de l'espai i del temps, i a la vegada, en un coneixement més complex i detallat d'espais, equipaments o serveis com els serveis mèdics, espais públics a l'aire lliure, comerç, centres comunitaris, etc. Per tant, els espais públics no solament són un espai de trànsit, sinó també espais on es desenvolupen activitats de cura, comunitàries, de socialització, oci o joc.

El major ús i coneixement dels espais públics per part de les dones contrasta amb una configuració androcèntrica d'aquests espais¹⁵, que ha simplificat la diversitat de la vida quotidiana i ha prioritzat i fomentat unes experiències enfront d'unes altres. En particular s'han privilegiat usos heteronormatius en els espais públics que responen a l'experiència concreta d'una part de la població, la masculina, associades a les tasques i espais de la producció.

Imatge 1.4 Esquema dels desplaçaments de la vida quotidiana. Extret de Adriana Ciocoleto i Col·lectiu Punt 6 (2014)

14 Adriana Ciocoleto y Col·lectiu Punt 6 (2015)

15 Col·lectiu punt 6 (2019a)

Aspectes de la configuració dels espais públics com la seva ubicació, la seva connexió amb altres espais, quin tipus de mobiliari urbà tenen, quines activitats es proposen des del disseny, etc., no són neutres, sinó que responen a una manera de veure la ciutat, que s'ha tractat com si fos universal però que no ho és, ja que els usos i necessitats de subjectes no privilegiats han quedat invisibilitzats. D'aquesta manera, els espais públics són l'escenari on es reproduïxen les desigualtats socials i de gènere. A més, en ciutat social i econòmicament injusta no totes les dones transiten els espais de la mateixa manera, ni tenen les mateixes oportunitats per a fer-ho.

L'urbanisme feminista proposa trencar la dicotomia entre l'espai públic i l'espai privat per poder pensar els espais públics com el suport físic d'una societat corresponsable de les cures.

L'urbanisme feminista proposa trencar aquesta dicotomia i pensar els espais públics des de la corresponsabilitat de les cures. És fonamental trencar amb la responsabilitat individual i familiar de les cures, ja que recau desmesuradament en les dones, i són treballs sense remuneració econòmica o amb condicions laborals molt precàries, moltes d'elles dones migrants. L'urbanisme feminista treballa perquè les cures siguin una responsabilitat pública i col·lectiva, incorporant sabers de l'ecofeminisme¹⁶ i l'economia feminista¹⁷, de recuperar els valors de les cures per a universalitzar-los i aplicar-los a cura dels ecosistemes de manera integral inclouent a les persones, la societat i la natura i proposant un canvi de paradigma urbà que es concreta una ciutat cuidadora¹⁸. La ciutat cuidadora és una ciutat que et cuida, que permet cuidar-te, permet la cura d'altres persones, i cuida de l'entorn. Aquest nou model urbà situa a les persones en el centre de les decisions, tenint en compte la diversitat d'experiències i trencant amb l'estandardització de subjectes, cossos, vivències i desitjos. Cerca que els espais estiguin adaptats a les diferents necessitats de les persones i no que les persones s'adaptin a les condicions de l'espai.

La corresponsabilitat social de les cures ha de concretar-se en espais públics que proporcionin un suport físic per al desenvolupament d'aquestes activitats, i això dependrà de les seves condicions materials i ambientals a més de socials i funcionals. A la vegada, els espais públics i de relació han de fomentar la diversitat d'usos i activitats per part de diferents subjectes.

16 Grupo de Ecofeminismo, Ecologistas en Acción (2011)

17 Pérez Orozco, Amaia. (2014)

18 Blanca Valdivia (2020) y Col·lectiu Punt 6 (2019a)

ESPAIS PÚBLICS SEGURS I LLIURES DE VIOLÈNCIES MASCLISTES

La seguretat urbana des de la perspectiva de gènere és un dels temes més estudiats des de l'urbanisme feminista en les últimes dècades. Malgrat ser un tema molt treballat, són poques les ciutats que han incorporat la perspectiva de gènere en les seves polítiques de seguretat. La seguretat urbana a les ciutats continua enfocant-se sobretot en els crims, excloent de la seva anàlisi la violència masclista¹⁹ i sense tenir en compte que la percepció de seguretat també és diferent entre dones, homes i altres identitats.

Aquesta experiència està determinada també per la divisió sexual del treball que ha construït la diferència entre el que s'entén per «Home públic» i «Dona pública». Quan les dones ocupen els espais públics continuen sent vistes com fora de lloc, sobretot en la nit, quan fins i tot se les culpabilitza si viuen una agressió, pel fet d'estar utilitzant el carrer a unes certes hores o en unes certes condicions. El mateix concepte de «dones públiques» segueix associat al treball sexual, atribuint-li connotacions negatives i identificant-lo amb ser una dona no respectable, una temptació sexual per a l'home públic, que és qui controla l'Estat²⁰.

La percepció de seguretat està condicionada per la diferència que existeix entre el tipus de violència que poden experimentar les persones depenent del seu gènere, edat, origen, etc.

La percepció de seguretat està condicionada per la diferència que existeix entre el tipus de violència que poden experimentar les persones depenent del seu gènere, edat, origen, etc. I això té un impacte directe sobre les diferents percepcions. Tal com diu Teresa del Valle²¹, la por, igual que la seguretat, té referents i significats diferents per a homes i dones.

Segons Nerea Barjola (2018)²², la disciplina del terror sexual segueix un procés gradual, repetitiu, per a construir cossos dòcils, i materialitzar la violència sexual que és, en si, apresa.

Amb tot això, a les dones se les continua socialitzant a tenir por als espais públics, a les persones desconegudes i, sobretot, a moure's soles a la nit, encara que el major nombre d'agressions continuen passant en l'àmbit de la llar i per persones conegudes. La por als espais públics també es veu alimentat per les experiències d'assetjament verbal i sexual que viuen les dones quotidianament. La percepció de seguretat de les persones depèn de factors socials, polítics, econòmics i culturals, però la configuració física i social de l'espai pot contribuir a millorar-la.

19 Wekerle y Whitzman (1995)

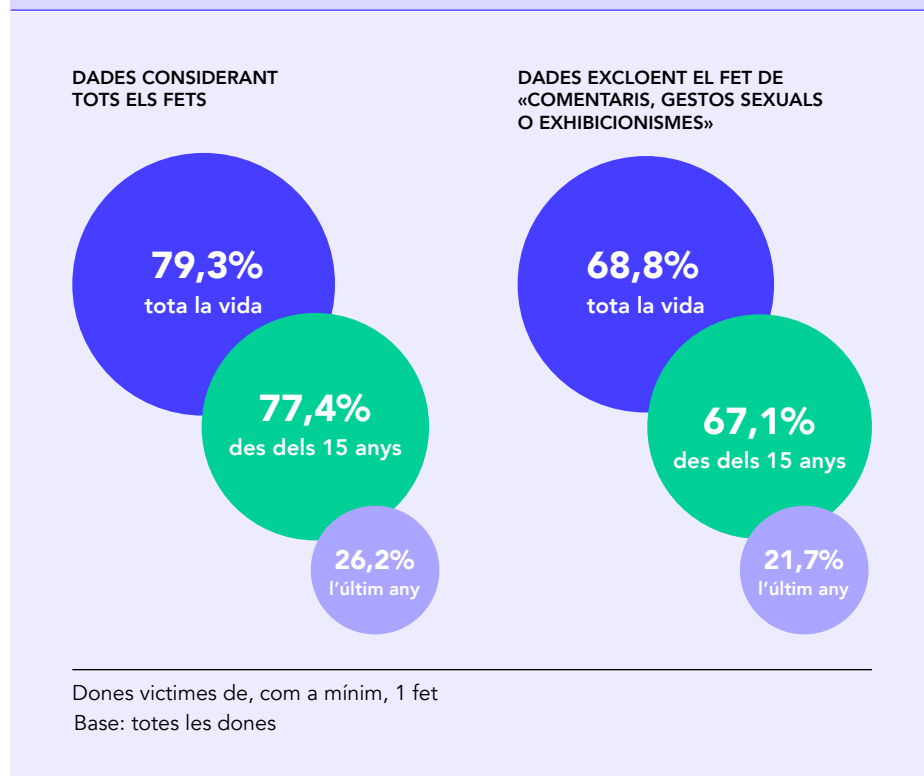
20 Nancy Duncan (1998). Alejandra Massolo. en A. Falú, O. Segovia, & M. Alonso (Eds.), (2007). Elizabeth Wilson. (1991)

21 Teresa Del Valle (2006) «Seguridad y convivencia: Hacia nuevas formas de transitar y de habitar» En Urbanismo y género. Una visión necesaria para todos. Barcelona: Ed. Diputación de Barcelona

22 Nerea Barjola (2018) «Microfísica sexista del poder. El caso Alcàsser y la construcción del terror sexual» Virus Editorial

Segons l'Enquesta de Violències Masclistes a Catalunya realitzada pel Departament d'Interior de la Generalitat el 2021, el 79,3% de les catalanes més grans de 15 anys han sigut víctimes d'algun tipus de violència masclista al llarg de la seva vida.

Imatge 1.5 Gràfic sobre la victimització global dins de l'enquesta de Violències Masclistes a Catalunya 2021 del Departament d'Interior de la Generalitat. (pots treure el títol de Victimització global del gràfic)

Incloure la percepció d'inseguretat en l'anàlisi permet prendre consciència de com la por limita la llibertat i la mobilitat de les dones, principalment en les activitats nocturnes, tant en àmbits de l'oci com de treball, i especialment en els trajectes i l'ús de determinats espais limitant la seva participació en els diferents àmbits de la vida personal, social i política.

Les violències contra les dones i les nenes que operen com una restricció dels seus drets a la ciutat i a una vida lliure de violències és un dels eixos principals de l'abordatge del dret de les dones a la ciutat²³.

Com assenyala Ana Falú²⁴, les violències que s'exerceixen tant en els espais públics com aquelles que tenen lloc de portes endins, avassallen els cossos de les dones. El cos de les dones és el territori que està en joc, per a ser ocupat, concebut com a mercaderia apropiable, percebut com a disponible; però també com a categoria política, com a lloc per a exercir els drets i resistir les violències: el cos com a resistència.

23 Ana Falú (2014)

24 Ana Falú (2009)

Abordar la seguretat urbana des d'una perspectiva de gènere interseccional permet evitar homogeneïtzar a les dones com a col·lectiu i visibilitzar altres fonts estructurals de desigualtat (identitats de gènere, raça, origen, classe social, etc.).

Abordar la seguretat urbana des d'una perspectiva de gènere interseccional permet evitar homogeneïtzar a les dones com a col·lectiu i visibilitzar altres fonts estructurals de desigualtat (identitats de gènere, raça, origen, classe social, etc.). Aquest enfocament també permet entendre la seguretat més globalment i estretament lligada amb altres variables, com per exemple, la seguretat econòmica o la seguretat ambiental.

Les aportacions realitzades per les organitzacions feministes a nivell internacional han permès elaborar una metodologia per a abordar la seguretat des d'una perspectiva de gènere interseccional, a través d'auditories de seguretat urbana que han inclòs marxés exploratòries, mapes perceptius, observació participant, enquestes de victimització, entrevistes a persones clau i grups de discussió, entre moltes altres²⁵.

Un dels treballs referents és el dels 6 principis de seguretat de les dones de Montreal, elaborats per Anne Michaud²⁶ (senyalitzat, visible, vital, vigilat, equipat i comunitari). En el context llatinoamericà un treball referent que ha seguit aquest treball són els diversos programes realitzats sobre Ciutats Segures coordinats per CISCOSA²⁷.

Basat en els 6 principis de Montreal, hem ampliat²⁸ els criteris de la seguretat des d'una perspectiva de gènere interseccional definint les següents qualitats aplicables als espais públics que inclouen:

- Vitals (diversitat d'activitats i persones),
- Vigilat i cures de manera formal i informal (accés a ajuda i suport mutu),
- Equipats (manteniment i planificació),
- Senyalitzats (saber on estàs i on vas),
- Visibles (veure i ser vista),
- Comunitaris (desenvolupats amb la participació activa de les dones i altres identitats)

25 Col·lectiu Punt 6 (2019)

26 Programa Femmes et Villes (2001)

27 Juntament amb la Red Mujer y Hábitat de América Latina y ONU Mujeres

28 Col·lectiu Punt 6 (2017)

LA PARTICIPACIÓ²⁹ COMUNITÀRIA EN LA CONSTRUCCIÓ DELS ESPAIS PÚBLICS

La participació tampoc és neutra i universal, ja que pot ser definida a partir dels valors i construccions socials imperants en la societat i perpetuar jerarquies i rols de poder dins de les comunitats.

Hi ha dos motius que fan necessària incloure la perspectiva de gènere interseccional en la participació urbana. D'una banda, augmentar la participació de les dones, que malgrat ser el 51% de la població mundial continuen sent sovint excloses en la presa de decisions. La participació de les dones i altres identitats aporta l'experiència i saviesa sobre la vida quotidiana acumulada a causa de les dobles i triples jornades, i que conforma una font imprescindible de coneixement per a la planificació urbana. I d'altra banda, incorporar la diversitat d'experiències de gènere en la participació transforma les dinàmiques de poder i es visibilitza temes abans no contemplats.

La participació tampoc és neutra i universal, cal aplicar també la perspectiva de gènere interseccional per a garantir la participació equitativa i equilibrada de la diversitat de les persones que formen la nostra societat i, per tant, contribuir a la desjerarquització i despatriarcalització de l'urbanisme³⁰.

Incloure aquesta perspectiva en un procés participatiu permet integrar a diferents persones amb diversitat de necessitats i experiències, visibilitzar la importància de l'esfera reproductiva, el tenir un cos sexual femení i la dimensió de la vida quotidiana i reflexionar sobre les relacions entre dones, homes i altres identitats, com es construeix la masculinitat i la feminitat i les implicacions del gènere en els rols i actituds de les persones. Aquests elements tenen un gran impacte en la configuració urbana, per exemple, en quins serveis urbans es prioritzen, com s'estructuren els sistemes de mobilitat o en la percepció de seguretat de les persones en els espais públics.

Moltes vegades els processos de participació intenten resoldre les necessitats relacionades amb el productiu, el treball assalariat, invisibilitzant totes les necessitats derivades dels treballs reproductius i de cures, sense els quals el desenvolupament de la vida no és possible. Altres vegades els processos participatius tenen com a objectiu elaborar propostes relacionades amb la dimensió lúdica, d'oci o festiva i en les quals segueix sense tenir-se en compte les tasques reproductives. Per això, és important visibilitzar les tasques de cura en els processos participatius i evidenciar el rol imprescindible que exerceixen per al manteniment de qualsevol societat. Això porta a prendre consciència que treballar a partir de la vida quotidiana significa incloure totes les activitats que es desenvolupen en el dia a dia i com les diferents activitats, temps i espais es relacionen, ja que les diferents esferes de la vida de les persones interaccionen.

²⁹ Basat en el capítol de Comunidad y interseccionalidad a Col·lectiu Punt 6 (2019a) *Urbanismo Feminista*

³⁰ Col·lectiu Punt 6 (2014) *Dones Treballant. Guia de reconeixement urbà amb perspectiva de gènere*. Barcelona: Comanegra.

Des de l'urbanisme feminista resulta imprescindible incloure la participació per a conèixer les particularitats de la vida quotidiana, tal com l'hem definit anteriorment. Per a això considerem imprescindible parlar de les dones com a subjectes actius i autònoms, proporcionant espais i oportunitats d'organització individual i col·lectiva, on les veus de les dones siguin presents en debats i decisions sobre la configuració urbana, dels quals han estat tradicional i sistemàticament excloses, com a expertes i com a usuàries.

Per a planificar incloent a les dones i altres identitats és necessari reconceptualitzar el seu rol en la societat, per tant encara que la perspectiva de gènere visibilitzi l'esfera reproductiva i que les dones continuïn sent les que realitzen majoritàriament aquestes tasques, cal desenvolupar dinàmiques participatives des d'un posicionament transformador que recullin les necessitats de les dones tenint en compte les seves realitats, però sense perpetuar estereotips de gènere. Per això, els processos urbanístics participatius han de transgredir els rols de gènere heteropatriarcals per a poder respondre a les necessitats de les dones i altres identitats i promoure el qüestionament d'aquests rols i estereotips.

Un procés participatiu amb perspectiva de gènere interseccional ha de ser facilitat de manera que es trenquin els privilegis i dinàmiques en què homes blancs heteronormatius monopolitzen el debat i minimitzin o ridiculitzin altres aportacions (mansplaining) i, en canvi, faciliti un espai on les veus de les dones en la seva diversitat, altres identitats i altres grups històricament exclosos siguin centrals.

La participació ha d'entendre's com un procés transversal que acompanyi les diferents etapes de la planificació, gestió i transformació dels espais públics, des del diagnòstic, el disseny fins a l'avaluació.

A la vegada, per a les dones, participar activament en la comunitat o al barri moltes vegades implica afegir una jornada més a la doble jornada de treball, remunerat i no remunerat. Els processos participatius no han de suposar sobrecàrrega de treball, sinó buscar l'espai i el temps necessaris perquè les dones puguin participar i ser presents en els processos de presa de decisions i de transformació. Per a això, s'ha de corresponsabilitzar a la societat de les tasques domèstiques i de cura, perquè no siguin responsabilitat exclusiva de les dones.

Des d'aquest punt de vista, portem temps qüestionant que la participació de les persones i en particular de les dones en processos participatius han de deixar ser voluntarisme. Sinó que aquest tipus d'activitats de l'esfera comunitària i política han d'estar valorades socialment d'alguna manera. Existeixen exemples en processos de acció-investigació participativa on es compensa monetàriament a les persones participants o tenen alguna compensació, no com una manera de garantir la participació, sinó com una manera de visibilitzar que és també un treball comunitari al qual les persones li dediquen un temps i un espai³¹. És una activitat de cura cap a la comunitat on es participa.

31 Un exemple d'investigació-acció participativa en VV.AA. Nocturnes. *La vida quotidiana de les dones que treballen de nit a l'AMB*. Ed. Col·lectiu Punt 6. http://www.punt6.org/wp-content/uploads/2016/08/Nocturnas_Castellano.pdf

2. La definició dels espais públics

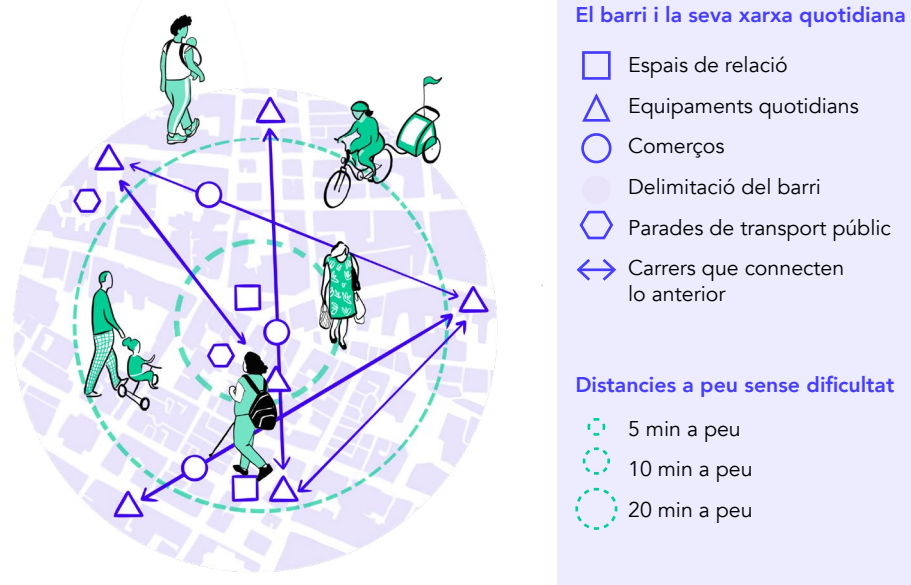

2. Com definim els espais públics des d'una perspectiva de gènere interseccional?

Partint del marc conceptual previ, els espais públics des d'una perspectiva de gènere interseccional són tots aquells espais de relació que serveixen com a suport de la vida (producció, reproducció, oci i activisme) en diferents escales, des d'una plaça, un parc, una cantonada o un espai intermedi davant d'una escola i, a més formen part d'una xarxa quotidiana³².

La xarxa quotidiana d'un barri és el conjunt d'espais públics de relació, dels equipaments quotidians, dels comerços de proximitat, de les parades de transport públic i dels carrers que els connecten. Aquesta xarxa està utilitzada per les persones que viuen en un barri determinat per a satisfer les seves necessitats quotidianes. En aquesta guia treballarem els espais públics de relació que es donen en diferents àmbits, però és necessari entendre que tots els elements del nostre entorn estan interconnectats i formen part d'aquesta xarxa quotidiana.

Imatge 1.6 Esquema de la xarxa quotidiana d'un barri
(Extret de Adriana Cicoletto i Col·lectiu Punt 6, 2014)

32 Cicoletto Adriana y Col·lectiu Punt 6 (2014)

Els espais públics des d'una perspectiva de gènere interseccional són:

Espais on les persones realitzen **activitats quotidianes** principalment les relacionades a cura de la llar i altres persones, que permeten l'enfortiment de les xarxes socials i d'ajuda mútua. Així mateix, són els espais suport de la mobilitat sostenible a peu i en bici com a part dels trajectes quotidians.

Espais **equitatius i accessibles** que garanteixen que totes les persones puguin accedir sense discriminacions de cap mena, segures i lliures de violències masclistes cap a les dones i nenes, així com de qualsevol altra forma de discriminació (lgtbifòbia, capacitisme, racisme, classicisme, etc.).

Espais d'oci, joc i socialització que fan possible que les persones d'una comunitat convisquin, es reconeixin i aprenguin de la diversitat que cadascuna aporta a la societat, generant empatia i sentiment de pertinença.

Espais que contribueixen amb la **salut integral** (física, mental, emocional...) de les persones que els habiten perquè es poden llegir fàcilment, fan sentir bé, etc.

Espais **oberts i verds** on les persones poden interactuar amb la natura, poden responsabilitzar-se de la seva cura, a vegades són part de l'entorn natural.

Per aconseguir transformar els espais i garantir que compleixin amb totes les necessitats de les persones que habiten en un entorn, és imprescindible treballar la integració de les persones en l'equip, el procés i l'aplicació. Per això, en aquesta guia es proposen criteris per a aplicar la perspectiva de gènere interseccional abans de pensar en la transformació física dels propis entorns urbans.

2.1. ÀMBITS

Per a classificar els espais públics és necessari atendre la mirada interescalar, ja que en cada escala es tenen en compte diferents aspectes i la relació que tenen. És important no només analitzar els espais públics en si mateixos, sinó també l'entorn d'aquests espais i les relacions amb els altres espais.

Per a l'anàlisi i les propostes s'ha de tenir en compte les diferents escales de proximitat territorials d'influència o impacte que cada tipus d'espai té segons la seva ubicació i rol dins de la xarxa quotidiana, ja sigui amb abast veïnat, barri o municipi.

A partir d'aquesta mirada interescalar, s'han classificat els espais públics segons l'ús que en fan les persones, per a poder elaborar propostes concretes segons les particularitats de cada espai atenent les seves funcions i usos socials dins de la xarxa quotidiana dels barris.

	C_Espais connectors
	I_Espais intermedis
	R_Espais de relació

C Espais connectors

Són el conjunt de carrers, passejos i corredors de l'entorn que tenen la funció de connectar i relacionar els espais.

Són els espais que formen part de l'entorn d'influència dels espais públics en sí els espais de relació (R) que formen part de la xarxa quotidiana, és a dir carrers per les quals s'arriba, altres usos pròxims dins de la xarxa que pot interactuar, etc.

I Espais intermedis

Són parts de carrers, cantonades o espais d'accés o transició que tenen la funció com a espais d'entrada, espera, trobada o estada, que es generen com a espais intermedis entre els espais de la xarxa quotidiana que connecten i els de relació com les places i parcs, així com els equipaments, comerços de proximitat o altres espais de socialització.

R Espais de relació

Són els espais públics concebuts tradicionalment com els espais d'estada i socialització, de referència comunitària i trobada, on es desenvolupen usos diversos (socials, culturals, esportius, educatius...) i en alguns casos formen part dels espais verds del barri o la ciutat. Dins d'aquesta categoria entrarien des

DEFINICIÓ ESPAIS PÚBLICS

de les places de barri fins als parcs urbans, de diferents grandàries i escales d'influència (barri, ciutat, àrea metropolitana...).

En l'espai en si mateix es tenen en compte des del model funcional, el programa que proposa dins del projecte, materialitats i elements que el componen com a camins, mobiliari urbà (bancs, taules, jocs...), il·luminació, vegetació i naturalesa, lavabos, entre altres elements de suport.

2.2. QUALITATS

Des de l'urbanisme feminista, els espais públics formen part d'una xarxa quotidiana que respon a un model urbà que es basa en la proximitat espai-temps, òptim per el desenvolupament de la vida quotidiana i facilitadora de la mobilitat de totes les persones que prioritza els desplaçaments a peu i en bici accessibles per a connectar les activitats, i que promou els usos mixtos amb diversitat d'equipaments, comerços i transport prop dels habitatges. A més, respon a la llibertat i autonomia de les persones per a l'ús de diferents espais; a la trobada i socialització als carrers i espais de relació perquè les persones els utilitzin i interactuïn entre si. Sense oblidar que cuiden la salut integral de les persones i del medi ambient.

Amb l'objectiu d'integrar aquest model en el disseny i la transformació dels espais públics s'han definit 6 qualitats que han de complir:

1	Espais gestionats amb perspectiva de gènere interseccional
2	Espais pròxims i en xarxa
3	Espais equipats per a necessitats diverses
4	Espais segurs i lliures
5	Espais de trobada i socialització
6	Espais naturals i saludables

1 Espais gestionats amb perspectiva de gènere interseccional

Aplicar la perspectiva de gènere en l'execució i la gestió de les transformacions dels espais públics, involucrant a equips tècnics, polítics i agents que participen en la seva definició.

Aquesta guia proposa abordar no només el disseny dels espais públics sinó també la gestió que es realitza des de les àrees municipals implicades en la planificació, la conformació dels equips encarregats del disseny i dels qui els mantenen. És a dir, la transformació dels espais de vida ha de tenir en compte en tot el seu procés la perspectiva de gènere interseccional.

Per poder garantir que les transformacions físiques d'un entorn urbà incorporin satisfactòriament criteris de gènere interseccional és fonamental que aquests s'integrin des de l'organització del treball i de l'equip en el seu dia a dia, segons el context soci-espacial i polític sobre el qual s'està treballant.

La relació entre les actuacions i les persones que les porten a la pràctica és determinant, ja que hem identificat que, tot i que en molts casos existeixen instruments dins de les lleis per a aplicar la perspectiva de gènere, el resultat depèn en gran mesura de les persones que conformen els equips, la presa de decisions dins d'aquests i la capacitat i voluntat per aplicar aquesta perspectiva.

En aquesta guia s'han identificat alguns aspectes claus, sobretot pel treball en els equips, tant interns del municipi com externs, que intervenen directament en les actuacions dels espais públics. No pretén ser exhaustiu, ja que hi ha nombrosos treballs especialitzats que es centren en polítiques públiques i gestió amb perspectiva de gènere i «gender mainstreaming» que aborden a la vegada una dimensió més política.

Aplicar aquesta perspectiva en la gestió urbana és incorporar el principi d'equitat de gènere en la gestió urbana que es desdina a través de que sigui una gestió interdisciplinària i equitativa, que sigui participativa i diversa i que sigui interescolar i multidisciplinària.

Aquests criteris es concreten en assegurar les mateixes oportunitats per a les dones, homes i persones amb altres identitats en la conformació de l'equip, en la distribució de responsabilitats i la representativitat de dones en les diferents àrees del treball. També integrant a l'equip amb persones de diferents àrees i disciplines que intervenen en les temàtiques dels espais públics (a més de l'àrea d'obres i espai públic, altres com a planejament, mobilitat, àrees socials com a igualtat i salut, entre altres com a joves, persones adultes majors, ...). I garantir que l'equip estigui format en l'urbanisme des d'una perspectiva de gènere interseccional ja sigui per experiència prèvia o a través de capacitatíó específica en el tema.

A més a més, com anem repetint al llarg d'aquesta guia, qualsevol intervenció en una comunitat, barri o territori ha de ser feta a través de la participació comunitària, perquè són les persones usuàries de l'espai a transformar qui tenen un major coneixement i perquè incrementa el sentiment de pertinença i el nivell de satisfacció.

La participació de les persones usuàries i el coneixement previ i quotidià del context territorial des d'una perspectiva de gènere interseccional s'ha de fer durant les diferents etapes de l'elaboració dels plans i projectes derivats. Això permetrà buscar solucions adaptables a les particularitats socials, territorials, econòmiques i urbanes del context en la intervenció, a través de la interacció de l'equip tècnic amb entitats i persones usuàries del territori. La participació s'ha d'integrar tant en el diagnòstic, la proposta d'actuacions i recomanacions com el seguiment i l'avaluació després de les intervencions.

2 Espais pròxims i en xarxa

Connectar i acostar els diferents usos de la vida quotidiana i reforçar les xarxes de mobilitat que els uneixen de manera accessible afavorint l'autonomia.

S'entén per espais públics pròxims i en xarxa que la seva ubicació sigui pròxima, en l'espai i el temps, així com la connectivitat a peu i en bici lliure d'obstacles dels espais de relació en si i entre els altres espais que formen la xarxa quotidiana, de manera que sigui possible per tota mena de persones efectuar a peu i en bici les activitats quotidianes amb recorreguts que enllacin els diferents usos.

S'identifiquen tres escales de proximitat en funció de l'assiduitat i de les necessitats de la població, que impliquen: allò que es troba en 5 min de casa (300 m aprox. escala de veïnat), a 10 min (entre 600 m i 800 m aprox. escala de barri) i a 20 min (entre 1.300 m i 1.600 m aprox. escala suprabarrial) a peu i sense dificultats. La proximitat és necessària per a poder realitzar les activitats quotidianes de manera efectiva combinant les esferes personal, productiva, pròpia i comunitària. Si els espais d'ús quotidià no són pròxims, la vida quotidiana de les persones es dificulta, ja que han de dedicar més temps als desplaçaments o renunciar a activitats per a poder desenvolupar les tasques diàries. La separació dels usos en la planificació urbana impedeix que es conformi una xarxa quotidiana on es vinculin totes les activitats necessàries per el desenvolupament de la vida. En el concepte de proximitat entren altres aspectes que aquest treball no aborda, però que també determinen la proximitat, com són els factors econòmics, socials i culturals.

És essencial potenciar recorreguts útils i accessibles per a totes les mobilitats, que siguin capaces d'entrellaçar l'habitatge amb els espais de relació, els equips i els serveis. Aquests recorreguts útils dins de la mobilitat activa han de permetre la realització de més d'una tasca alhora i han d'estar recolçats per una xarxa per anar a peu, en bici i en transport públic. És fonamental fomentar una mobilitat activa per garantir el dret a la ciutat i per a promoure l'activitat física de la població.

3 Espais equipats per a necessitats diverses

Respondre a les necessitats quotidianes diverses de les persones atenent les cures en diferents espais públics.

Els espais equipats per a les necessitats diverses permeten la barreja social, física i funcional que permet la varietat de persones, activitats i usos responnent a les diferents necessitats de les persones en funció del gènere, edat, diversitat funcional, origen, cultura i condició social, entre altres factors. És fonamental que els espais incorporin aquesta condició, que tinguin en compte la varietat d'experiències i quotidianitats de les persones i la pluralitat de necessitats que es derivin.

La densificació selectiva, en punts o zones estratègiques, és un pas imprescindible per a fer viable la incorporació d'activitats productives, reproductives i d'oci que millorin la vida quotidiana. Aquesta acupuntura de densificació ha d'anar acompanyada de la flexibilització de les tipologies edificatòries que s'introdueixin, a més de les diferents tipologies residencials i la barreja d'usos que generi major ús del carrer. Dins de la varietat de l'habitatge caldria plantejar diferents models de tinença. La diversificació física és una característica a favor de la interacció social.

El fet de no incloure-la provoca l'aparició d'espais en els quals només es considera un tipus de persona usuària, un tot universal, falsament neutral i equitatiu. La universalitat deixa fora tota activitat i tota persona no emmarcada en la «normalitat» de l'experiència dominant (classe, gènere, sexe, origen i cultura, etc.)

4 Espais segurs i lliures

Garantir la percepció de seguretat i la llibertat de moviment per a totes les persones en tots els espais públics.

Els espais segurs i lliures garanteixen autonomia per a les persones, generen confiança per a ser utilitzats sense restriccions de cap mena i permeten l'accessibilitat universal tenint en compte les capacitats físiques particulars.

Quan no es considera la necessitat d'autonomia de les persones, es creen espais que no propicien confiança, per no ser accessibles per a persones amb capacitats diferents o persones amb cotxets infantils o carros de la compra; espais que transmeten percepció d'inseguretat que fan que una part de la població, sobretot les dones, no els utilitzi per por; espais que pel seu disseny no fomenten l'autonomia de persones grans, dependents o dels infants, que necessiten que hi hagi una persona cuidadora sempre al seu costat, fet que limita la llibertat de la persona cuidadora i de la qual es cuida.

Per garantir una vida amb autonomia i seguretat s'ha de treballar per afavorir els desplaçaments a peu i en bici en l'entorn pròxim, per desenvolupar la majoria de les activitats quotidianes. Aquelles que no sigui possible resoldre en proximitat han d'estar comunicades amb un transport públic apropiat o amb solucions comunitàries adequades en temps, recursos i possibilitats. Els entorns pròxims han de ser actius i estar molt equipats.

Aquesta qualitat també inclou l'accessibilitat per a les persones amb diversitat funcional (física, visual, auditiva, cognitiva o mental) com a condició bàsica per a tenir autonomia en l'ús de la ciutat i que té moltes consideracions a fer en la formalització dels espais públics.

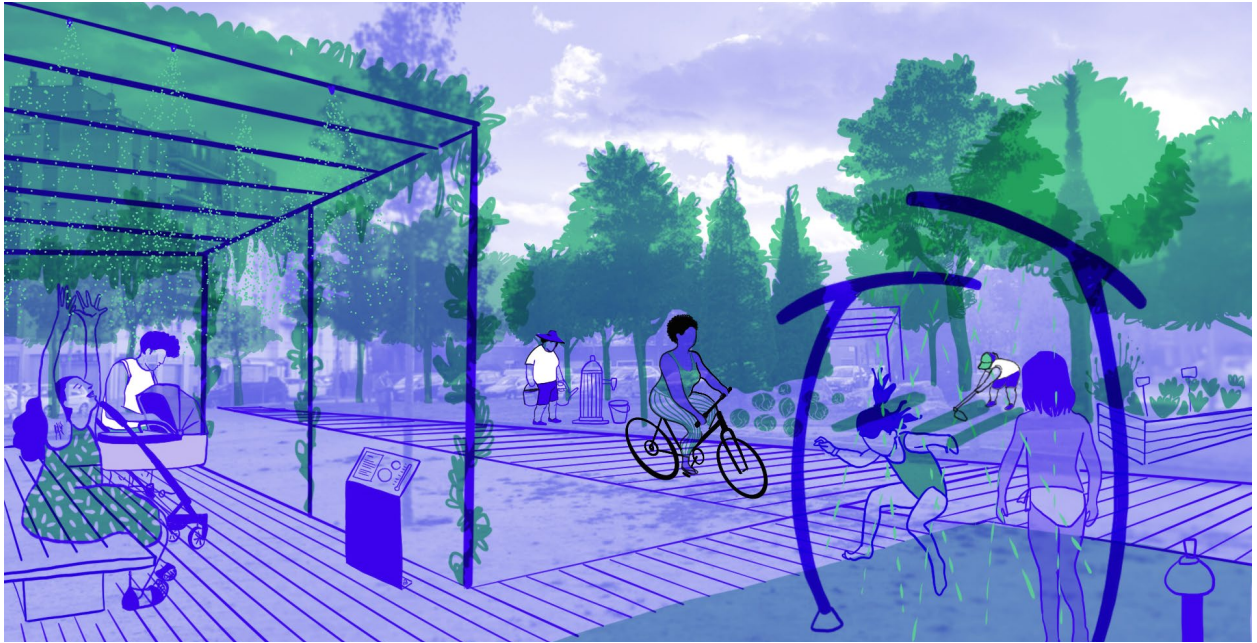

5 Espais de trobada i socialització

Afavorir la socialització, la trobada, l'ajuda mútua i l'apropiació comunitària en la xarxa dels espais públics.

Els espais de trobada i socialització són espais vitals, és a dir, amb presència simultània i contínua de persones i amb densitat d'activitats i usos als carrers, espais de relació i equipaments que afavoreixen la trobada, la socialització l'ajuda mútua i l'apropiació comunitària.

Falta vitalitat en zones monofuncionals com les zones que només s'usen a determinades hores del dia (àrees residencials monofuncionals i de baixa densitat, zones comercials o polígons industrials) i quan falta relació entre els edificis i el carrer. A més de la falta de manteniment i cura dels espais públics, tant urbans com rurals.

6 Espais naturals i saludables

Promoure la salut integral de les persones i la cura del medi ambient en el disseny i activitats dels espais públics.

Els espais públics naturals i saludables proporcionen condicions físiques, socials i ambientals que permeten el desenvolupament d'una vida sana i saludable. Les necessitats de les persones han de satisfer-se amb unes condicions de confort normativament establertes per a totes les persones, però que han d'estendre's a la configuració d'un espai habitable sa, desproveït d'amenaques a la salut i al lliure desenvolupament de les capacitats de les persones, configurat amb materials lliures de components nocius - com els ja reconeguts amians, els COV (compostos orgànics volàtils), els formaldehids, el benzè, l'èter de glicol - i protegits de camps i radiacions electromagnètiques - naturals i artificials - que puguin afectar la salut i al benestar de les persones. Els elements a tenir en compte per a tenir uns espais naturals i saludables són l'absència de contaminants ambientals que puguin causar malaltia (contaminació de l'aigua, lumínica, de l'aire, radioactiva, tèrmica, etc.), de riscos ambientals naturals (associats a fenòmens geològics interns, inundacions, temporals de vent, que encara que són degudes a causes climàtiques naturals tindran un major impacte en la població dependent de la localització dels assentaments humans) o antròpics (produïts per activitats humanes com a accidents químics, nuclears... desforestacions que poden agreujar el risc d'incendis, etc.). També és essencial per un entorn habitable poder accedir a una alimentació de proximitat, estacional i variada a preus assequibles i, en la mesura del possible, ecològica.

3. Diagnosi

3. Diagnosi

Aquesta part de la guia proposa conèixer i analitzar els espais públics i els entorns que es transformaran. Per això, proposem realitzar un diagnòstic amb perspectiva de gènere interseccional.

El diagnòstic amb perspectiva de gènere interseccional és una eina d'anàlisi que permet avaluar com els espais públics en barris, districtes i ciutats responen a les necessitats de les persones sense provocar discriminacions de cap mena. A més, aporta un treball transversal entre les diferents àrees, escales i àmbits basat en la vida quotidiana, en les cures a les persones i en la diversitat de les necessitats des de la interseccionalitat, que té en compte les desigualtats en funció del gènere, l'edat, l'origen, la diversitat funcional, entre altres.

El diagnòstic consisteix a fer un treball transversal entre diferents àrees involucrades en el disseny dels espais públics i el seu equip tècnic, sumant la participació activa de les persones usuàries, especialment dones i altres identitats usuàries amb perfils diversos, amb les quals es treballa la seva experiència de vida quotidiana des d'una perspectiva de gènere interseccional.

Aquest diagnòstic s'ha de contextualitzar i adaptar al tipus d'espai (connectors, intermedis i de relació) i l'escala d'anàlisi que s'utilitza (veïnat, barri, municipi).

Per a això, es proposa treballar en:

- Recopilar i analitzar la informació existent, documentació i dades disponibles (dades secundàries d'aproximació al context físic i social).
- Coordinar, organitzar i donar seguiment al procés participatiu de recollida i anàlisi de dades primàries.

3.1. DIAGNOSI TÈCNICA

3.1.1. Anàlisi de la informació existent

Per al diagnòstic dels espais públics amb perspectiva de gènere interseccional és necessari realitzar una anàlisi de dades primàries i secundàries. Per a una primera aproximació al context social i físic de l'àrea d'intervenció a treballar s'analitzaran dades secundàries. Per a això, és necessari revisar i analitzar la informació disponible del context social i físic, és a dir, dades del context social i econòmic, dels usos del territori, i en concret dels tipus d'espais públics, del sistema de mobilitat existent, de la seguretat i de la salut. Així mateix, és important analitzar l'existència de teixit associatiu i projectes urbanístics/socials que afectin o que afectaran en el futur l'àrea a analitzar.

Context social i econòmic

Les dades estadístiques extretes han de tenir en compte la diferenciació per gèneres, edat, origen, etc. A continuació, es presenta un llistat de dades que es poden utilitzar per a analitzar el context socioeconòmic sempre que estigui disponible.

- Població segregada per gènere i edat.
- Percentatge de població ocupada per gènere i edat.
- Distribució de la població per sectors d'ocupació i per gènere.
- Sempre que sigui possible delimitar la informació a l'escala estudiada: barri, districte, etc.

Si està disponible és important incorporar també:

- Índex d'envelliment segregat per gènere
- Taxa de dependència
- Taxa d'immigració segregada per gènere
- Taxa de desocupació segregada per gènere

Les dades qualitatives obtingudes per mètodes de participació ciutadana han de tenir en compte els resultats de tallers o de consultes realitzades a dones usuàries del sector territorial afectat.

Usos

Analitzar els usos del sòl i la seva distribució en l'àrea estudiada

- La distribució dels usos del sòl
- La delimitació per barris del municipi
- La ubicació, tipus de programa i anàlisi de la distribució dels equipaments comunitaris i de serveis segons els barris i municipi
- La ubicació, superfície i anàlisi de la distribució dels espais públics segons els barris i municipi
- La situació de les parcel·les de reserva d'ús residencial
- La ubicació de les reserves d'espais verds i lliures i equipaments
- La situació de les parcel·les de reserva d'altres activitats (econòmiques, infraestructures...)

Espais públics

Analitzar els espais públics existents en l'àrea estudiada

- Tipus i ubicació dels espais públics segons el planejament (places, parc, entorns naturals)
- Altres espais públics identificats com a espais de relació (no necessàriament qualificats com a tals)
- Qualitats dels espais públics: verd urbà, tipus de mobiliari, accessibilitat.

Mobilitat

Analitzar els sistemes de mobilitat existents en l'àrea estudiada

- Estudi de la Mobilitat quotidiana de la població (tipus de mobilitat per gènere, destinació, motius i itineraris a peu realitzats amb cartografia que inclogui desplaçaments per motius laborals, estudis, responsabilitats de cures i domèstiques, motius personals).
- Xarxa de transport públic
- Xarxa de carrers per a vianants o de prioritat per a vianants
- Xarxa de carrils bici
- Xarxa de carrers accessibles
- Xarxa viària i d'infraestructures
- Ubicació d'estacionaments per a bicicletes i altres artefactes de mobilitat sostenible
- Ubicació d'estacionaments per a cotxes
- Elements que donen suport a la mobilitat com: ubicació de bancs, parades de transport públic, lavabos públics, etc.

Seguretat

Analitzar la percepció de seguretat en l'àrea estudiada

- Dades sobre seguretat viària i de seguretat personal segregades per gènere, edat i origen
- Auditories de seguretat amb perspectiva de gènere interseccional en els espais públics i en les connexions a peu. Les auditories de seguretat són una eina d'anàlisi integral dels aspectes socials, físics i funcionals que condicionen la percepció de seguretat en l'espai des d'una perspectiva de gènere interseccional³³.
- Enquestes de victimització

Salut

Analitzar les dades disponibles relatives a la salut integral de la població en l'àrea estudiada

- Dades sobre morbiditat i mortalitat de la població segregades per gènere
- Principals causes de malaltia de la població segregat per gènere
- Existència de factors rellevants de contaminació ambiental de la població (aigua, aire, sòl, tèrmica, acústica, lumínica, radioactiva).
- Dades sobre l'activitat esportiva de la població segregada per gènere i edat i el lloc on desenvolupen aquesta activitat (espai poliesportiu o a l'aire lliure)

³³ Col·lectiu Punt 6 (2017).

Teixit associatiu

Analitzar l'activitat associativa, comunitària i d'ajuda mútua en l'àrea estudiada

- Entitats segons tipus i tasques que realitzen en el territori: veïnals, de dones, de suport mutu, així com socials, culturals, esportives, altres...
- Entitats segons la seva conformació, quantitat de persones actives en l'entitat i càrrecs per sexe i edat de les persones representants.
- Altres grups comunitaris no formals amb presència o que actuïn en el territori

Projectes urbanístics/socials que afecten o que afectaran en el futur el àrea a analitzar

Analitzar tots els plans urbans vinculats a l'àrea estudiada

- Llistat, objectiu, programes/actuacions dels projectes

3.1.2. Eines per a les persones tècniques

EINA 1

Recorregut de reconeixement previ

Què és?

Els recorreguts de reconeixement previs serveixen per a identificar inicialment la xarxa quotidiana que utilitzen les persones que viuen en el barri per a realitzar les seves activitats del dia a dia i els seus aspectes físics, socials i funcionals que influeixen en l'accés i ús dels espais públics i els seus entorns. En aquests recorreguts s'identificaran els espais que formen part de la xarxa quotidiana sobre els quals es podrà aprofundir amb la participació de la comunitat.

Amb la informació prèvia disponible, es poden situar els espais de relació (Places, parcs, carrers, cantonades...), els equipaments quotidians (Escoles, centres de salut, de cures, uns altres...), els comerços i la xarxa de mobilitat existent en l'entorn. També s'han d'identificar els carrers per on s'uneixen totes aquestes funcions i veure a com ho utilitzen les diferents persones. Per a dur a terme una anàlisi més detallada es podran realitzar observacions participants puntuals i utilitzar el «[Qüestionari d'espais públics amb perspectiva de gènere interseccional](#)» (veure Annex).

Amb qui?

Grups reduïts de persones tècniques (3 a 7) que treballin en diferents àrees relacionades als espais públics (urbanisme, espais públics, mobilitat així com les àrees socials de gènere i diversitats, persones adultes majors, joves i infància, entre altres). S'haurà de garantir que sigui un grup divers com a gènere, edat i altres variables identitàries ja que encara que siguin persones tècniques i no necessàriament veïnes dels espais, la seva experiència quotidiana també aportarà a la mirada d'aquests.

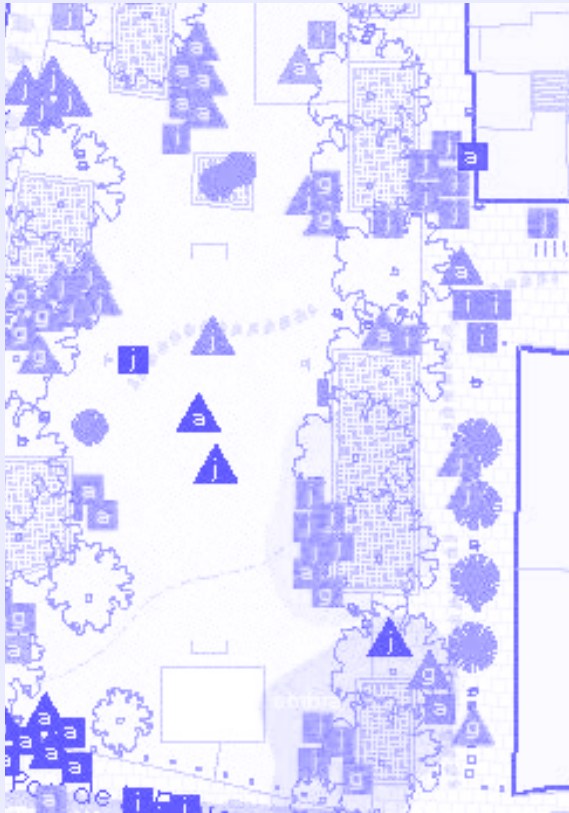
Com?

Els recorreguts previs de reconeixement analitzen els espais públics i els seus entorns posant en el centre la vida quotidiana de les persones com a eix d'anàlisi.

Previ al recorregut s'analitzarà la informació disponible amb les dades secundàries per a determinar la ruta que se seguirà. Es tindrà en compte tant aspectes socials, com a físics i funcionals que poguessin conèixer les persones tècniques del grup degut a la seva experiència tant personal com de treball en el territori. Durant el recorregut s'estableixen parades d'acord amb els punts d'interès o característiques diferencials per a remarcar alguns punts, reflexionar sobre aspectes específics de cada qualitat o apuntar elements favorables i desfavorables d'aquest entorn. Així mateix, s'apuntaran tant com valoració que es consideri rellevant per a bolcar en el mapa de la xarxa quotidiana com aquells espais de socialització que no estan determinats prèviament, comerços que existeixen en la zona, espais conflictius, espais més vitals, etc.

Temps total: 2 hores

Observació participant

Què és?

L'observació participant és l'anàlisi d'un espai concret per a recollir informació sobre l'ús social amb l'espai físic, a fi de determinar qui, on, com i amb qui s'utilitza, la relació entre la configuració física de l'espai i l'ús social que es fa, així com identificar elements que poden condicionar el seu ús des d'una perspectiva de gènere interseccional.

Com?

Prèvia a l'observació, s'elabora un guió de recollida d'informació que serveix per a recollir els diferents aspectes identificats dels espais públics i els seus entorns, tant d'aspectes físics, com a socials i funcionals. Les observacions participants es poden fer en diferents moments per a poder estudiar les dinàmiques de funcionament i ús d'un lloc, saber què succeeix en ell, qui l'utilitza i estudiar les relacions socials i espacials. En les observacions s'anota informació dels diferents perfils de persones que es mouen, el tipus d'usos que fan, els elements que afavoreixen o dificulten els seus usos i si existeixen situacions de conflictes d'ús o convivència.

La informació observada es pot anotar sobre plans o mapes de l'espai o sobre el guió d'observació. També es recomana prendre fotos de les diferents observacions per a poder exemplificar els resultats de l'anàlisi.

Una vegada finalitzades les observacions se sistematitza tota la informació en funció de quines persones ho utilitzen o no (gènere, edat, origen, si estan soles, acompanyades, en grup, etc.), aclarint que és la identificació subjectiva de la persona que fa l'observació, i quines activitats realitzen en els espais observats.

Observacions de mínim una hora cadascuna, que es repeteixen en diferents franges horàries (demà, migdia, tarda, nit) i en diferents dies de la setmana (laborals, cap de setmana, festius)

3.2. DIAGNOSI PARTICIPATIVA³⁴

Després de fer una aproximació al context social, físic i funcional de l'entorn estudiat, és imprescindible recollir i analitzar dades primàries a través de diferents eines que permetin estudiar els espais públics de manera multiescalar. Per això, les eines proposades tenen com a pilar central la participació comunitària i la perspectiva de gènere interseccional, per a realitzar un diagnòstic que reculli l'experiència quotidiana de les persones veïnes i usuàries, expertes dels seus territoris.

Participació amb perspectiva de gènere interseccional

La participació de les persones usuàries i el coneixement previ i quotidià del context territorial des d'una perspectiva de gènere interseccional s'ha de fer durant les diferents etapes de transformació i avaluació dels espais públics. Això permetrà buscar solucions adaptables a les particularitats socials, territorials, econòmiques i urbanes del context en la intervenció, a través de la interacció de l'equip tècnic amb entitats i persones usuàries del territori. La participació s'integrarà doncs, tant a el diagnòstic, la fase de propostes de millores i la fase de seguiment i avaluació del desenvolupament del projecte.

Es recomana que la participació es realitzi a través de persones expertes i organitzacions especialitzades en aquest àmbit i que siguin externes a les institucions governamentals, per a contribuir a un procés transparent i que incorpori la diversitat d'experiències i recomanacions. Alhora, per tal d'incorporar una perspectiva de gènere en el procés participatiu, cal que els equips estiguin formats en aquest àmbit d'especialització.

En els processos de participació convencional es posa molt d'èmfasi en arribar a consensos i s'invisibilitzen les diferències de gènere interseccionals. La participació ha d'atendre a la diversitat d'individus i experiències i trencar jerarquies. Per això, és imprescindible integrar una perspectiva de gènere interseccional en el disseny, la implementació i l'anàlisi del procés participatiu. Això no vol dir que les persones que hi participen hagin de ser només dones, sinó que s'incorpora la perspectiva de gènere des de la interseccionalitat, fomentant la diversitat, visibilitzant les diferències per valorar les diferents necessitats, experiències i aportacions, sense caure en l'homogeneïtzació.

A nivell pràctic, es recomana que en la fase del diagnòstic es realitzin sessions per grups de treball diferenciat, adaptant-se a la realitat del municipi: infants, adolescents o joves, dones, gent gran, persones amb diversitat funcional, associacions veïnals i comerciants, persones amb diversitat d'origen, entre d'altres. Fer sessions de treball separades per grups permet analitzar la seva mobilitat responnent a les seves necessitats i realitats, creant un espai de participació segur i de respecte on es recullin i valorin per igual les experiències diverses que estan travessades pel gènere, l'edat, la diversitat funcional o l'origen, sense imposar una visió androcèntrica que habitualment no ha valorat aquesta diversitat. Un cop realitzades aquestes sessions de treball per grups, es podran fer sessions conjuntes i mixtes propositives on es valorin les aportacions dels diferents grups sense crear jerarquies.

³⁴ Aquestes eines s'inspiren i s'han adaptat de guies metodològiques prèvies elaborades per Col·lectiu Punt 6: Mujeres Trabajando 2014, Espacios para la Vida Cotidiana 2014, Entornos Habitables 2017, Nocturnas 2017. y Guía de Movilidad Cotidiana con perspectiva de género 2021. Disponibles al [lloc web de Puntó](#).

A més, per integrar una perspectiva de gènere interseccional cal:

- **Centrar-se en respondre a les necessitats de la vida quotidiana de les persones usuàries, i en particular, de les dones en la seva diversitat**, posant la vida i les cures en el centre de l'anàlisi i a integrar l'impacte de les violències masclistes en la seva mobilitat, ja que les dones tenen un coneixement més complex de la mobilitat a causa dels seus patrons de mobilitat sostenible i a la seva doble i tripla jornada que continuen desenvolupant en la societat actual.
- **Reconèixer l'impacte dels rols i les relacions de gènere en les dinàmiques de participació de les persones, eradicant actituds masclistes** que menyspreen les aportacions de les dones i d'altres grups que han sigut històricament exclosos de processos participatius i comunitaris. Per a això, és essencial que l'equip dinamitzador tingui experiència en la integració de la perspectiva de gènere i utilitzi eines de recollida i anàlisi de dades per a adaptar-se i acomodar-se a les experiències i necessitats de participació de cada grup.
- **Utilitzar dinàmiques que siguin accessibles per a tota mena de persones amb diferents nivells de formació, condició socioeconòmica, origen o edat**, evitant llenguatges molt formals o tècnics que puguin resultar excloents i per a assegurar que s'incorporen totes les veus. L'estructura de l'activitat i les metodologies han d'afavorir la participació de totes les persones i ser flexibles i creatives, però no per això perdre profunditat i l'anàlisi integral de les diferents escales espacials des de la mobilitat quotidiana (barri, municipi, territori).
- **Garantir espais i horaris adequats i compatibles amb les tasques de cura**. Les activitats participatives han d'incloure la diversitat de realitats en diferents aspectes com la localització, temporalitat, horari, accessibilitat, compatibilitat amb altres tasques, els canals de difusió de l'activitat. Sempre que sigui possible, cal oferir servei de cuidadoria/canguratge o bé suport a la cura per a aquelles persones participants que tenen persones dependents a càrrec.
- **En el cas que s'ofereixi espais de participació virtual, cal posar a disposició mitjans tècnics i personals per trencar amb la bretxa digital per raó de gènere, edat o condició socioeconòmica**, ja que si no es desenvolupen aquests mitjans, hi ha un percentatge de població que no hi accedeix. Per exemple, posar a la disposició ordinadors o tabletas a un equipament públic amb una persona de suport, per aquelles persones que no tinguin accés a internet o que els hi sigui difícil entendre les eines digitals.

Eines que inclouen la participació de les persones veïnes

- Eina 3. [Entrevistes amb persones clau](#)
- Eina 4. [Grups de discussió](#)
- Eina 5. [Recorregut de reconeixement de la xarxa quotidiana](#)
- Eina 6. [Marxa exploratòria](#)
- Eina 7. [Mapa de la xarxa quotidiana](#)
- Eina 8. [Mapa dels usos de l'espai](#)

EINA 3

Entrevistes amb persones clau

Què és?

Les entrevistes es realitzen amb l'objectiu d'extreure informació qualitativa detallada sobre qüestions concretes del sistema de mobilitat. És una eina ideal per a realitzar amb persones tècniques que treballen en el territori o persones involucrades en la comunitat que coneguin el context detalladament. Les entrevistes també ajuden a ampliar contactes que puguin entrevistar o convidar a participar en altres activitats del procés.

Amb qui?

Persones integrants d'equips tècnics o polítics i persones clau informants de la comunitat

Com?

Les entrevistes poden ser obertes o semi-estructurades. Les entrevistes semi-estructurades tenen un guió de preguntes amb l'objectiu de

parlar d'aquells elements importants per a l'anàlisi de la integració de la perspectiva de gènere interseccional en el sistema de mobilitat i transport. Es recomana desenvolupar l'entrevista en forma de diàleg i no en forma de qüestionari unidireccional, atenent a crear un clima de confiança i respecte mutu.

En el moment de triar el nombre d'entrevistes i les persones entrevistades és essencial recollir diversitat d'experiències en funció de la identitat de gènere i altres variables interseccionals. Es recomana gravar les entrevistes amb gravadores de veu, sempre amb previ consentiment de la persona entrevistada, aclarint que l'ús de l'enregistrament és per a recollir els detalls de la conversa, el seu buidatge i la posterior anàlisi, garantint la confidencialitat. El consentiment de la persona entrevistada es pot gravar o recollir a través de la signatura d'una declaració de consentiment.

Temps total: Entre 1 hora i 1 hora i mitja

Grups de discussió

Què és?

El grup de discussió és una conversa moderada per una persona externa que serveix per a recollir informació sobre com diferents persones desenvolupen la seva vida quotidiana alhora que es creen reflexions grupals a partir de les idees individuals compartides per les diferents persones. El grup de discussió permet recollir informació qualitativa d'un grup de persones de manera ràpida.

Amb qui?

Es poden fer grups de discussió amb diversos grups, per exemple: amb dones majors, amb diversitat funcional, amb dones cuidadores, amb joves, amb personal que treballa en els espais públics, etc.

Com?

Es recomana realitzar aquesta activitat amb grups d'entre 6 i 12 persones, perquè totes les persones participants puguin intervenir en el debat, aportar la seva opinió del tema i ser escoltades per igual. Les preguntes a discutir es divideixen en blocs temàtics i s'assigna un temps a cada bloc temàtic per a assegurar que totes les persones poden participar i compartir experiències sobre cada tema.

El grup de discussió està facilitat per una persona moderadora que té coneixement del tema, que assegurarà que totes les persones parlin i que ningú monopolitzi la discussió. També ha d'enfocar-se en què les persones se sentin en un espai segur i de confiança per a compartir les seves opinions sense por al fet que siguin qüestionades. Per això, la persona moderadora ha de ser acurada amb les opinions que comparteix amb el grup, per a no provocar que unes certes postures quedin silenciades.

És important gravar la discussió i prendre notes per a poder buidar la informació posteriorment. Per això s'haurà de demanar consentiment oral o escrit a les persones per a poder gravar la discussió, aclarint que la seva participació és confidencial i que l'enregistrament s'utilitzarà solament per a analitzar els resultats. També es demanarà a les persones participants respectar la confidencialitat del que passa en el grup de discussió, sense revelar fora d'aquest grup el que s'ha dit o qui ho ha dit. Es pot dedicar una part inicial del grup per a explicar el funcionament del grup i definir grupalment els principis de participació que permetin crear aquest espai segur i de confiança.

Temps total: 1 hora i mitja

Recorregut de reconeixement de la xarxa quotidiana

Què és?

Els recorreguts de reconeixement de la xarxa quotidiana es realitzen amb les persones veïnes i usuàries. Serveixen per a identificar els aspectes físics, socials i funcionals que influeixen en l'accés i ús dels espais públics i els seus entorns que formen part de la xarxa quotidiana com els espais públics, equipaments i serveis, comerços i parades de transport públic. En aquests recorreguts s'analitzen les diferents qualitats dels propis espais i els seus entorns amb perspectiva de gènere interseccional i es pot utilitzar el qüestionari per a acompanyar la reflexió al llarg del recorregut.

Amb qui?

Grups mixtos de persones usuàries d'entre 5 i 15 persones màxim. Es recomana no barrejar les persones usuàries amb els equips tècnics per a proporcionar un espai de confiança i lliure de judicis de valor a les persones usuàries. Es poden utilitzar múltiples canals per a convocar a les persones usuàries: a través d'organitzacions veïnals o comunitàries, de cartells informatius en espais de la xarxa quotidiana així com les xarxes socials. S'haurà de garantir que sigui un grup divers com a gènere, edat i altres variables identitàries.

Com?

Els recorreguts de reconeixement de la xarxa quotidiana analitzen els espais públics i els seus entorns posant en el centre la vida quotidiana de les persones com a eix d'anàlisi.

Aquest recorregut es pot realitzar a peu, amb bicicleta o en transport públic, per a poder reflexionar també sobre les modes de mobilitat que s'utilitzen per a accedir a un espai en concret.

Previ al recorregut s'acorda la ruta que se seguirà amb la participació de les persones usuàries. Durant el recorregut s'estableixen parades d'acord amb els punts d'interès o característiques diferencials per a remarcar alguns punts, reflexionar sobre aspectes específics de cada qualitat de l'espai i el seu entorn o apuntar elements favorables i desfavorables.

La persona dinamitzadora del recorregut plantejarà preguntes i observacions en cada parada del recorregut perquè les persones usuàries puguin aportar la seva experiència respecte a aquest espai o els elements que destaquen d'aquest entorn. La persona dinamitzadora també treballarà per a promoure la participació i les aportacions de les dones, visibilitzant-les i valorant-les. Es recomana gravar el recorregut amb una gravadora de veu, amb previ permís de les persones participants, per a assegurar que recollim tota la informació, així com prendre fotos dels diferents aspectes que es vagin analitzant.

Temps total: 2 hores

EINA 6

Marxa exploratòria

Què és?

Les marxes exploratòries són una metodologia desenvolupada per a la teoria i la pràctica feminista que se centra en identificar aspectes relacionats amb la percepció de seguretat en espais públics i el sistema de mobilitat des d'una perspectiva de gènere interseccional. Les marxes exploratòries van començar a fer-se al Canadà, a les ciutats de Montreal i Toronto a principis dels anys 90 i després es van estendre a altres llocs, primer en ciutats llatinoamericanes (aplicades per CISCSA i la Xarxa Dona i Hàbitat d'Amèrica Llatina) i posteriorment en altres regions.

A diferència dels recorreguts de reconeixement, les marxes exploratòries són no mixtes, es fan exclusivament amb dones perquè aborden temes de violència contra les dones i nenes mentre que els recorreguts de reconeixement poden ser mixtos.

Amb qui?

Grups d'entre 5 i 15 dones màxim o en grups separats que comparteixen realitats (dones amb diversitat funcional, dones lesbianes, dones trans*, dones adolescents i joves, dones majors, etc.). Es recomana no barrejar les dones amb els equips tècnics per a proporcionar un espai de confiança, seguretat i lliure de judicis de valor. Es poden utilitzar múltiples canals per a convidar a les dones: través de les organitzacions veïnals o grups de dones formals, de cartells informatius en el transport, de l'aplicació mòbil del sistema de mobilitat, de les xarxes socials, etc.

Recursos addicionals: es pot utilitzar el «[Qüestionari](#) d'espais públics amb perspectiva de gènere interseccional».

Com?

Les marxes exploratòries consisteixen a recórrer els espais de la xarxa quotidiana amb dones en la seva diversitat amb l'objectiu de detectar i analitzar quins elements físics i socials condiciona la percepció de seguretat de les dones que

viuen i utilitzen aquest determinat entorn. És recomanable realitzar les marxes quan enfosqueix, a poder ser començant en el capvespre i acabar quan ja és de nit per a poder analitzar l'espai d'acord amb la llum del dia.

Previ a la marxa s'acorda la ruta que se seguirà, a poder ser amb la participació de les dones participants. Durant la marxa s'estableixen parades d'acord amb els punts d'interès o característiques diferencials per a remarcar alguns punts, reflexionar sobre aspectes específics o apuntar elements que contribueixen a la percepció de seguretat de les dones.

Es recomana gravar el recorregut amb una gravadora de veu, amb previ permís de les persones participants, per a assegurar que recollim tota la informació, així com prendre fotos dels diferents aspectes que es vagin analitzant.

Temps total: 2 hores

Mapa de la xarxa quotidiana

Què és?

El mapa de la xarxa quotidiana és un resum gràfic sobre un entorn determinat que serveix per identificar els espais que en formen part, tant els espais públics com equipaments, xarxes de mobilitat, comerços, etc. A més, es poden visualitzar els elements físics o socials que limiten o afavoreixen l'ús dels espais com les percepcions de seguretat o les qualitats que fan que els puguem utilitzar i gaudir acompanyant les tasques de cura.

Amb qui?

Grups mixtos de persones usuàries. Es recomana no barrejar les persones usuàries amb els equips tècnics per a proporcionar un espai de confiança i lliure de judicis de valor a les persones usuàries. S'han d'utilitzar diferents canals per convocar a les persones usuàries. S'haurà de garantir que sigui un grup divers com a gènere, edat i altres variables identitàries.

Recursos addicionals: es pot utilitzar el «[Qüestionari d'espais públics amb perspectiva de gènere interseccional](#)» per a definir els temes que es volen treballar en el mapa.

Com?

El mapa és una eina que es pot treballar en diferents formats, a nivell individual, a nivell grupal. En petit format o en gran format.

Mapa en petit format

En un mapa individual es marca en el mapa quines activitats realitzen en la seva vida quotidiana, en quins espais, serveis i equipaments utilitzen, com es mouen, amb qui i en quins temps. Una vegada plasmada la xarxa quotidiana es demana a les persones participants que identifiquin els elements que faciliten o dificulten l'ús dels diferents espais. Una vegada realitzat l'exercici individual, es convida a les persones participants a compartir en grup la seva anàlisi i quins elements favorables i desfavorables han detectat. Conjuntament i amb les aportacions de cada persona, es plasma en un mapa conjunt els diferents elements que van apareixent.

Mapa en gran format

Es pot treballar amb un mapa de gran format amb un grup gran de persones. Això permet que diferents persones treballin sobre el mateix mapa, o que es pugui generar una discussió grupal entorn del mapa sobre els diferents aspectes favorables i desfavorables que condicionen l'ús dels espais. Aquest format permet que les persones es puguin asseure al voltant del mapa, puguin trepitjar-lo, marcar, assenyalar i dibuixar damunt del mapa.

En aquesta mena de mapes es recomana prendre fotos del resultat final i si l'espai on es realitza l'activitat ho permet, gravar la conversa grupal. Es recomana realitzar aquesta activitat a l'aire lliure, no només perquè permet participar a les persones que s'hagin apuntat a la convocatòria, sinó que també pot atreure la participació d'altres persones de la comunitat que s'acostin en el moment de l'activitat.

Temps total: 2 hores

Mapa dels usos de l'espai

Què és?

És una eina gràfica que serveix per resumir la informació recollida en tot el procés de la diagnosi. Serveixen per a identificar els usos i activitats segons les persones que utilitzen l'espai, identificant segons la seva diversitat de sexes, gèneres, edats, funcionals, entre altres. A més, s'identifiquen els elements físics o socials que limiten o afavoreixen l'ús dels espais com les percepcions de seguretat i les qualitats que fan que els puguem utilitzar i gaudir acompanyant les tasques de cura.

Amb qui?

Grups mixtos de persones usuàries. Es recomana no barrejar les persones usuàries amb els equips tècnics per a proporcionar un espai de confiança i lliure de judicis de valor a les persones usuàries. S'han d'utilitzar diferents canals per convocar a les persones usuàries. S'haurà de garantir que sigui un grup divers com a gènere, edat i altres variables identitàries.

Recursos addicionals: es pot utilitzar el «[Qüestionari d'espais públics amb perspectiva de gènere interseccional](#)» per a definir els temes que es volen treballar en el mapa.

Com?

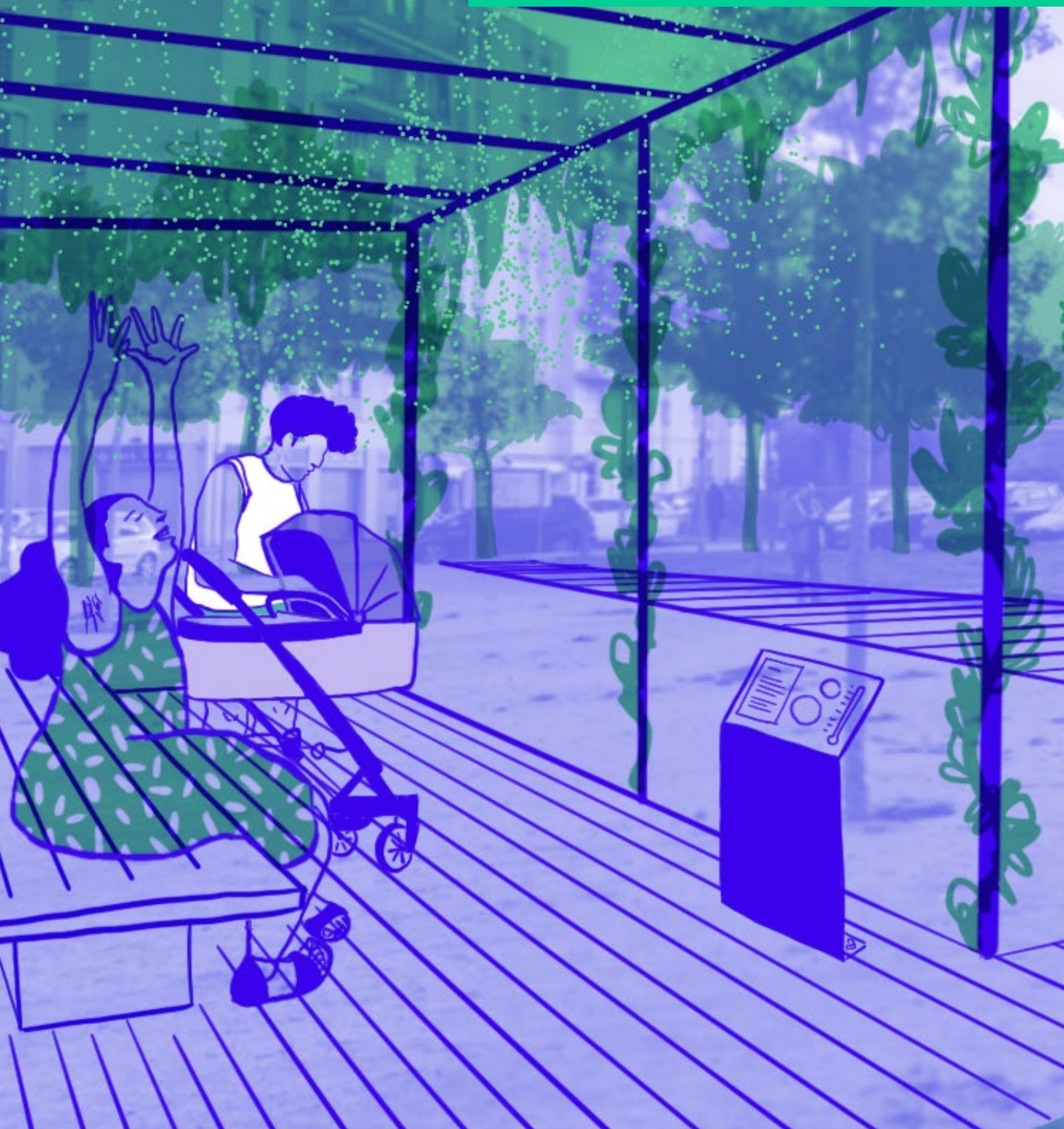
El mapa és una eina que es pot treballar en diferents formats de mida, a nivell individual. Si és possible, també es pot incorporar l'ús de maquetes per a facilitar la comprensió de l'espai. Si les condicions ho permeten, l'activitat participativa pot realitzar-se en el mateix espai sobre el qual s'està treballant, facilitant que les persones puguin estar més situades i explicar les seves experiències.

L'objectiu d'aquest mapa és descriure els usos de l'espai i les situacions o característiques que afavoreixen o desfavoreixen el seu ús. Cada persona participant ha de marcar en un mapa individual on i com arriba a l'espai, i una vegada dins, quines activitats realitza, en quina zona de l'espai, quins elements o serveis utilitza (mobiliari, lavabos, font d'aigua...), amb qui comparteix l'espai, i quan. Una vegada situats els seus usos, es demana a les persones participants que identifiquin els elements que faciliten o dificulten l'ús dels diferents espais. Una vegada realitzat l'exercici individual, es convida a les persones participants a compartir en grup i quins elements favorables i desfavorables han detectat. Conjuntament i amb les aportacions de cada persona, es plasma en un mapa conjunt els diferents elements que van apareixent.

Es recomana prendre fotos dels mapes individuals i gravar la conversa grupal.

Temps total: 2 hores

4. Criteris i actuacions

4. Criteris i actuacions

Després de conèixer el context en el qual volem intervenir, es desenvolupen els criteris que han de complir els espais públics amb perspectiva de gènere interseccional. Les actuacions estan referenciades segons els 3 àmbits de treball i segons els criteris que descriu cada qualitat.

	C_Espais connectors
	I_Espais intermedis
	R_Espais de relació

		CRITERIS
1	Espais gestionats amb perspectiva de gènere interseccional	1.1 Interdisciplinaris i equitatius
		1.2 Participatius i diversos
		1.3 Interescalars i multidimensionals
2	Espais pròxims i en xarxa	2.1 Distàncies curtes entre els diferents usos quotidians
		2.2 Connectivitat peatonal, en bicicleta i en transport públic
		2.3 Recorreguts i espais accessibles
3	Espais equipats per a necessitats diverses	3.1 Espais i usos diversos
		3.2 Espais que donin suport a les cures
		3.3 Espais coeducatius per a la infància
4	Espais segurs i lliures	4.1 Visibilitat en el disseny dels espais
		4.2 Senyalització per a l'orientació en el disseny dels espais
		4.3 Visibilitat simbòlica de la història i l'experiència de les dones i altres identitats
5	Espais de trobada i socialització	5.1 Multifuncionalitat dels espais
		5.2 Espais habitats amb simultaneïtat d'activitats
		5.3 Reconeixement del patrimoni social, cultural i natural
6	Espais naturals i saludables	6.1 Espais verds que tinguin en compte els cicles naturals
		6.2 Espais saludables, sostenibles i sense riscos ambientals

Actuacions 1. Espais gestionats amb perspectiva de gènere

El principal objectiu d'aquesta qualitat és aplicar la perspectiva de gènere en l'execució i gestió de les transformacions dels espais públics, que són aplicables a equips tècnics, polítics i agents que participen en la seva definició.

1	ESPAIS GESTIONATS AMB PERSPECTIVA DE GÈNERE		
	 C Connectors	 I Espais intermedis	 C Espais de relació
1.1 Interdisciplinaris i equitatius	1.1.1	Construir equips de treball multidisciplinari amb equitat de gèneres	
	1.1.2	Fomentar espais d'interacció interdisciplinaris pel treball diari transversal	
	1.1.3	Conèixer les pràctiques de l'urbanisme des de la perspectiva de gènere interseccional	
	1.1.4	Distribuir els llocs de responsabilitat amb equitat de gènere	
	1.1.5	Diversificar les àrees i departaments masculinitzats i feminitzats	
	1.1.6	Utilitzar llenguatge no sexista i incluiu amb les diversitats	
	1.1.7	Visibilitzar els criteris de gènere interseccionals en els continguts	
	1.1.8	Incorporar la normativa de referència sobre polítiques de gènere i diversitats	
	1.1.9	Donar flexibilitat als horaris laborals per adaptar a les cures	
	1.1.10	Incloure els criteris de gènere interseccionals en els plecs de licitació, contractació i concursos públics de projectes i obres	
1.2 Participatius i diversos	1.2.1	Aplicar la perspectiva de gènere interseccional en els òrgans de decisió	
	1.2.2	Integrar la participació comunitària amb perspectiva de gènere interseccional	
	1.2.3	Cercar solucions adaptables a les particularitats	
	1.2.4	Conèixer el territori	
	1.2.5	Promoure la relació entre el personal tècnic amb la comunitat	
	1.2.6	Realitzar processos d'avaluació de la post-ocupació	
	1.2.7	Informar a la comunitat en tot moment	
1.3 Interescalars i multidimensionals	1.3.1	Realitzar un diagnòstic integral des d'una perspectiva de gènere interseccional	
	1.3.2	Incorporar diferents dimensions i escales en les actuacions dels espais públics	
	1.3.3	Avaluar les actuacions i els impactes en funció de les escales i dimensions	
	1.3.4	Promoure el treball coordinat entre àrees, temàtiques i escales que intervenen	

1.1. Interdisciplinaris i equitatius

Incorporar dins de l'equip de treball a persones amb diferents coneixements urbans, sense jerarquies (persones polítiques i tècniques del municipi i equips externs) i assegurant la participació de dones i altres identitats, així com la seva presència en els espais de decisió política i dels processos.

1.1.1. Construir equips de treball multidisciplinari amb equitat de gèneres

Integrant les diferents disciplines (urbanisme, arquitectura, sociologia, medi ambient, expertes en gènere...) i incloent totes les àrees que intervenen en les temàtiques de l'espai públic (com a mínim dins del municipi a més dels qui realitzen i gestionen espais públics, urbanisme, mobilitat, així com àrees socials com a dones i altres identitats, joves, dones grans, salut...). Treballant per l'equitat entre homes i, dones i altres identitats, en la integració d'aquests equips, que vol dir com a mínim entre el 40 i 60% de dones i altres identitats.

1.1.2. Fomentar espais d'interacció interdisciplinaris pel treball diari transversal

Creant una taula de treball transversal, com un espai d'interacció entre les persones que treballen en les diferents àrees. Fent reunions amb la periodicitat suficient per a la presa de decisions conjunta de les diferents problemàtiques i solucions dels espais públics.

1.1.3. Conèixer les pràctiques de l'urbanisme des de la perspectiva de gènere interseccional

Realitzant cursos de capacitació específic sobre la temàtica, dirigit a les diferents àrees implicades per a aplicar aquesta perspectiva de manera integral. Garantint l'accés equitatiu als cursos de formació, oferint facilitats per a la corresponsabilitat de les cures.

1.1.4. Distribuir els llocs de responsabilitat amb equitat de gènere

Aplicant les mesures necessàries d'equitat per a garantir que les dones i altres identitats estiguin representades en llocs de responsabilitat amb incidència sobre les decisions dels espais públics.

1.1.5. Diversificar les àrees i departaments masculinitzats i feminitzats

Sensibilitzant sobre la feminització (tasques més administratives i relacionades a les polítiques socials i per a la diversitat de gèneres) i masculinització (tasques més tècniques i relacionades amb la construcció, l'arquitectura, l'enginyeria i l'urbanisme) de disciplines i àrees relacionades als espais públics. Fomentant i facilitant canvis per a trencar aquests estereotips en els equips de treball.

1.1.6. Utilitzar llenguatge no sexista i divers

Redactant els documents, tant els seus continguts escrits com gràfics, incorporant un llenguatge no sexista, que inclogui el femení o altres formes segons el context. Utilitzant imatges, tant iconogràfiques com fotos i dibuixos que no perpetuïn els rols de gènere ni discriminin o excloguin per raó de diversitats funcionals, de raça, origen o classe social.

1.1.7. Visibilitzar els criteris de gènereinterseccionals en els continguts

Nomenant i donant valor, en els continguts de les polítiques, plans i projectes, als criteris, solucions i mesures que es prenguin des d'una perspectiva de gènere interseccional, fent èmfasi en l'impacte diferenciat que produeixen les actuacions en els espais públics en la vida quotidiana d'homes, dones i altres identitats.

1.1.8. Incorporar la normativa de referència sobre polítiques de gènere i diversitats

Establint com a marc normatiu obligatori per a les actuacions en els espais públics, no només la corresponent a lleis urbanístiques o d'obres públiques, si no aquelles del context que garanteixin la equitat de gènere.

1.1.9. Donar flexibilitat als horaris laborals per adaptar a les cures

Adaptant els horaris i incorporar altres mesures per a facilitar la corresponsabilitat de les cures entre tot el personal.

1.1.10. Incloure els criteris de gènere interseccionals en els plec de licitació, contractació i concursos públics de projectes i obres

Establint els criteris necessaris per a garantir que els equips estiguin formats per persones amb coneixements i experiència suficient en la temàtica, amb equips interdisciplinaris en el cas de qui redacti projectes. Elaborant requisits perquè les empreses que participin de les licitacions i contractacions compleixin amb clàusules socials des d'una perspectiva de gènere i diversitats. Incorporant altres criteris perquè l'execució de l'obra inclogui també aquests criteris pel que fa al personal, els espais de treball, així com mesures per a mitigar l'efecte negatiu d'algunes obres en la vida quotidiana de les persones veïnes.

1.2. Participativa i diversa

Incorporant la participació de les dones i altres identitats com a tècniques i com veïnes així com el coneixement previ i quotidià del context territorial des d'una perspectiva de gènere interseccional.

1.2.1. Aplicar la perspectiva de gènere interseccional en els òrgans de decisió

Garantint la diversitat de persones en els espais de participació decisius, valorant i visibilitzant les aportacions diverses de les dones i altres identitats, evitant dinàmiques hegemòniques i condició masculista.

1.2.2. Integrar la participació comunitària amb perspectiva de gènere interseccional

Desenvolupant una metodologia participativa des del diagnòstic propositiu fins a l'avaluació dels plans i projectes d'espais públics des d'una perspectiva de gènere interseccional, tant en les seves dinàmiques, persones que participen com en els seus continguts (com es proposa en aquesta guia).

1.2.3. Cercar solucions adaptables a les particularitats

Adaptant les metodologies, criteris i propostes, a la particularitats socials, territorials, econòmiques i urbanes del context de la intervenció, garantint que totes les necessitats s'han tingut en compte (tant pels processos participatius com pels projectes d'espais públics i la seva gestió).

1.2.4. Conèixer el territori

Realitzant visites de camp (i aplicar per exemple les diferents eines proposades en aquesta guia) per al coneixement quotidià de la realitat per part de les persones tècniques encarregades de l'elaboració de projectes i gestió dels espais públics.

1.2.5. Promoure la relació entre el personal tècnic amb la comunitat

Promovent l'intercanvi fluid entre les entitats i persones veïnes del territori i l'administració, a través d'espais de participació i decisió preestablerts, garantint que siguin espais amb representació diversa de persones.

1.2.6. Realitzar processos d'avaluació de la post-ocupació

Incorporant com a part del procés de cada projecte, l'avaluació després de les intervencions i execució de les obres i de manera conjunta amb la comunitat, a través d'eines com les del diagnòstic comunitari (tallers, recorreguts, enquestes) i utilitzant indicadors que permetin fer un seguiment de l'avaluació.

1.2.7. Informar a la comunitat en tot moment

Informant i cuidant a les persones veïnes a través d'establir els canals de comunicació per a garantir la informació a temps de tota la comunitat implicada en un procés de transformació d'espais públics. Per exemple, a més dels canals de xarxes socials o presencials com embustada i cartelleres, entre altres, establir en el mateix territori d'actuació una oficina o punt d'informació sobre les actuacions que afectin aquesta comunitat amb la capacitat de poder donar respostes a les demandes i inquietuds.

1.3. Interescalar i multidimensional

Tenint en compte en les actuacions les diferents escales d'impacte dels projectes d'espais públics (entorn veïnat, barri, municipi) aplicant una mirada integral i multidimensional (física, social i funcional) en totes les fases.

1.3.1. Realitzar un diagnòstic integral des d'una perspectiva de gènere interseccional

Iniciant tot projecte o actuació en els espais públics amb un diagnòstic integral per a integrar les diferents dimensions física, social i funcional, així com les diferents escales que es relacionen en l'actuació (entorn, veïnat, barri, municipi...).

1.3.2. Incorporar diferents dimensions i escales en les actuacions dels espais públics

Buscant solucions que tinguin en compte els tres àmbits d'actuació i que els projectes actuïn més enllà dels seus límits, tenint en compte que tot està relacionat des de la vida quotidiana de les persones.

1.3.3. Avaluat les actuacions i els impactes en funció de les escales i dimensions

Aplicant en l'avaluació la multidimensionalitat i interescalaritat, tenint en compte els impactes identificats en el diagnòstic i com les actuacions han millorat, o no, les situacions de partida (quina, qui, com i on).

1.3.4. Promoure el treball coordinat entre àrees, temàtiques i escales que intervenen

Establint un protocol de treball de manera que sempre existeixi una mirada i treball transversal de les actuacions que garanteixi el que es tinguin en compte totes les dimensions i escales dels impactes i de les solucions.

Actuacions 2. Espais pròxims i en xarxa

El principal objectiu d'aquesta qualitat és aplicar la perspectiva de gènere en l'execució i gestió de les transformacions dels espais públics, que són aplicables a equips tècnics, polítics i agents que participen en la seva definició.

2	ESPAIS PRÒXIMS I EN XARXA		
	 C Connectors	 I Espais intermedis	 C Espais de relació
2.1 Distàncies curtes entre diferents usos quotidians	C.2.1.1 Identificar i conformar una xarxa quotidiana pròxima	I.2.1.1 Identificar els espais intermedis dins de la xarxa quotidiana	R.2.1.1 Vincular l'espai de relació dins de la xarxa quotidiana
	C.2.1.2 Incloure connexions a peu i en bici entre els barris veïns		R.2.1.2 Distribuir els usos tenint en compte les distàncies
	C.2.1.3 Informar a través de senyalització de la xarxa quotidiana de l'entorn		R.2.1.3 Incloure infraestructures de cures, de suport i descans
			R.2.1.4 Informar sobre la situació de l'espai en relació a la xarxa quotidiana
2.2 Connectivitat peatonal, en bicicleta i en transport públic	C.2.2.1 Connectar per vianants els diferents espais de la xarxa quotidiana	I.2.2.1 Ampliar les voreres que donen accés als espais de relació i quotidians	R.2.2.1 Connectar l'espai de relació amb el teixit urbà pròxim
	C.2.2.2 Dissenyar una xarxa ciclista que connecti la xarxa quotidiana	I.2.2.2 Col·locar estacionaments de bicicleta i zones de descans en relació als usos	R.2.2.2 Connectar internament l'espai
	C.2.2.3 Xarxa de transport públic que comuniqui la xarxa quotidiana	I.2.2.3 Ubicar parades de transport públic en els accessos als espais de relació	R.2.2.3 Connectar els espais naturals als usos de l'espai
	C.2.2.4 Connectar la xarxa quotidiana vianant i ciclista amb les parades del transport públic	I.2.2.4 Dissenyar les parades de transport públic i el seu entorn públic en relació amb a la mobilitat a peu	
2.3 Recorreguts i espais accessibles i multidimensionals	C.2.3.1 Prioritzar l'accessibilitat universal en la xarxa quotidiana	I.2.3.1 Construir creuaments universals i accessibles en els accessos a espais i equipaments públics	R.2.3.1 Prioritzar camins per a vianants accessibles i segurs en l'accés i dins de l'espai
	C.2.3.2 Instal·lar mobiliari per a la diversitat de cossos en tot el recorregut de la xarxa quotidiana	I.2.3.2 Espai de vida en els creuaments peatonals	
	C.2.3.3 Utilitzar senyalització diversa per a diversitats funcionals i de cossos		
	C.2.3.4 Col·locar semàfors que permetin l'encreuament de diferents tipus de mobilitat		
	C.2.3.5 Dissenyar voreres amples i accessibles sense elements urbans que obstaculitzin el pas		

2.1. Distàncies curtes entre els diferents usos quotidians

🔗 Espais connectors

C.2.1.1. Identificar i conformar una xarxa quotidiana pròxima

Construint una xarxa contínua, accessible i segura que permeti connectar a peu sense dificultat (en 10 – 15 minuts segons el context), en bici (en 5-10 minuts segons el context) i/o en transport públic (5 minuts) els espais públics, els equipaments i serveis, els comerços i el transport públic.

C.2.1.2. Incloure connexions a peu i en bici entre els barris veïns

Permetent connectar a peu i en bici les xarxes quotidianes dels barris veïns de manera accessible i segura per a que existeixi una major connectivitat contínua per a vianants.

C.2.1.3. Informar a través de senyalització de la xarxa quotidiana de l'entorn

Informant dels usos, la ubicació, la distància i el temps dels recorreguts de la xarxa quotidiana amb el grau de dificultat, accessibilitat, etc. amb diferents estratègies de senyalització vertical i horitzontal als espais públics: amb mapes de la xarxa quotidiana que incloguin la mobilitat a peu, en bici i transport públic; amb informació de les distàncies en metres i minuts; amb informació analògica d'horary de pas de transport públic en temps real, etc.

🚶 Espais intermedis

I.2.1.1. Identificar els espais intermedis dins de la xarxa quotidiana

Analitzant els usos intermedis que es generen entre els espais públics de la xarxa quotidiana de l'entorn amb les entrades a equipaments, comerços o entorns de parades de transport públic.

👤 Espais de relació

R.2.1.1. Vincular l'espai de relació dins de la xarxa quotidiana

Facilitant accedir a peu de manera pròxima, accessible i segura (en 10 – 15 minuts segons el context) a altres espais públics complementaris, equipaments, serveis, comerços quotidians i mitjans de transport.

R.2.1.2. Distribuir els usos tenint en compte les distàncies

Dissenyant els espais, principalment els de major superfície o extensió com els grans parcs, amb distàncies curtes dins dels mateixos espais que no superin els 300-400 metres entre diferents usos.

R.2.1.3. Incloure infraestructures de cures, de suport i descans

Generant zones amb lavabos, fonts i espais pel descans als que pugui accedir des de qualsevol punt de l'espai a no més de 300-400 metres aproximadament.

R.2.1.4. Informar sobre la situació de l'espai en relació a la xarxa quotidiana

Instal·lant senyalització i cartelleres amb mapes que indiquin la ubicació de l'espai i les condicions del recorregut (accessibilitat, equipaments interns, temps, i distància) en relació a la xarxa quotidiana de l'entorn.

2.2. Connectivitat peatonal, en bicicleta i en transport públic

Espais connectors

C.2.2.1. Connectar a peu els diferents espais de la xarxa quotidiana

Conformant recorreguts amb prioritat per a vianants, continus, segurs i accessibles, amb il·luminació contínua i sense obstruccions, eliminat obstacles a la trama urbana, com passos a desnivell, alteració de recorreguts per obstruccions d'infraestructures (carrers o carreteres difícils de creuar, vies de ferrocarril), accidents topogràfics, barreres físiques d'accessibilitat, obres o altres obstacles temporals, i equipats amb els elements que donen suport a les cures (banys, lavabos públics, fonts d'aigua, espais de sol i d'ombra, ...).

C.2.2.2. Dissenyar una xarxa ciclista que connecti la xarxa quotidiana

Construint una xarxa ciclista que doni resposta a la mobilitat quotidiana, senyalitzant clarament els espais, amb disseny accessible, segur i suport per a la cura, amb carrils bici segregats en calçada i separats físicament del trànsit i de vianants, preferiblement unidireccionals de dos metres d'amplada que permeti l'avançament i la circulació a diferents velocitats i en diferents tipus de cicles, amb senyalització vertical i horitzontal dels recorreguts i les connexions, i equipada amb il·luminació, amb aparcaments d'ancoratge i aparcament segurs en relació a espais de la xarxa, amb mòduls de reparació, amb paviments antilliscants que marquin canvis en colors, etc.

C.2.2.3. Xarxa de transport públic que comuniqui la xarxa quotidiana

Ubicant les parades de transport en relació a diferents usos i activitats de la xarxa quotidiana (comerços, espais públics, equipaments educatius, sanitaris, comunitaris i socials) i cuidant les connexions i els entorns amb les estacions de bus o tren/ferrocarril per a que siguin accessibles, segures i estiguin equipades amb bancs i connexions amb la xarxa ciclista.

C.2.2.4. Connectar la xarxa quotidiana vianant i ciclista amb les parades del transport públic

Afavorint la intermodalitat i situant les parades cada 300-400 metres aproximadament (segons el context), accessibles i segures, i situant zones d'estada i descans, així com estacionaments segurs per a bicicleta vinculats a les estacions i parades de transport.

● Espais intermedis

1.2.2.1. Ampliar les voreres que donen accés als espais de relació i quotidians

Destinant espai suficient en les voreres com a espais intermedis que donen accés a altres espais públics, equipaments o serveis, parades de transport i comerços, de manera que siguin accessibles, segures i estiguin equipades (bancs, senyalització, etc.).

1.2.2.2. Col·locar estacionaments de bicicleta i zones de descans en relació als usos

Dotant d'estacionaments de bicicleta segurs i accessibles per a diversitat de cicles al costat de zones per al descans, en els espais intermedis que donen accés a altres espais públics, equipaments o transport públic, ampliant les voreres puntualment i traient espai als vehicles motoritzats si és necessari.

1.2.2.3. Ubicar parades de transport públic en els accessos als espais de relació

Permetent accedir als diferents usos de l'espai connectant amb els camins interns del parc o de la plaça accessibles i segurs.

1.2.2.4. Dissenyar les parades de transport públic i el seu entorn públic en relació amb a la mobilitat a peu

Dissenyant les parades de manera que no obstrueixin els recorreguts per a vianants i ciclistes, ampliant les voreres puntualment i garantint que siguin accessibles, ubicant sempre que sigui possible una marquesina visible amb material transparent, sense plafons publicitaris, amb banc a alçada adequada que aculli diferents cossos, suports isquiàtics, paperera, il·luminació interna, panells horaris de pas a temps real, resolent l'accessibilitat al bus i en parades aïllades amb botons d'informació i ajuda. Quan no hi càpiga una marquesina, assegurar la senyalització i l'accessibilitat en l'accés i baixada del bus, així com vincular el pal de parada a un espai on es pugui seure, esperar o descansar.

● Espais de relació

R.2.2.1. Connectar l'espai de relació amb el teixit urbà pròxim

Evitant que siguin espais de relació aïllats i amb infraestructures (carreteres, autopistes, vies de tren...), desnivells o carrers sense sortida que impedeixin la connectivitat a peu cap al teixit urbà pròxim.

R.2.2.2. Connectar internament l'espai

Incorporant una xarxa de camins interns continus, segurs i accessibles, que permetin les connexions entre els diferents usos de l'espai, tant de forma longitudinal com transversal, i en relació amb els accessos i la connexió amb la xarxa quotidiana.

R.2.2.3. Connectar els espais naturals als usos de l'espai

Incloent espais pròxims com el riu, la muntanya o les zones de bosc, com a part dels usos del parc o plaça.

2.3. Recorreguts i espais accessibles

Espais connectors

C.2.3.1. Prioritzar l'accessibilitat universal en la xarxa quotidiana

Garantint l'accessibilitat universal de les persones amb diversitats funcionals, les persones que van amb cotxet, carro de la compra o altres elements de suport a les cures. Senyalitzant els recorreguts accessibles en tota la xarxa quotidiana.

C.2.3.2. Instal·lar mobiliari per a la diversitat de cossos en tot el recorregut de la xarxa quotidiana

Tenint en compte l'ergonomia i les diferents mides en el disseny de bancs, papereres i fonts d'aigua, per a la diversitat funcional, gent gran, la infància i altres diversitats.

C.2.3.3. Utilitzar senyalització diversa per a diversitats funcionals i de cossos

Dissenyant la senyalització tenint en compte diferents alçades per a cadires de rodes i infància, utilitzant diferents formes de comunicació (visual, auditiu, podotàctil, etc.) i de llenguatges, etc., sempre amb un llenguatge i una iconografia no sexista i diversa.

C.2.3.4. Col·locar semàfors que permetin l'encreuament de diferents tipus de mobilitat

Instal·lant semàfors que permetin creuar a totes les persones amb diferents tipus de mobilitat, a les persones cegues o amb dificultat en la visió amb un sistema acústic a demanda amb telecomandament. Indicant el temps i amb durada suficient que permeti creuar en un únic intent a persones.

C.2.3.5. Dissenyar voreres amples i accessibles sense elements urbans que obstaculitzin el pas

Construint voreres amb un ample de pas suficient (1,80 m) que permetin el pas de persones, cotxets i cadires de rodes i que les persones amb diversitat funcional puguin caminar amb autonomia. Sense elements urbans que obstaculitzin (fanals, escocells, terrasses,...) i col·locant un paviment que assenyali el recorregut continu accessible per a les persones amb necessitats visuals, als carrers de plataforma única (carrer i vorera al mateix nivell).

Espais intermedis

I.2.3.1. Construir creuaments universals i accessibles en els accessos a espais i equipaments públics

Dissenyant els encreuaments amb passos de zebra a nivell de les voreres i il·luminació enfocada cap als recorreguts per a vianants, que siguin accessibles i que incorporin informació gràfica que ajudin a reconèixer la prioritat de pas de vianants en creuaments diagonals cap a aquests espais.

I.2.3.2. Espai de vida en els creuaments peatonals

Eliminant a 10 metres abans del pas de vianants, obstacles de visibilitat com aparcaments de cotxes, motos, bicis, contenidors, vegetació i arbustos i altres elements que restin visibilitat de les persones vianants des dels vehicles, per exemple, dissenyant orelles per avançar el pas de vianants i amb senyalització vertical i horitzontal.

Espais de relació

R.2.3.1. Prioritzar camins per a persones accessibles i segurs en l'accés i dins de l'espai

Realitzant camins accessibles i segurs continus i sense interrupcions en tota la cadena de desplaçament, que permetin accedir a tots els usos de l'espai incloent els espais naturals.

Actuacions 3. Espais equipats per a necessitats diverses

El principal objectiu d'aquesta qualitat és respondre a les necessitats quotidianes diverses de les persones atenent les cures en diferents espais públics.

3	ESPAIS EQUIPATS PER A NECESSITATS DIVERSES		
	 C Connectors	 I Espais intermedis	 C Espais de relació
3.1 Espais i usos diversos	C.3.1.1 Formar una xarxa d'espais públics amb activitats complementàries	I.3.1.1 Augmentar l'espai d'estada davant d'edificis educatius	R.3.1.1 Incorporar usos analitzant els de l'entorn i les necessitats diverses de tota la població
	C.3.1.2 Assegurar les condicions materials que permetin l'accés i l'ús per part de diferents persones	I.3.1.2 Restringir el pas de vehicles en el moment d'entrada i sortides dels entorns escolars	R.3.1.2 Equipar amb altres elements que donin suport als usos diversos
	C.3.1.3 Dissenyar carrers que prioritzin les diferents mobilitats	I.3.1.3 Augmentar l'espai d'estada i l'ús per a vianants davant d'altres edificis amb usos socials	R.3.1.3 Dissenyar espais per a activitats de salut física que garanteixin l'equitat de gèneres i diversitats
	C.3.1.4 Incloure la diversitat de gèneres, edats, orígens, cossos i diversitats funcionals en les imatges, senyalística i iconografia		R.3.1.4 Incloure activitats tranquil·les i d'estada per a l'ús i gaudi
			R.3.1.5 Destinar espais per a l'apropiació espontània d'usos diversos
3.2 Espais que donin suport a les cures	C.3.2.1 Conformar una xarxa de bancs i elements per a l'estada i suport a l'autonomia	I.3.2.1 Situar bancs en voreres i espais que accedeixen als equipaments de salut	R.3.2.1 Accedir a la xarxa de lavabos des de l'espai de relació
	C.3.2.2 Conformar una xarxa de lavabos i infraestructures de cura	I.3.2.2 Equipar els espais dels camins escolars per al suport a les cures	R.3.2.2 Dissenyar zones d'estada i joc accessibles
	C.3.2.3 Dissenyar una xarxa de camins escolars segurs per a l'autonomia de la infància		R.3.2.3 Dissenyar un sistema de senyalització i informació llegible per a totes les persones
3.3 Espais coeducatius per a la infància	C.3.3.1 Generar una xarxa d'espais coeducatius que diversifiquin les activitats	I.3.3.1 Exemplificar la diversitat de gèneres en els entorns escolars	R.3.3.1 Diversificar les activitats de moviment
	C.3.3.2 Senyalitzar la xarxa d'espais coeducatius		R.3.3.2 Incloure activitats més tranquil·les i d'estada
	C.3.3.3 Visibilitzar la història de les dones i altres identitats en els recorreguts de camins escolars		R.3.3.3 Interactuar amb la naturalesa per a promoure la creativitat i l'experimentació
			R.3.3.4 Equipar aquests usos amb elements necessaris per al suport a les cures

3.1. Espais i usos diversos

Espais connectors

C.3.1.1. Formar una xarxa d'espais públics amb activitats complementàries

Garantint que dins de xarxa quotidiana existeixin activitats que permetin les cures, l'estada, la reunió, l'activitat física i el joc infantil per a diferents edats, entre altres.

C.3.1.2. Assegurar las condicions materials que permetin l'accés i l'ús per part de diferents persones

Observant els usos existents en la xarxa d'espais públics i identificant a través de la diagnosi les necessitats particulars en funció de la identitat de gènere, edat, origen i diversitats funcionals, entre altres, segons el context.

C.3.1.3. Dissenyar carrers que prioritzin les diferents mobilitats

Garantint l'espai suficient per a les infraestructures de mobilitat a peu, en bicicleta i el pas de transport públic, donant més prioritats i espai a aquestes versus els vehicles privats motoritzats, assegurant l'accessibilitat, la seguretat i la convivència de les diferents mobilitats sostenibles

C.3.1.4. Incloure la diversitat de gèneres, edats, orígens, cossos i diversitats funcionals en les imatges, senyalística i iconografia

Utilitzant llenguatge i imatges diverses i no sexistes en la senyalització de carrers, places, parcs, equipaments, lavabos públics, parades de transport públic, així com en la publicitat, art urbà i altres imatges. També utilitzant iconografia que inclogui diferents gèneres i diversitats, evitant estereotips de gènere i les icones només masculines en la senyalística. Representant la diversitat d'edats i cossos, evitant els patrons estètics normatius que representen la falsa «neutralitat». Tant en els espais construïts com en la comunicació dels processos participatius i projectes.

Espais intermedis

I.3.1.1. Augmentar l'espai d'estada davant d'edificis educatius

Eixamplant les voreres de manera que permetin l'estada i la socialització en els moments d'entrades i sortides, amb bancs, papereres, estacionaments per a bicicletes, cotxets i altres rodats, i si és possible, algun espai adequat amb elements pel joc infantil.

I.3.1.2. Restringir el pas de vehicles en el moment d'entrada i sortides dels entorns escolars

Eixamplant l'espai per a vianants enfront de les escoles, ampliant l'ús social d'estada i relació cap al carrer, com a mínim en les hores d'entrada i sortida, o esdeveniments especials com a forma d'apropiació de l'espai.

I.3.1.3. Augmentar l'espai d'estada i l'ús per a vianants davant d'altres edificis amb usos socials

Ampliant voreres i espai per a vianants cap al carrer enfront d'hospitals, centres socials, serveis d'atenció a les persones, i altres espais d'infraestructura de cures, a més d'altres activitats socials i culturals, que permetin l'estada i la socialització amb bancs, papereres i estacionaments per a bicicletes, cotxets i altres rodats.

● Espais de relació

R.3.1.1. Incorporar usos analitzant els de l'entorn i les necessitats diverses de tota la població

Complementant els espais que ja existeixen en l'entorn pròxim per a contribuir amb la xarxa d'espais públics que formen part de la xarxa quotidiana i tenint en compte les necessitats de totes les persones per a l'ús i el gaudi en funció de diversitat de gèneres, edats, diversitats funcionals, orígens...

R.3.1.2. Equipar amb altres elements que donin suport als usos diversos

Instal·lant mobiliari que, de suport als espais d'estada com a zones d'ombra, taules, bancs i altres zones per a asseure's, il·luminació, font d'aigua, lavabos públics, papereres, entre altres elements; així com suport a la mobilitat amb estacionament de bicicletes, cotxets, etc.

R.3.1.3. Dissenyar espais per a activitats de salut física que garanteixin l'equitat de gèneres i diversitats

Equilibrant els espais d'activitat física on no solament existeixin pistes de futbol, també d'altres per a l'esport o activitats físiques per a la diversitat de gèneres, edats i diversitats funcionals.

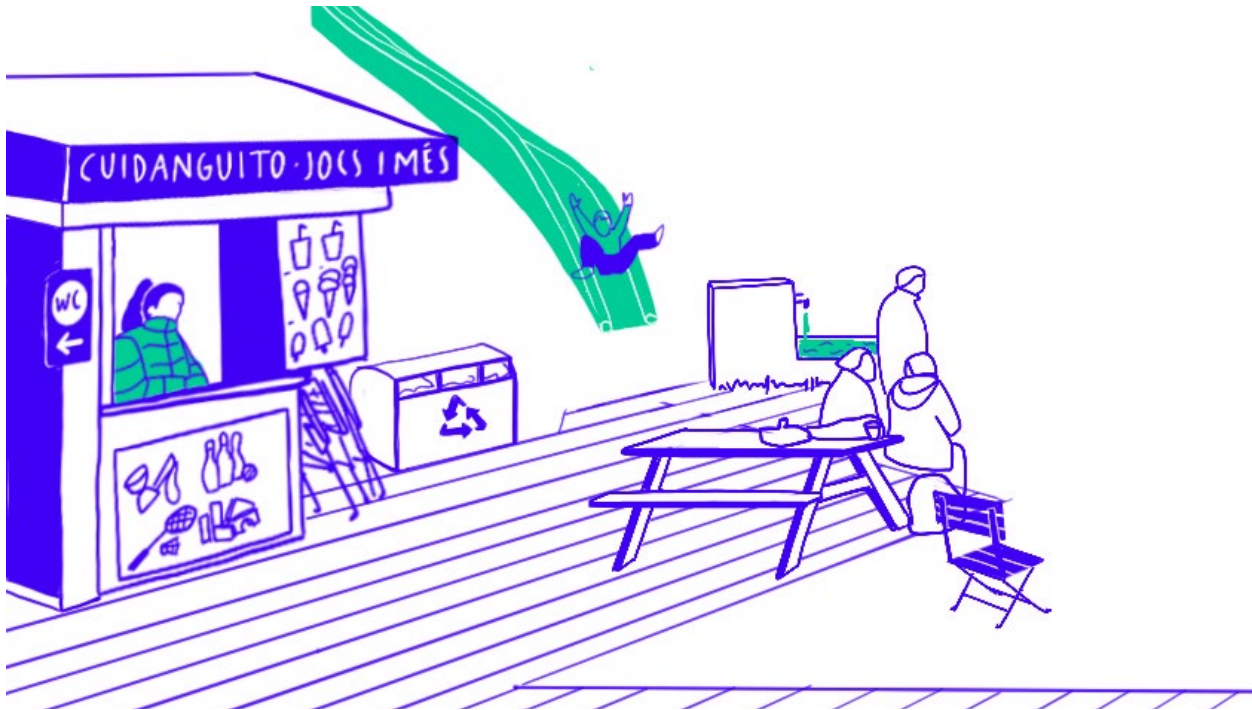
R.3.1.4. Incloure activitats tranquil·les i d'estada per a l'ús i gaudi

Afavorint l'esplai, la trobada i la socialització, per al gaudi individual i col·lectiu dels espais de tots els gèneres, edats i diversitats funcionals, incloent-hi el de les persones cuidadores que acompanyen.

R.3.1.5. Destinar espais per a l'apropiació espontània d'usos diversos

Dissenyant espais polifuncionals que permetin l'autoorganització en el seu ús, des de fer un pic-nic, gimnàstica, ballar, festejar un aniversari, reunir-se en grup, assajar una obra de teatre, realitzar una activitat lúdica, fer una assemblea de barri...

3.2. Espais que donin suport a les cures

🔗 Espais connectors

C.3.2.1. Conformar una xarxa de bancs i elements per a l'estada i suport a l'autonomia

Dissenyant espais de descans i espera on poder atendre la infància i altres persones dependents, amb bancs, taules, seients o suports isquiàtics, entre altres, al llarg de tota la xarxa quotidiana d'espais, equipaments públics i xarxes de mobilitat. Vinculats a més a la xarxa de lavabos existents, fonts i altres infraestructures de cura.

C.3.2.2. Conformar una xarxa de lavabos i infraestructures de cura

Garantint l'accés a lavabos i altres espais de cura com sales de lactància, que siguin gratuïts, accessibles, equipats amb canviadors per a diferents edats (bebès i adults dependents), nets i segurs. Situant-los en un lloc visible i il·luminat o facilitant i senyalitzant l'accés a espais existents dins dels equipaments o espais de relació de la xarxa quotidiana. Assegurant a més una senyalització per diversitat s de gèneres, incloent senyalització no binària.

C.3.2.3. Dissenyar una xarxa de camins escolars segurs per a l'autonomia de la infància

Prioritzant els recorreguts per a vianants i en bici, unint les escoles amb espais públics i equipaments de l'entorn, que formin part de la xarxa quotidiana, amb visibilitat en els encreuaments i senyalització horitzontal i vertical per a informar i advertir la prioritat als vehicles. Involucrant als comerços i espais privats que estiguin situats en la xarxa per a corresponsabilitzar de les cures de la infància.

🔗 Espais intermedis

I.3.2.1. Situar bancs en voreres i espais que accedeixen als equipaments de salut

Col·locant bancs per al descans i l'espera en els accessos als equipaments de salut que siguin accessibles per a la diversitat de cossos (respatllers, reposabraços, altures, grandàries, materials...), situats en diferents espais d'ombra i sol i protegits en la mesura del possible de la pluja i el vent.

I.3.2.2. Equipar els espais dels camins escolars per al suport a les cures

Generant espais intermedis amb bancs, fonts d'aigua, petites zones de jocs, estacionaments de bicis, petites estacions de reparació de bicis i senyalització dels espais pròxims com a lavabos, en cantonades, ampliació de voreres, entorns de la mobilitat i altres espais de la xarxa quotidiana.

● Espais de relació

R.3.2.1. Accedir a la xarxa de lavabos des de l'espai de relació

Garantint l'accés cada 300/400 metres aproximadament, en relació als usos socials i les diferents zones de l'espai, situats dins del propi espai o en l'entorn pròxim, sempre que siguin visibles i accessibles.

R.3.2.2. Dissenyar zones d'estada i joc accessibles

Incorporant espais d'estada en recorreguts interns accessibles amb bancs, taules, fonts d'aigua, materials i jocs infantils per a les diversitats funcionals, situats al sol i a l'ombra i en relació als altres usos de l'espai.

R.3.2.3. Dissenyar un sistema de senyalització i informació llegible per a totes les persones

Incloent cartelleres, mapes, iconografia i disseny d'elements que facilitin l'orientació dins de l'espai, sabent en tot moment els recorreguts accessibles (direcció, temps...) amb llenguatge clar i visible atesa la diversitat funcional (motriu, visual, auditiva, cognitiva...).

3.3. Espais coeducatius per a la infància

🔗 Espais connectors

C.3.3.1. Generar una xarxa d'espais coeducatius que diversifiquin les activitats

Equilibrant els espais de joc infantil segons la diversitat d'activitats, ja sigui del moviment i psicomotricitat, tranquil·litat i intimitat i promovent l'experimentació amb la naturalesa.

C.3.3.2. Senyalitzar la xarxa d'espais coeducatius

Utilitzant textures, colors, formes o imatges referents que puguin identificar fàcilment incloent totes les diversitats.

C.3.3.3. Visibilitzar la història de les dones i altres identitats en els recorreguts de camins escolars

Assenyalant i explicant en els recorreguts escolars els espais relacionats amb la seva història física i simbòlica, així com altres situacions que exemplifiquin les seves aportacions a la societat, que contribueixin a trencar els estereotips de gènere i a valorar el treball de cures.

🌐 Espais intermedis

I.3.3.1. Exemplificar la diversitat de gèneres en els entorns escolars

Situant senyalització, amb figures humanes amb diversitat de cossos i de gèneres, així com altres elements artístics de graffitis urbans, escultures o altres imatges instal·lades en entrades d'escoles i entorns escolars.

🌐 Espais de relació

R.3.3.1. Diversificar les activitats de moviment

Incloent usos esportius que promoguin jocs més cooperatius que competitius, que contribueixin a trencar estereotips de la masculinitat hegemònica. A més, altres activitats de psicomotricitat que desenvolupin altres habilitats com grimpar, saltar, fer equilibri, ballar o patinar, per a afavorir la diversitat en l'expressió de gèneres en la infància i adolescència.

R.3.3.2. Incloure activitats més tranquil·les i d'estada

Afavorint els jocs simbòlics, de construcció, cuina i altres oficis, a més de jocs de taula i altres activitats artístiques, sempre amb elements que no siguin sexistes. Generant espais de tranquil·litat per a la xerrada, la contemplació i el compartir.

R.3.3.3. Interactuar amb la naturalesa per a promoure la creativitat i l'experimentació

Utilitzant sempre que sigui possible materials naturals com aigua, sorra, fang, pedres, fusta i vegetació que generi zones d'amagatall (cuidant la seguretat amb visibilitat des de les zones de cura), espais sensorials i interacció amb la fauna i flora del lloc.

R.3.3.4. Equipar aquests usos amb elements necessaris per al suport a les cures

Situant bancs, accés a la xarxa de lavabos, canviadors, fonts d'aigua i zones d'ombres.

Actuacions 4. Espais segurs i lliures

El principal objectiu d'aquesta qualitat és garantir la percepció de seguretat i la llibertat de moviment per a totes les persones en tots els espais públics.

4	ESPAIS SEGURS I LLIURES		
	 C Connectors	 I Espais intermedis	 C Espais de relació
4.1 Visibilitat en el disseny dels espais	C.4.1.1 Col·locar il·luminació contínua, homogènia i sense obstruccions, garantint el seu bon funcionament en l'horari nocturn	I.4.1.1 Evitar els retranqueigs en les plantes baixes	R.4.1.1 Afavorir la visibilitat espacial dins de l'espai
	C.4.1.2 Eliminar o adequar els espais amb racons, murs cecs o àrees amagades sense visibilitat	I.4.1.2 Il·luminar de manera homogènia els accessos	R.4.1.2 Col·locar il·luminació homogènia i contínua entre els diferents usos
	C.4.1.3 Eliminar túnels i passos elevats en la xarxa quotidiana	I.4.1.3 Adequar els aparcaments de vehicles motoritzats	R.4.1.3 Instal·lar botons d'informació i ajuda dins de l'espai
	C.4.1.4 Instal·lar miralls per a millorar la visibilitat	I.4.1.4 Aparcaments segurs de bicicletes, cicles i accessoris per a la mobilitat personal	R.4.1.4 Eliminar dels espais de relació qualsevol tipus de circulació (vehicles motoritzats i bicicletes)
	C.4.1.5 Col·locar tanques transparents en processos d'obres i d'adequació d'instal·lacions		
4.2 Senyalització per a l'orientació en el disseny dels espais	C.4.2.1 Informar de la xarxa quotidiana en els recorreguts	I.4.2.1 Proveir informació de l'entorn mitjançant senyalització en les entrades d'espais i edificis públics	R.4.2.1 Informar mitjançant senyalització, cartelleres i mapes dins de l'espai
	C.4.2.2 Senyalitzar de manera llegible i accessible per a tota mena de persones	I.4.2.2 Informar sobre els serveis de suport a les cures disponibles en les entrades d'edificis públics	R.4.2.2 Proveir i informar sobre els mecanismes que permetin recórrer a l'ajuda en cas d'agressió dins de l'espai
	C.4.2.3 Identificar els eixos per a vianants i ciclistes principals de la xarxa quotidiana		
	C.4.2.4 Senyalitzar els usos temporals		
4.3 Visibilitat simbòlica de la història i l'experiència de les dones i altres identitats	C.4.3.1 Visibilitzar els espais, elements o fets que reconeixin la memòria i l'experiència de les dones i altres identitats	I.4.3.1 Situar en espais intermedis elements de visibilització de les dones i altres identitats del barri	R.4.3.1 Dissenyar espais destinats a visibilitzar a les dones i altres identitats
	C.4.3.2 Visibilitzar a les dones i altres identitats mitjançant l'equitat de gèneres en el nomenclàtor i altres elements urbans		
	C.4.3.3 Reivindicar el dret de les dones i altres identitats als espais públics		

4.1. Visibilitat en el disseny dels espais

Espais connectors

C.4.1.1. Col·locar il·luminació contínua, homogènia i sense obstruccions, garantint el seu bon funcionament en l'horari nocturn

Il·luminant els espais públics i els recorreguts per a vianants i ciclistes en l'accés al transport públic, als habitatges, a centres comunitaris i serveis, a aparcaments, etc. Evitant fanals que obstrueixin el pas de persones i l'accessibilitat, així com elements que obstrueixin la llum dels fanals (vegetació, publicitat, ornamentació). Evitant contrastos entre zones molt i poc il·luminades. Adaptant la il·luminació a les diferències entre hores de sol i millorant les indicacions amb senyals lluminosos a la nit, en un pas de vianants, en els graons o seguint les baranes d'accés.

C.4.1.2. Eliminar o adequar els espais amb racons, murs cecs o àrees amagades sense visibilitat

Tenint en compte línies de visió àmplies, angles de 90°, sense barreres visuals com a publicitat, murs, vegetació i altres elements de més de 1,20 metres instal·lats als carrers de la xarxa quotidiana. Evitant la ubicació de mobiliari urbà, vegetació, ornamentació, contenidors de residus, elements de publicitat o senyalització que obstaculitzin la visió, així com instal·lar usos en zones aïllades de la vigilància informal com a lavabos públics, zones d'estacionament o parades de transport públic.

C.4.1.3. Eliminar túnels i passos elevats en la xarxa quotidiana

Evitant la seva construcció i substituint-los per passos a nivell accessibles, senyalitzats i amb semàfors de temps lents pensats en diferents ritmes de vianants. Quan no es pugui evitar, garantir la visibilitat a través dels materials, la il·luminació, incorporació de miralls per a veure darrere, el tipus de barana o vegetació.

C.4.1.4. Instal·lar miralls per a millorar la visibilitat

Col·locant i garantint el manteniment i funcionament dels miralls en els espais on no es pugui solucionar amb cap altra mesura per a evitar els racons de manera que es pugui controlar visualment l'espai cap a tots els angles.

C.4.1.5. Col·locar tanques transparents en processos d'obres i d'adequació d'instal·lacions

Revisant quin tipus de tanques es posen quan es fan obres en les instal·lacions per a evitar que creïn racons i restin visibilitat cap al carrer, permetent veure que hi ha darrere.

C.4.1.6. Evitar els carrers sense sortida que impedeixin l'escapatòria i dificultin la visibilitat

Evitant aquests carrers en la trama urbana, obrint-les en els casos que sigui possible i necessari per a vincular la xarxa quotidiana, instal·lant usos pròxims que li donin vida (quioscos, plantes baixes amb activitats) o minimitzant els efectes en aquells carrers amb la ubicació de miralls per a millorar la visibilitat.

Espais intermedis

I.4.1.1. Evitar els retranqueigs en les plantes baixes

Dissenyant els accessos als edificis o altres espais públics de manera que no generin espais ocults on poder amagar-se i que estiguin en línia a la façana i a la part davantera de l'edifici.

I.4.1.2. Il·luminar de manera homogènia els accessos

Il·luminant les voreres i les zones d'entrades als edificis i altres espais públics sense generar contrastos ni espais foscos entre si.

I.4.1.3. Adequar els aparcaments de vehicles motoritzats

Ubicant els aparcaments en relació a activitats de la xarxa quotidiana, evitant la seva ubicació en espais aïllats, i dotant-los d'il·luminació, sense que es creïn racons foscos, evitant o eliminant barreres visuals com racons i murs tant en l'aparcament com en la connexió amb el seu entorn i utilitzant materials transparents en mobiliari vinculat a aquests espais (caixa d'ascensors, accés i baranes transparents, entre d'altres).

I.4.1.4. Aparcaments segurs de bicicletes, cicles i accessoris per a la mobilitat personal

Ubicant aparcaments i estacionaments segurs i tancats de bicicletes que permetin el guardat de diversitat de cicles i els seus accessoris, que sigui accessible per a les diversitats funcionals i que siguin visibles amb il·luminació, emplaçant-los i dissenyant-los de manera que no representin una barrera visual en espais públics.

Espais de relació

R.4.1.1. Afavorir la visibilitat espacial dins de l'espai

Dissenyant espais oberts que no generin racons de manera que existeixi un vincle visual entre els diferents usos dins i fora de l'espai, per a afavorir la vigilància informal que exerceixen les persones que utilitzen els espais i amb recorreguts alternatius clars cap a l'entorn. Eliminant o equipant els espais amb racons, murs cecs o àrees amagades sense visibilitat o abandonades.

R.4.1.2. Col·locar il·luminació homogènia i contínua entre els diferents usos

Generant una continuïtat en el recorregut interior de l'espai i il·luminant totes les zones, incloses entrades i lavabos, de manera que no es generin contrastos ni espais foscos entre els diferents usos, i des d'aquests cap a les voreres perimetrals o altres espais de l'entorn.

R.4.1.3. Instal·lar botons d'informació i ajuda dins de l'espai

Garantint una senyalització clara de la ubicació i informació sobre el funcionament i proporcionant servei tant auditiu com visual. Han de ser botons grans que permetin a persones amb diversitat funcional poder activar-los en torres que tinguin contrast cromàtic i que sempre estiguin en el mateix lloc, per a una fàcil orientació i accessibilitat per a les persones amb diversitat funcional, sensorial i cognitiva.

R.4.1.4. Eliminar dels espais de relació qualsevol tipus de circulació (vehicles motoritzats i bicicletes)

Atenent la percepció de seguretat viària, separant i senyalitzant clarament els espais, protegint l'espai de relació de la circulació de vehicles a través d'elements que evitin l'accés, de senyalització i informació.

4.2. Senyalització per a l'orientació en el disseny dels espais

Espais connectors

C.4.2.1. Informar de la xarxa quotidiana en els recorreguts

Incloent mapes i senyalització amb la ubicació dels usos quotidians de l'entorn (equipaments quotidians i altres serveis, espais públics, transport públic i comerços de proximitat) així com uns altres de suport (lavabos, altres infraestructures de cura i punts d'ajuda en casos de violència masculista). A més, els recorreguts per a vianants accessibles amb el temps de cada recorregut i els punts de descans per a arribar a aquests espais, així com la informació de la xarxa de transport públic (parades, línies, connexions intermodals, horaris, temps dels recorreguts) i la infraestructura ciclista (estacionaments, carril bici, xarxa de bicicleta pública...)

C.4.2.2. Senyalitzar de manera llegible i accessible per a tota mena de persones

Situant la informació en un lloc visible, il·luminat, en bon estat de manteniment, en llocs significatius dins de la xarxa quotidiana que permetin orientar-se a les persones, en particular, amb diversitat funcional i a la infància. Adequant la grandària o la il·luminació de la senyalística en relació amb les dimensions espacials per a no perdre llegibilitat i incorporant senyalització vertical i horitzontal adaptades a diferents altures.

C.4.2.3. Identificar els eixos per a vianants i ciclistes principals de la xarxa quotidiana

Utilitzant a més de la senyalització, elements particulars que els identifiquin i reconeixin amb diferents materials, colors, vegetació, eixamplament de voreres o plataforma única, mobiliari i art urbà, entre altres, per a ajudar al seu reconeixement tenint en compte que siguin llegibles i accessibles per a totes les persones.

C.4.2.4. Senyalitzar els usos temporals

Indicant les activitats i usos que són puntuals o recurrents, per exemple, un mercat setmanal o una activitat puntual al carrer, les obres, o talls de la circulació per a vianants, ciclista i en transport públic, a més de vehicular en general, deixant clar els recorreguts alternatius i accessibles.

Espais intermedis

I.4.2.1. Proveir informació de l'entorn mitjançant senyalització en les entrades d'espais i edificis públics

Instal·lant en les voreres i accessos a aquests espais les cartelleres, mapes o altres elements de senyalització que informin sobre la xarxa quotidiana de l'entorn per a saber on estem i cap a on van els recorreguts possibles cap als altres espais, equipaments i transport públic, a més d'altres serveis d'ajuda i suport pròxims.

I.4.2.2. Informar sobre els serveis de suport a les cures disponibles en les entrades d'edificis públics

Col·locant informació visible i clara des del carrer, tenint en compte les diversitats funcionals, per a accedir als lavabos i altres infraestructures de cura com espais de lactància, canviadors o zones de descans.

Espais de relació

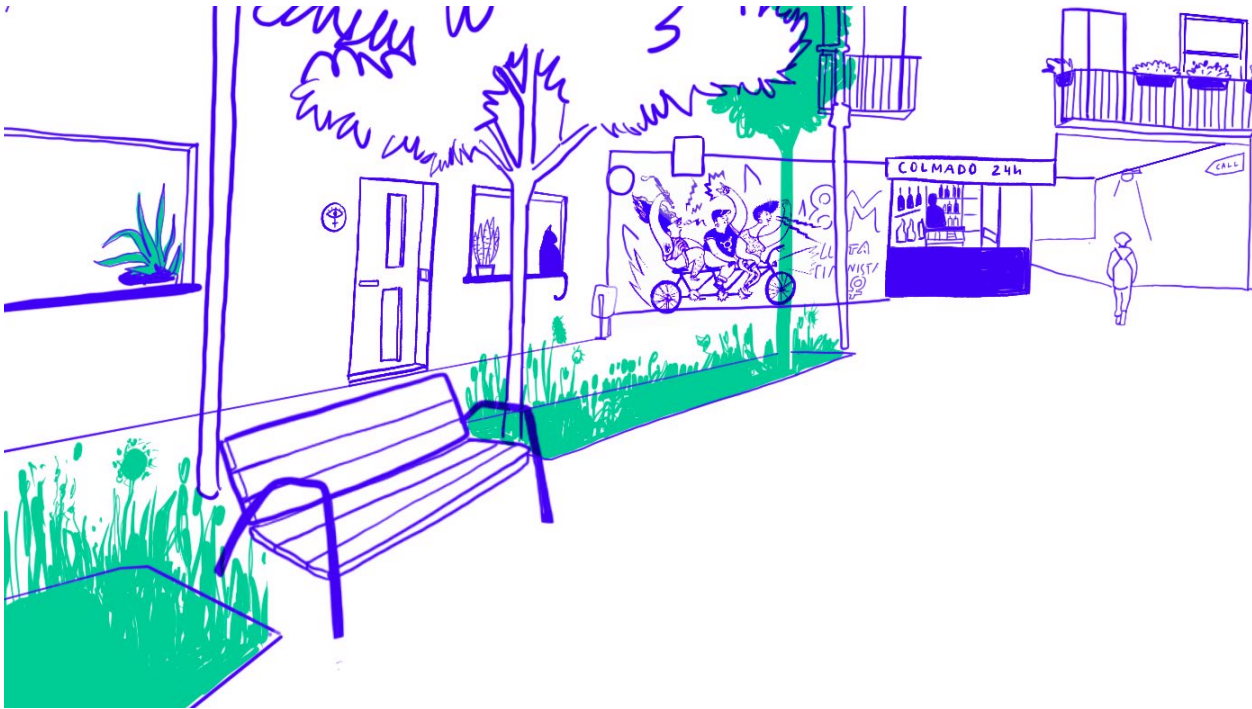
R.4.2.1. Informar mitjançant senyalització, cartelleres i mapes dins de l'espai

Incloent informació sobre els recorreguts accessibles i sortides, els propis usos de l'espai, accés a lavabos i altres serveis pròxims, tant dins com en l'entorn pròxim. Amb llenguatge, iconografia i ubicació accessible i inclusiva de les diversitats.

R.4.2.2. Proveir i informar sobre els mecanismes que permetin recórrer a l'ajuda en cas d'agressió dins de l'espai

Disposant punts d'informació amb personal format i sensibilitzat en assetjament i agressions masculistes en els espais públics, sobretot en grans espais. Informant a través de cartelleres i instal·lant un botó d'ajuda-emergència en lavabos, entrades i sortides, estacionament de bicicletes, entre d'altres.

4.3. Visibilitat simbòlica de la història i l'experiència de les dones i altres identitats

Espais connectors

C.4.3.1. Visibilitzar els espais, elements o fets que reconguin la memòria i l'experiència de les dones i altres identitats

Identificant com a part de la xarxa quotidiana, els espais de la memòria i l'experiència (en relació a la vida personal, professional, comunitària, política...), instal·lant art urbà, descrivint la història o mitjançant altres elements simbòlics que recordin la memòria o reivindiquin el seu rol i drets en la societat.

C.4.3.2. Visibilitzar a les dones i altres identitats mitjançant l'equitat de gèneres en el nomenclàtor i altres elements urbans

Incorporant i reequilibrant amb noms de dones i altres identitats, o en relació a la història de les dones i altres identitats, en el nom de carrers, espais o equipaments públics. Instal·lant plaques, murals o altres elements urbans en espais visibles dels carrers de la xarxa quotidiana, així com reequilibrar el nom de carrers de dones.

C.4.3.3. Reivindicar el dret de les dones i altres identitats als espais públics

Realitzant intervencions simbòliques i nomenant amb frases en contra de la violència masclista i el dret de les dones i altres identitats a l'ús i gaudi dels espais públics a través de frases, murals o altres elements urbans visibles als carrers, parc i places.

Espais intermedis

I.4.3.1. Situar en espais intermedis elements de visibilització de les dones i altres identitats del barri

Realitzant intervencions simbòliques i artístiques que visibilitzin experiències, memòries, històries en relació a la vida personal, professional, comunitària, política, etc. de dones i altres identitats vinculades a l'entorn i/o al barri. Involucrant a les dones del barri en aquestes intervencions.

Espais de relació

R.4.3.1. Dissenyar espais destinats a visibilitzar a les dones i altres identitats

Condicionant, equipant, reconeixent i senyalitzant espais propis on les dones i altres identitats s'identifiquin i s'apropiïn.

Actuacions 5. Espais de trobada i socialització

El principal objectiu d'aquesta qualitat és afavorir la socialització, la trobada, l'ajuda mútua i l'apropiació comunitària en la xarxa dels espais públics.

5	ESPAIS DE TROBADA I SOCIALITZACIÓ		
	 C Connectors	 I Espais intermedis	 C Espais de relació
5.1 Multifuncionalitat dels espais	C.5.1.1 Promocionar activitats que dinamitzin els espais de la xarxa quotidiana	I.5.1.1 Equipar cantonades, voreres i accessos per a activitats diverses	R.5.1.1 Reequilibrar i barrejar entre sí els usos principals
	C.5.1.2 Crear una xarxa d'espais de trobada en carrers i cantonades de la xarxa quotidiana	I.5.1.2 Dotar d'espais amplis per a les parades de col·lectiu més enllà del refugi	R.5.1.2 Fomentar l'ús quotidià i les activitats dins i en el perímetre de l'espai de relació
	C.5.1.3 Fomentar activitats en les plantes baixes dels carrers de la xarxa quotidiana		R.5.1.3 Incorporar activitats itinerants dins de l'espai de relació
			R.5.1.4 Obrir els patis de les escoles com a espais de relació
5.2 Espais viscuts amb simultaneïtat d'activitats	C.5.2.1 Identificar i reactivar els espais de la xarxa quotidiana amb baixa activitat i ús	I.5.2.1 Promoure la creació d'espais intermedis en les plantes baixes d'edificis d'habitatge i comerços	R.5.2.1 Generar passos transversals que li donin vida i usos a l'espai
	C.5.2.2 Afavorir la vigilància informal i «els ulls» al carrer	I.5.2.2 Reactivar plantes baixes amb usos públics o comunitaris amb espais intermedis	R.5.2.2 Afavorir l'ocupació simultània per part de la comunitat
	C.4.2.3 Promoure activitats comunitàries i altres serveis en la xarxa quotidiana		R.5.2.3 Dissenyar l'espai tenint en compte les inclemències del temps
	C.5.2.4 Crear xarxes de petit comerç local en els barris		R.5.2.4 Permetre realitzar activitats a diferents hores
	C.5.2.5 Incrementar la presència de persones diverses en horaris nocturns		
	C.5.2.6 Cura, neteja i manteniment dels espais i el paisatge urbà		
	C.5.2.7 Afavorir usos per a vianants		
5.3 Reconeixement del patrimoni social, cultural i natural	C.5.3.1 Implicar la comunitat en els processos de millora dels espais públics i el barri	I.5.3.1 Definir els usos i les activitats en els espais intermedis d'accés a equipaments amb les persones usuàries	R.5.3.1 Definir els usos i les activitats en els espais de relació amb la implicació de la comunitat
	C.5.3.2 Tenir en compte especialment les veus menys representades històricament		R.5.3.2 Incorporar en el disseny de l'espai elements que representin a la comunitat
	C.5.3.3 Identificar i reconèixer espais, elements o fets que mantinguin la memòria de la comunitat		

5.1. Multifuncionalitat dels espais

Espais connectors

C.5.1.1. Promocionar activitats que dinamitzin els espais de la xarxa quotidiana

Instal·lant mobiliari suficient i variat als carrers i espais de la xarxa quotidiana que permeti realitzar diferents activitats a diversitat de persones al mateix temps (estada, reunió, compte, oci...) o permetent organitzar activitats eventuais com a fires o mercats. Evitant la monopolització de l'ús de l'espai per part d'alguns individus o grups excloents i afavorint l'apropiació comunitària i de les dones i altres identitats, en tota la seva diversitat.

C.5.1.2. Crear una xarxa d'espais de trobada en carrers i cantonades de la xarxa quotidiana

Dissenyant elements i espais per a afavorir la trobada, l'espera o la socialització en diferents punts, envoltats d'arbres, font d'aigua, jocs i altres elements. Evitant o transformant carrers sense ús o amb poc ús que fomentin la segregació espacial i que poden generar percepció d'inseguretat (zones industrials, edificis de grans dimensions, solars abandonats).

C.5.1.3. Fomentar activitats en les plantes baixes dels carrers de la xarxa quotidiana

Generant usos en les voreres, com l'entrada d'una escola, mercat o un altre equipament social.

Espais intermedis

I.5.1.1. Equipar cantonades, voreres i accessos per a activitats diverses

Dissenyant cantonades i voreres que donen accés a espais de relació o equipaments públics (escoles, centres de salut, biblioteques, mercats...) amb elements i mobiliari per a promoure la trobada i socialització en aquests accessos. Habilitant també que poden utilitzar-se com a espais coberts per a activitats diverses com a grans porxos d'entrada o altres espais semi-coberts dels edificis públics.

I.5.1.2. Dotar d'espais amplis per a les parades de col·lectiu més enllà del refugi

Envoltats d'un espai més ampli en la vorera, eixamplant cap al carrer o espai continu, que permeti ampliar el seu ús com a espai d'espera, de socialització o de cures (zona de bancs a l'ombra, font d'aigua, petits jocs infantils...).

Espais de relació

R.5.1.1. Reequilibrar i barrejar entre sí els usos principals

Distribuïnt dins de l'espai les activitats tranquil·les d'estada i reunió, així com suport a les cures com a zones infantils, de manera que sigui possible l'estada i reunió en diferents zones i en relació als diferents usos. Evitant generar àrees monofuncionals com una gran pista esportiva allunyada de la resta sense connexió amb la resta d'activitats. Tenint en compte la complementarietat d'usos i permetent que cadascun es pugui desenvolupar amb tranquil·litat.

R.5.1.2. Fomentar l'ús quotidià i les activitats dins i en el perímetre de l'espai de relació

Generant usos dins del propi espai que garanteixin la presència de persones al llarg del dia com un local social o un quiosc-bar que inclogui lavabos d'accés obert i públics.

R.5.1.3. Incorporar activitats itinerants dins de l'espai de relació

Organitzant i dotant l'espai perquè sigui apte per a fires, mercats, biblioteca o ludoteca ambulant, punt de reciclatge, entre altres. Donant suport a l'autoorganització comunitària per a realitzar trobades, festes o altres activitats de socialització que contribueixin a dinamitzar l'espai.

R.5.1.4. Obrir els patis de les escoles com a espais de relació

Habilitant l'ús dels patis de manera que es pugui accedir directament des del carrer i de manera independent en horaris no escolars, per a organitzar activitats per a la infància i adolescència.

5.2. Espais viscuts amb simultaneïtat d'activitats

Espais connectors

C.5.2.1. Identificar i reactivar els espais de la xarxa quotidiana amb baixa activitat i ús

Identificant aquells espais com, per exemple, parades de transport aïllades que estan enmig d'una carretera o altres espais del transport públic, lavabos, estacionaments de cotxes o altres zones que no tenen un ús continu, per a poder fer transformacions que generin una simultaneïtat d'usos que contribueixin a la vigilància informal d'aquest entorn i a la seva revitalització.

C.5.2.2. Afavorir la vigilància informal i «els ulls» al carrer

Utilitzant materials transparents i permeables que permetin la visibilitat interior-exterior des dels edificis cap al carrer. Fomentant la presència i circulació de persones com per exemple activant les plantes baixes amb comerços de proximitat i altres amb obertura en diferents hores, fomentant l'ús de locals o espais que donin al carrer per a activitats socials i l'obertura de les façanes d'edificis públics cap als espais públics (finestres, accessos...).

C.5.2.3. Promoure activitats comunitàries i altres serveis en la xarxa quotidiana

Donant un ús a espais no utilitzats o infrautilitzats, en edificis, lots o altres espais oberts, incentivant la cessió temporal o indefinida per a usos comunitàris (espai social, mercat setmanal, hort comunitari, biblioteca, sales d'usos múltiples).

C.5.2.4. Crear xarxes de petit comerç local en els barris

Fomentant el comerç o altres activitats econòmiques de proximitat mitjançant la dotació d'incentius econòmics, la cessió d'espais o criteris tècnics que afavoreixin el comerç local de proximitat i el que siguin liderats per dones i altres identitats.

C.5.2.5. Incrementar la presència de persones diverses en horaris nocturns

Ampliant horaris de comerços situats en la xarxa quotidiana (cafeteries, quioscos), horaris del transport públic i altres activitats socials compatibles (equipaments, activitats en espais públics...)

C.5.2.6. Cura, neteja i manteniment dels espais i el paisatge urbà

Evitant que es generin zones d'acumulació de residus, deterioració, abandó o falta de manteniment d'edificis i espais públics.

C.5.2.7. Afavorir usos per a vianants

Reduint la velocitat vehicular (10 - 30km/h) o restringint el pas de vehicles, excepte autoritzats, incloent per a la mobilitat reduïda, als carrers on hi ha més usos socials, per a incentivar els seus usos.

Espais intermedis

I.5.2.1. Promoure la creació d'espais intermedis en les plantes baixes d'edificis d'habitatge i comerços

Incentivant a través de polítiques públiques que els edificis d'habitatge i els comerços tinguin espais intermedis d'usos diversos que donin als carrers de la xarxa quotidiana o als espais de relació i que generin espais de trobada i socialització dins de la xarxa quotidiana.

I.5.2.2. Reactivar plantes baixes amb usos públics o comunitaris amb espais intermedis

Promovent programes per a la reactivació i l'obertura de plantes baixes en desús o amb locals comercials tancats a través d'usos públics o comunitaris que donin activitat als carrers o als espais de relació de la xarxa quotidiana i que generin espais intermedis de trobada i estada en els seus accessos.

Espais de relació

R.5.2.1. Generar passos transversals que li donin vida i usos a l'espai

Introduint recorreguts per a vianants o en bicicleta que formin part de la xarxa quotidiana des dels barris veïns que envolten l'espai, de manera que sempre hi hagi pas de persones a més dels usos propis de l'espai.

R.5.2.2. Afavorir l'ocupació simultània per part de la comunitat

Situant els usos de manera que puguin succeir simultàniament en un mateix espai o en espais contigus evitant que siguin espais monofuncionals, amb un sol tipus d'ús o grups socials.

R.5.2.3. Dissenyar l'espai tenint en compte les inclemències del temps

Permetent el seu ús en els moments de pluja, vent, fred o calor instal·lant galeries o porxos, així com vegetació que contribueixi amb la qualitat ambiental de l'espai.

R.5.2.4. Permetre realitzar activitats a diferents hores

Obrint l'espai i sense horaris, dotant-lo amb la il·luminació necessària, col·locada de manera homogènia i sense que generi contrastos, però tenint en compte que el seu ús no pugui afectar el descans de les persones veïnes i la tranquil·litat de la vida comunitària de l'entorn. Generant una parada de col·lectiu a demanda en cas d'horari nocturn.

5.3. Reconeixement del patrimoni social, cultural i natural

Espais connectors

C.5.3.1. Implicar la comunitat en els processos de millora dels espais públics i el barri

Generant diagnòstics participatius, taules de treball, consells veïnals i altres espais de participació i representació comunitària des d'una perspectiva de gènere interseccional.

C.5.3.2. Tenir en compte especialment les veus menys representades històricament

Reconeixent i garantint el poder de decisió a través de la participació de les dones i altres identitats, així com les persones amb diversitat funcional, gent gran, joventut i infància, i altres veus poc representades segons el context (origen, nivell socioeconòmic...).

C.5.3.3. Identificar i reconèixer espais, elements o fets que mantinguin la memòria de la comunitat

Dissenyant, senyalitzant o nomenant els espais públics per a visibilitzar la memòria de la comunitat en el propi barri o municipi. Mitjançant la visibilitat i senyalització d'espais, cartelleres explicatives d'algun fet, art urbà que contribueixi a visibilitzar la memòria, tenint en compte la perspectiva de gènere interseccional.

Espais intermedis

I.5.3.1. Definir els usos i les activitats en els espais intermedis d'accés a equipaments amb les persones usuàries

Integrant en el disseny dels accessos i entorns d'equipaments (escoles, jardins maternals, o altres equipaments socials...) l'experiència de les persones usuàries com la ubicació de bancs per al descans, les condicions per vianants i condicions d'accessibilitat, entre altres.

Espais de relació

R.5.3.1. Definir els usos i les activitats en els espais de relació amb la implicació de la comunitat

Integrant en el disseny les diverses necessitats socials i desitjos identificats a través del procés de participació comunitària com a activitats per a diferents edats, diferents tipus d'activitat (moviment, tranquil·litat, experimentació...) espais per a la cura, entre altres.

R.5.3.2. Incorporar en el disseny de l'espai elements que representin a la comunitat

Mitjançant el reconeixement del propi espai en cas que sigui resultat d'una reivindicació veïnal, la visibilitat i senyalització de cartelleres, murals, disseny d'elements o art urbà que contribueixi amb el reconeixement.

Actuacions 6. Espais naturals i saludables

El principal objectiu d'aquesta qualitat és promoure la salut integral de les persones i la cura del medi ambient en el disseny i activitats dels espais públics.

6	ESPAIS NATURALS I SALUDABLES		
	 C Connectors	 I Espais intermedis	 C Espais de relació
6.1 Espais verds que tinguin en compte els cicles naturals	C.6.1.1 Generar connectors verds i saludables en la xarxa quotidiana	I.6.1.1 Incorporar arbres i vegetació en cantonades, eixamplament de voreres i accessos a equipaments	R.6.1.1 Incorporar arbres i vegetació en els diferents usos, zones d'estada i recorreguts interns
	C.6.1.2 Incloure a la naturalesa com a part de la identitat del lloc		R.6.1.2 Incorporar la recollida d'aigües pluvials en el disseny de l'espai
	C.6.1.3 Gestionar l'aprofitament i la reutilització de l'aigua		R.6.1.3 Incloure la naturalesa en els espais de jocs infantils
			R.6.1.4 Incorporar infraestructures verdes-blaves en el disseny del paisatge
6.2 Espais saludables, sostenibles i sense riscos ambientals	C.6.2.1 Connectar la xarxa quotidiana vianant i ciclista amb els espais naturals de l'entorn	I.6.2.1 Generar cantonades o eixamplaments de corriols que actuïn com a refugi climàtic	R.6.2.1 Utilitzar materials naturals i locals que no generin impactes ambientals ni illes de calor
	C.6.2.2 Restringir el pas de vehicles en els entorns de la xarxa quotidiana		R.6.2.2 Adequar el medi natural per al gaudi, l'oci i l'activitat física
	C.6.2.3 Incorporar condicions ambientals favorables en els carrils bici i recorreguts per a vianants		R.6.2.3 Situar les places i parcs en llocs sense riscos per a la salut de les persones
	C.6.2.4 Promoure camins escolars amb condicions ambientals favorables per a una mobilitat activa i saludable de la infància		R.6.2.4 Gestionar els residus que es generin per l'ús dels espais
	C.6.2.5 Crear i promoure rutes saludables per a vianants i ciclistes en la xarxa quotidiana		R.6.2.5 Promoure les activitats i el coneixement de l'horticultura, la permacultura i l'ecologia
	C.6.2.6 Situar els contenidors de residus dins de la xarxa quotidiana i de manera accessible		

6.1. Espais verds que tinguin en compte els cicles naturals

🌿 Espais connectors

C.6.1.1. Generar connectors verds i saludables en la xarxa quotidiana

Dissenyant connectors que integrin els espais d'estada i circulació per a vianants i ciclistes, amb vegetació autòctona de baix consum d'aigua, que no provoqui al·lèrgies i arbres i vegetació que proporcionin ombra i bellesa en relació amb els usos.

C.6.1.2. Incloure a la naturalesa com a part de la identitat del lloc

Dissenyant els espais amb vegetació diversa que ajudi a identificar els diferents carrers i espais públics, mantenint la vegetació preexistent o triant espècies autòctones que estan relacionades amb el context i la memòria del lloc.

C.6.1.3. Gestionar l'aprofitament i la reutilització de l'aigua

Utilitzant solucions basades en la naturalesa (SBN) per a l'absorció de l'aigua amb sistemes de drenatge sostenible (SUD) per al seu emmagatzematge i reutilització en el reg o com a elements de bellesa del paisatge. Sempre tenint en compte les possibilitats de gestió d'aquestes solucions.

🌿 Espais intermedis

I.6.1.1. Incorporar arbres i vegetació en cantonades, eixamplament de voreres i accessos a equipaments

Proporcionant ombra i bellesa per a millorar la qualitat ambiental com a espais de transició entre el carrer i altres usos interiors, a més de fer els espais més agradables per a fomentar i prolongar el seu ús. Utilitzant vegetació autòctona de baix consum d'aigua i que no provoqui al·lèrgies.

🌿 Espais de relació

R.6.1.1. Incorporar arbres i vegetació en els diferents usos, zones d'estada i recorreguts interns

Que proporcionin ombra i bellesa per a millorar la qualitat ambiental a més de fer els espais més agradables i bonics per a fomentar i prolongar el seu ús. Utilitzar vegetació autòctona de baix consum d'aigua i que no provoqui al·lèrgies.

R.6.1.2. Incorporar la recollida d'aigües pluvials en el disseny de l'espai

Instal·lant paviments drenants però que també recullin l'aigua de les superfícies cap a jardins de pluja, canals oberts o estanys naturals, per al reg, neteja de l'espai o usos lúdics.

R.6.1.3. Incloure la naturalesa en els espais de jocs infantils

Afavorint l'experimentació i el desenvolupament de diferents habilitats cognitives i sensorials, amb jocs en desnivells, troncs, vegetació, pedres, aigua.

R.6.1.4. Incorporar infraestructures verdes-blaves en el disseny del paisatge

Incorporant en el disseny les qualitats i potencialitats de l'espai, per a incrementar el seu valor ecològic, per l'existència de rius, zones inundables, desnivells, zones rocoses o boscos. Fomentant a través de la pedagogia del disseny de l'espai i campanyes la cura per l'entorn i la biodiversitat.

6.2. Espais saludables, sostenibles i sense riscos ambientals

Espais connectors

C.6.2.1. Connectar la xarxa quotidiana vianant i ciclista amb els espais naturals de l'entorn

Permetent unir a peu i amb bicicleta la xarxa quotidiana de manera accessible i segura amb els entorns naturals existents (riu, muntanya, zones de bosc...)

C.6.2.2. Restringir el pas de vehicles en els entorns de la xarxa quotidiana

Generant zones de baixes emissions de gasos i soroll, per a minimitzar la contaminació de l'aire en els entorns escolars, centres de salut, espais públics de trobada i comerços de proximitat.

C.6.2.3. Incorporar condicions ambientals favorables en els carrils bici i recorreguts per a vianants

Dotant-los d'ombra, vegetació i allunyats del trànsit vehicular, proveïts amb punts d'aigua i zones de descans. Utilitzant materials que siguin permeables i que contribueixin amb l'absorció del soroll, a més de ser sostenibles ambiental i econòmicament, adequant-se a les possibilitats de l'entorn.

C.6.2.4. Promoure camins escolars amb condicions ambientals favorables per a una mobilitat activa i saludable de la infància

Informant sobre els avantatges de desplaçar-se a peu i amb bicicleta als centres educatius (infantil, primària, secundària) i altres espais de la xarxa quotidiana, i dotant els camins amb vegetació, materials que no generin illes de calor, fonts d'aigua i ombres, a més d'altres mobiliaris de suport (bancs, accés a lavabos públics...).

C.6.2.5. Crear i promoure rutes saludables per a vianants i ciclistes en la xarxa quotidiana

De manera que permetin realitzar un recorregut accessible per a persones adultes majors i amb diversitat funcional, en entorns ambientalment saludables amb zones habitades per a fer exercici i que connectin amb altres espais públics i equipaments amb accés a lavabos públics. Complint amb la senyalització i la seguretat de les persones que els utilitzen.

C.6.2.6. Situar els contenidors de residus dins de la xarxa quotidiana i de manera accessible

Col·locant-los en zones de fàcil accés i de camí dins de la cadena d'itineraris quotidians, però resguardant els espais de major socialització, amb un disseny que permeti ser utilitzats per persones amb diversitat funcional, adults majors i infància.

● Espais intermedis

I.6.2.1. Generar cantonades o eixamplaments de voreres que actuïn com a refugi climàtic

Augmentant la vegetació i l'ombra amb zones de descans proveïdes de bancs i punts d'aigua (abeuradors) amb mapa i senyalització on se situï la distància al pròxim refugi i accés a lavabos.

● Espais de relació

R.6.2.1. Utilitzar materials naturals i locals que no generin impactes ambientals ni illes de calor

Dissenyant els paviments dels espais de relació amb materials permeables a l'aigua, que siguin sostenibles ambiental i econòmicament. Evitant les illes de calor que generen les grans superfícies pavimentades (ciment, asfalt o altres derivats del petroli) i mitigar amb vegetació i ombres on sigui necessari. Utilitzant mobiliari fet en materials naturals com la fusta o altres reciclatges.

R.6.2.2. Adequar el medi natural per al gaudi, l'oci i l'activitat física

Dissenyant recorreguts sensorials, que permetin el contacte amb la natura de l'entorn. Incorporant dins dels parcs o en zones naturals accessibles itineraris per a caminar, córrer o anar amb bicicleta. Tenint en compte els riscos ambientals, geològics, d'inundació i d'incendi o altres riscos particulars de l'entorn per a prendre les mesures necessàries que cuidin de les persones.

R.6.2.3. Situar les places i parcs en llocs sense riscos per a la salut de les persones

Tenint en compte la contaminació ambiental que afecta la salut de les persones, especialment la dels cossos de les dones, i els riscos de tipus geològic, d'inundació i d'incendi o altres riscos particulars de l'entorn.

R.6.2.4. Gestionar els residus que es generin per l'ús dels espais

Incorporant zones de recollida i reciclatge en diferents punts, senyalitzada i fent pedagogia per la cura de l'espai i el medi ambient.

R.6.2.5. Promoure les activitats i el coneixement de l'horticultura, la permacultura i l'ecologia

Generant zones amb espais per a hortes comunitàries, zones de compostatge, boscos comestibles i altres iniciatives que contribueixin amb la vida comunitària i la consciència de la interdependència ecològica, la salut de les persones i la cura per l'entorn. Poden ser també activitats que contribueixin amb l'autosuficiència, la producció local i menjadors comunitaris.

5. Seguiment

5. Seguiment i avaluació

Una vegada aplicats els criteris de gènere al disseny, la gestió i planificació dels espais públics és essencial poder monitorar i avaluar l'impacte de les actuacions realitzades. Per a realitzar el monitoratge i el seguiment és necessari definir i implementar indicadors³⁵.

Un indicador és una dada o un conjunt de dades que pretén reflectir l'estat d'una situació, en aquest cas dels espais públics, en un moment i un espai determinat. L'indicador ha de sintetitzar i simplificar la informació que s'extreu de la situació estudiada perquè pugui ser entès de manera clara i senzilla.

Els indicadors poden ser quantitatius (com el número de bancs en un espai de relació) i qualitatiu (com la percepció de seguretat en un parc). Encara que els indicadors quantitatius semblen ser més fàcils de recollir, és imprescindible desenvolupar i recollir indicadors qualitatiu que ens proporcionen informació més detallada, i ens permeten triangular i validar la implementació de la perspectiva de gènere interseccional.

Un indicador es recull dins d'un període de temps determinat, per a poder comparar els diferents períodes. La comparació de mesures permet veure l'evolució en el temps i estudiar tendències sobre la situació analitzada, adquirint així un gran valor com a eina en el procés d'avaluació i de presa de decisions³⁶.

Els indicadors de gènere són instruments que permeten mesurar i comprendre les relacions de gènere i de poder i els canvis de gènere en una societat durant el temps, proveeixen evidències directes de l'estatus d'homes, dones i altres identitats, permeten el coneixement dels factors de desigualtat, la presa de consciència i l'actuació sobre aquests factors per a poder modificar-los³⁷.

Seguint les recomanacions de la Guia per a la Planificació Estratègica Local amb enfocament de Gènere³⁸ els indicadors han d'implementar-se des del monitoratge fins a l'avaluació, seguint els aspectes que s'hagin identificat en el diagnòstic. D'aquesta manera constitueixen un paràmetre de partida i final amb els quals determinar l'impacte de les polítiques públiques i l'impacte derivat de les actuacions del projecte en homes, dones i altres identitats.

L'equip tècnic encarregat de dur a terme les actuacions en els espais públics serà l'encarregat de recopilar la informació (amb les tècniques utilitzades per a el diagnòstic, per a recollir dades primàries i secundàries) i de construir els indicadors que els permetin monitorar i valorar aquestes actuacions. La informació s'haurà d'actualitzar amb freqüència de manera que puguin ajustar-se durant el monitoratge.

Cal remarcar que el fet de desagregar les dades per sexe no garanteix que s'incorpori un enfocament de gènere, ja que és necessari a més reconèixer les desigualtats entre homes, dones i altres identitats de manera que contribueixin a millorar l'equitat.

35 La introducció al sistema d'indicadors ha sigut adaptada de la publicació Col·lectiu Punt 6, 2021.

36 Valdivia 2020

37 Feder 2002, Rainero y Rodigou (2003), Rotondo y Vela (2004), Carrasco 2007, Valdivia 2020

38 Falú, Ana María et al. (2017)

En la següent fitxa s'apunten quins aspectes s'han de tenir en compte per a desenvolupar els indicadors³⁹:

Descripció de l'indicador	
Tipus d'indicador	Quantitatiu/ Qualitatiu
Fase actuació	Diagnòstic/ Execució/ Seguiment/ Avaluació
Àmbit d'actuació	Espais Connectors/ Espais Intermedis/ Espais de Relació
Qualitats i criteris que defineixen cada qualitat	6 qualitats dels espais públics amb perspectiva de gènere: 1_Espais gestionats amb perspectiva de gènere/ 2_Espais pròxims i en xarxa/ 3_Espais equipats per a necessitats diverses/ 4_Espais segurs i lliures/ 5_Espais de trobada i socialització/ 6_Espais naturals i saludables
Mesura	Taxa, percentatge, nivell de satisfacció, nivell de percepció, etc.
Temporalitat	Pre-post transformació, mensual, anual; diürna-nocturna; dia laboral-festiu, època de l'any...

A continuació, s'exemplifica els diferents elements de dos dels indicadors elaborats per a avaluar les qualitats dels espais públics:

Exemple d'indicador qualitatiu

Descripció de l'indicador	
Descripció de l'indicador	Nivell de satisfacció per gènere, edat i altres variables sobre les infraestructures quotidianes en els espais públics: bancs, lavabos públics, fonts, recorreguts accessibles.
Tipus d'indicador	Qualitatiu
Fase d'actuació	Seguiment i avaluació
Àmbit d'actuació	Espais Connectors/ Espais intermedis
Qualitats i criteris que defineixen cada qualitat	3_Equipat per a necessitats diverses
Mesura	Nivell de satisfacció
Temporalitat	Pre-post transformació i enquestes anuals

³⁹ Aquestes consideracions metodològiques estan basades en el treball de Pacione (2003) i Valdivia (2020).

EXEMPLE D'INDICADOR QUANTITATIU

Descripció de l'indicador	
Tipus d'indicador	Accés a una plaça o parc a 10 minuts a peu sense dificultat des de l'habitatge
Fase d'actuació	Quantitatiu
Àmbit d'actuació	Diagnòstic
Qualitats i criteris que defineixen cada qualitat	2_ Espais pròxims i en xarxa
Mesura	Distància en temps i grau de dificultat
Temporalitat	Pre-post transformació

A continuació, s'han desenvolupat alguns indicadors que permetin avaluar les actuacions en el disseny dels espais públics proposades en el capítol 4 tenint en compte que haurà d'adaptar-se a l'acció desenvolupada, el context i l'àmbit en el qual s'implementa.

Indicadors per avaluar les actuacions als espais públics amb perspectiva de gènere

Qualitat per a aplicar als espais públics:	
1	Espais gestionats amb perspectiva de gènere
Objectiu principal	Aplicar la perspectiva de gènere en l'execució i gestió de les transformacions dels espais públics, que són aplicables a equips tècnics, polítics i agents que participen en la seva definició.
Criteris que complir	<p>1.1 Interdisciplinaris i equitatius</p> <p>1.2 Participatius i diversos</p> <p>1.3 Interescalars i multidimensionals</p>
Indicadors	<ul style="list-style-type: none"> • Quantitat de dones, homes i altres identitats en els diferents equips de treball durant tot el procés de transformació dels espais públics • Quantitat d'àrees involucrades en les actuacions • Existència d'una taula transversal (periodicitat, temes tractats i assistència) • Quantitat de programes i campanyes per a fomentar el llenguatge no sexista i diversa durant el procés • Quantitat de criteris de gènere inclosos en els plecs de licitació i concursos públics • Nivell de satisfacció de l'equip sobre les dinàmiques de treball en equip • Quantitat de dones, homes i altres identitats en els diferents òrgans de decisió • Quantitat de persones participants desglossant per gènere, edat, origen, diversitat funcional ... • Nombre de visites al territori per part del personal tècnic • Nombre d'activitats participatives • Nivell de satisfacció de la participació de les persones veïnes per gènere, edat, origen, diversitat funcional, etc. • Valoració a través d'un informe d'impacte de gènere de les actuacions realitzades

Qualitat per a aplicar als espais públics:

2

Espais pròxims i en xarxa

Objectiu principal	Connectar i acostar els diferents usos de la vida quotidiana i reforçar les xarxes de mobilitat que els uneixen de manera accessible afavorint l'autonomia.
Críteris que complir	2.1 Distàncies curtes entre els diferents usos quotidians 2.2 Connectivitat per a vianants, en bicicleta i en transport públic 2.3 Recorreguts i espais accessibles
 Indicadors dels espais connectors	<ul style="list-style-type: none"> • Percentatge dels carrers de la xarxa quotidiana sense condicions urbanes que dificultin la connectivitat a peu • Valoració de la distribució dels espais de relació a escala de barri que permetin l'accés en un radi màxim de 10 min a peu sense dificultat des dels habitatges de l'entorn • Percentatge de connectivitat per a vianants/ciclistes en la xarxa quotidiana • Valoració l'accessibilitat universal en la xarxa quotidiana (carrers, parades de bus, estacions de transport, carrils bici, etc.) • Quantitat de recorreguts per a vianants/ciclistes cap a espais públics/equipaments/comerços de proximitat i intermodalitat del transport públic • Quantitat de mapes/senyalització de la xarxa quotidiana • Quantitat de bancs instal·lats
 Indicadors dels espais intermedis	<ul style="list-style-type: none"> • Quantitat d'actuacions per a l'eliminació d'obstacles en les voreres d'accés • Quantitat de creuaments universals en cantonades • Quantitat d'aparcaments de bicicleta als accessos als espais de relació • Quantitat d'actuacions per a fer els espais accessibles a les diferents diversitats funcionals
 Indicadors dels espais de relació	<ul style="list-style-type: none"> • Ubicació de l'espai dins d'un radi de 10 min a peu sense dificultat a equipaments i comerços quotidians • Estat dels carrers per les quals s'accedeix a l'espai sense dificultats de connectivitat • Grau d'accessibilitat en l'accés i dins de l'espai • Nivell de satisfacció per gènere, origen, edat i diversitat funcional (i altres variables) respecte a l'accés a l'espai a peu, bicicleta i transport públic

Qualitat per a aplicar als espais públics:	
3	<h2 style="margin: 0;">Espais equipats per a necessitats diverses</h2>
Objectiu principal	Respondre a les necessitats quotidianes diverses de les persones atenent les cures en diferents espais públics
Criteris que complir	<p>3.1 Espais equipats per a les activitats diverses</p> <p>3.2 Espais que donin suport a les cures</p> <p>3.3 Espais coeducatius per a la infància</p>
 Indicadors dels espais connectors	<ul style="list-style-type: none"> • Nombre de carrers de la xarxa quotidiana amb comerç variat • Percentatge de carrers amb espai segregat per a les diferents mobilitats (a peu, en bici, transport públic i motoritzat) • Percentatge d'amplada de la vorera per a vianants en relació a l'espai motoritzat • Quantitat d'espais públics complementaris dins de la xarxa quotidiana • Existència d'una Xarxa d'espais de cura (bancs, espais i lavabos públics) • Quantitat de bancs instal·lats en tota la xarxa quotidiana • Percentatge de senyalització no sexista i amb diversitat en la iconografia • Quantitat de recorreguts de camins escolars (a peu i en bici)
 Indicadors dels espais intermedis	<ul style="list-style-type: none"> • Quantitat de bancs instal·lats en l'accés a equipaments (centres de salut, centres socials i escoles...) • Temps de restricció del pas vehicular en hores d'entrada i sortida en els accessos a escoles • Quantitat d'aparcaments de bicicleta als accessos d'equipaments
 Indicadors dels espais de relació	<ul style="list-style-type: none"> • Nombre de millores realitzades per a incrementar la diversitat de l'espai • Existència de bancs, taules, papereres, estacionament bicicletes-carrets, font d'aigua • Existència de jocs infantils coeducatius per a diferents edats • Ubicació de bancs per al descans en diferents ubicacions de sol i d'ombra relacionats amb les activitats de cuidat • Lavabos senyalitzats dins de l'espai que permeti l'ús simultani a les activitats • Nivell de diversitat per percentatge de persones usuàries en funció de gènere, origen, edat, diversitat funcional, etc. • Senyalització i publicitat dins de l'espai amb imatges diverses, llenguatge no sexista i trencant amb rols tradicionals de gènere.

Qualitat per a aplicar als espais públics:	
4	Espais segurs i lliures
Objectiu principal	Garantir la percepció de seguretat i la llibertat de moviment per a totes les persones en tots els espais públics
Críteris que complir	<p>4.1 Visibilitat en el disseny dels espais</p> <p>4.2 Senyalització per a l'orientació en el disseny dels espais</p> <p>4.3 Visibilitat simbòlica de la història i l'experiència de les dones i altres identitats</p>
 Indicadors dels espais connectors	<ul style="list-style-type: none"> • Percentatge de noms del nomenclàtor (carrers, equipaments i espais públics) que representi a les dones i altres identitats • Grau de percepció de seguretat en l'entorn per part de les dones i altres identitats • Nivell d'il·luminació per a vianants homogènia i contínua • Nombre d'actuacions per a incrementar la visibilitat i per a eliminar elements que generen percepció d'inseguretat • Nombre d'actuacions de senyalització per a millorar l'orientació
 Indicadors dels espais intermedis	<ul style="list-style-type: none"> • Nivell d'il·luminació per als vianants homogènia i contínua • Existència d'informació per a l'orientació dins de l'espai i cap a l'entorn • Grau de percepció de seguretat del carrer per part de les dones i altres identitats
 Indicadors dels espais de relació	<ul style="list-style-type: none"> • Nombre de millores realitzades per a incrementar la visibilitat de l'espai • Nombre de recorreguts alternatius dins de l'espai • Nombre de senyalització i mapes per a l'orientació dins de l'espai i cap a l'entorn • Nivell d'il·luminació per als vianants homogènia i contínua en recorreguts i espais • Percentatge del perímetre de l'espai amb activitats en plantes baixes • Percentatge de façanes d'edificis perimetrals que amb façanes transparents permetin la vigilància informal de l'espai • Nivell de percepció de seguretat de l'espai per part de les dones i altres identitats

Qualitat per a aplicar als espais públics:	
5	Espais de trobada i socialització
Objectiu principal	Afavorir la socialització, la trobada, l'ajuda mútua i l'apropiació comunitària en la xarxa dels espais públics
Criteris que complir	<p>5.1 Multifuncionalitat dels espais</p> <p>5.2 Espais viscuts amb simultaneïtat d'activitats</p> <p>5.3 Reconeixement del patrimoni social, cultural i natural</p>
 <p>Indicadors dels espais connectors</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Percentatge de plantes baixes actives • Presència de diversitat de persones en horaris nocturns en la xarxa • Persones implicades en els processos (gènere, origen, edat, diversitat funcional...) • Número actuacions de reconeixement de la comunitat
 <p>Indicadors dels espais intermedis</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Percentatge d'espai per a vianants sobre el vehicular al carrer • Nombre d'actuacions d'ampliació de voreres • Nombre de carrers amb reducció de la velocitat vehicular (10-30km/h) • Percentatge de plantes baixes amb activitats
 <p>Indicadors dels espais de relació</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nombre de millores realitzades per a incrementar la multifuncionalitat de l'espai • Nombre d'usos simultanis de l'espai per part de les persones en diferents franges horàries • Nombre d'elements que permetin utilitzar l'espai durant els moments de pluja (pèrgoles, galeries o porxos, etc.) • Nombre d'espais que permeti realitzar activitats a diferents hores • Nombre d'activitats itinerants que dinamitzin l'espai (recreatives o esportives, bibliobús, punt net, mercats, festes, etc.) • Nombre d'activitats externes que generin usos en les plantes baixes que envolten el perímetre de l'espai

Qualitat per a aplicar als espais públics:	
6	Espais naturals i saludables
Objectiu principal	Promoure la salut integral de les persones i la cura del medi ambient en el disseny i activitats dels espais públics
Críteris que complir	<p>6.1 Espais verds que tinguin en compte els cicles naturals</p> <p>6.2 Espais saludables, sostenibles i sense riscos ambientals</p>
 Indicadors dels espais connectors	<ul style="list-style-type: none"> • Nombre de connectors verds i saludables en la xarxa quotidiana • Nombre d'actuacions on s'inclou la naturalesa en el disseny • Nombre d'actuacions d'aprofitament d'aigües • Nombre d'actuacions on es restringeix el vehicle privat i s'afavoreix la mobilitat sostenible (a peu i amb bicicleta)
 Indicadors dels espais intermedis	<ul style="list-style-type: none"> • Nombre de carrers amb materials sostenibles i de proximitat utilitzats en el paviment (permeables a l'aigua, no absorbents de la calor, locals...) • Nombre de cantonades amb bancs accessibles al sol i a l'ombra
 Indicadors dels espais de relació	<ul style="list-style-type: none"> • Nombre de millores realitzades per a incrementar la vegetació i l'ombra en l'espai • Nombre d'actuacions dirigides a incorporar l'entorn natural a l'entorn urbà • Percentatge d'ús de mobiliari i elements produïts amb materials naturals, sostenibles o reciclables. • Nombre d'activitats de sensibilització/formació/promoció sobre horticultura, permacultura i ecologia aplicades a l'espai • Nombre d'activitats en l'espai que fomentin la salut integral • Percentatge de persones usuàries realitzant una activitat física/esportiva en funció del gènere, origen, edat, diversitat funcional, etc.

6. Annex: Questionari

سرسره

Annex: qüestionari

QÜESTIONARI D'ESPais PÚBLICS AMB PERSPECTIVA DE GÈNERE INTERSECCIONAL

Què és?

És una eina qualitativa de recollida d'informació que serveix per a descriure i analitzar els espais públics i els seus entorns quotidians. Permet reflexionar sobre les qualitats que han d'incloure els espais públics amb la finalitat d'integrar una perspectiva de gènere interseccional i respondre a la diversitat de necessitats de les persones que habiten en un territori. Ha estat construït al llarg dels anys a partir de l'eina DUG⁴⁰. Es tracta d'una selecció oberta de preguntes que podria contenir moltes més i que actua com un primer guió per a aproximar-se a la realitat que s'analitzarà per això la considerem una eina transversal que es pot aplicar en tot el procés de transformació dels espais públics.

És una eina qualitativa d'anàlisi que es pot utilitzar de manera independent com a material pedagògic, per exemple, o en la implementació de les altres eines com a entrevistes a persones clau, guió d'un recorregut de reconeixement o d'una marxa exploratòria o en el taller de xarxa de mobilitat quotidiana.

Permet fer una anàlisi qualitativa de diferents aspectes de la vida quotidiana en els espais públics i els seus entorns i es poden utilitzar també per a elaborar indicadors de seguiment i avaluació qualitatis.

Amb qui?

Persones tècniques realitzen el qüestionari i per a utilitzar amb les persones usuàries i no usuàries dels espais a analitzar.

Com?

Les preguntes del qüestionari estan dividides en funció de les 5 qualitats identificades per a facilitar el seu ús com a eina de diagnòstic propositiu, així com per a la construcció d'indicadors de seguiment: Espais pròxims i en xarxa, equipats per a necessitats diverses, segurs i lliures, de trobada i socialització, naturals i saludables. Quan s'integra dins d'una altra eina participativa es pot respondre individualment i compartir les respostes i reflexions de manera grupal amb les altres persones participants, per a contrastar necessitats i percepcions.

40 «Diagnòstic Urbà amb perspectiva de Gènere» a Dones treballant. Guia de reconeixement Urbà amb perspectiva de gènere, Col·lectiu Punt 6 (2013)

Espais pròxims i en xarxa

	<p>Connectar i acostar els diferents usos de la vida quotidiana i reforçar les xarxes de mobilitat que els uneixen de manera accessible afavorint l'autonomia.</p>
<p>2.1 Espais saludables, sostenibles i sense riscos ambientals</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Existeix una xarxa quotidiana que connecta a peu els barris veïns entre si, així com els espais públics, equipaments, altres serveis i parades de transport públic? • Estan els parcs i les places distribuïdes homogèniament de manera que es trobin pròxims als habitatges del barri? • Existeixen espais que afavoreixin la reunió i socialització pròximes als equipaments? • Estan els espais amb jocs situats en relació amb les activitats quotidianes de nenes, nens i joves (escoles, esports, etc.), així com de persones adultes majors (centres socials, de salut...)? • Existeix una distribució pròxima que permeti connectar internament els diferents usos dins dels parcs o places? • Existeixen zones de suport a les cures i per al descans pròximes als altres usos de l'espai? • Hi ha informació sobre la relació de l'espai i la xarxa quotidiana de l'entorn?
<p>2.2 Connectivitat per a vianants, en bicicleta i en transport públic</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Existeixen diferents opcions de mobilitat a peu, en bicicleta, transport públic que facilitin els recorreguts quotidians i l'accés als espais públics? • Existeix prioritat per a vianants en les interseccions de carrers i en els punts d'intercanvi entre diferents mitjans de transport? • Existeixen espais d'espera i estada tranquil·la per a diferents persones que permetin xerrar, llegir o descansar als carrers de la xarxa quotidiana? • Existeixen mesures per a organitzar l'accés als centres educatius a peu, bicicleta o transport públic, que evitin la circulació de cotxes en les entrades, per a evitar situacions de risc per a vianants? • S'apliquen mesures de control sobre la invasió de vehicles, com el control de la velocitat i els estacionaments dissuasius en zones per a vianants o zones de transbord intermodal? • Es troba l'espai dins d'un teixit urbà que permeti connectar amb la resta d'activitats de la xarxa quotidiana? • Existeix en l'accés i dins de l'espai una bona convivència de modalitats per a vianants, diversitat funcional i ciclista? • S'ha previst una parada de transport públic que permeti accedir de manera accessible i segura a l'espai? • Existeix connexió entre els espais naturals de l'entorn i els espais públics de relació?

2.3 Recorreguts i espais accessibles

- Els carrers que connecten els espais públics, equipaments i altres serveis són de prioritat per a vianants?
- Els recorreguts per a vianants són accessibles? Existeix informació per a situar-se? S'ofereix informació clara sobre ubicació i direcció que permeti en tot moment orientar-se en l'espai? Hi ha senyalització, mapes físics o aplicatius que informin de recorreguts alternatius per carrers o espais accessibles? La senyalització té en compte les diversitats funcionals en els materials i en la senyalització?
- S'han tingut en compte en primer lloc els carrers accessibles i amb prioritat per a vianants i ciclista en els recorreguts cap als espais públics, equipaments i serveis quotidians?
- Existeixen rampes i escales amb baranes, canvis de color i textura dels paviments o altres elements que ajudin a visibilitzar desnivells?
- Tenen les voreres prioritat per a vianants i la mesura adequada per al pas de totes les persones (amb cotxet infantil o carro de la compra, en cadira de rodes i amb acompanyant, persones amb dificultat de mobilitat, menors acompanyats, etc.)?
- La infraestructura de carrils bici està separada de les voreres i ocupa espai en la calçada en carrils bicis segurs segregats del trànsit motoritzat?
- Estan situats el mobiliari i els elements urbans (vegetació, il·luminació, papereres, senyalització, etc.) de manera que no dificultin la prioritat per a vianants?
- Existeix a les cantonades o en les voreres de la xarxa quotidiana creus universals, és a dir, amb tots els vehicles parats al mateix temps per a facilitar el pas lliure per a vianants?
- Tenen en compte els semàfors el temps de mobilitat de totes les persones? Tenen en compte els semàfors el temps de mobilitat de les bicicletes, prioritzant la seva mobilitat?
- Els camins interiors dels espais de relació són continus, accessibles i segurs?

Espais equipats per a necessitats diverses

Objectiu	Respondre a les necessitats quotidianes diverses de les persones atenent les cures en diferents espais públics.
3.1 Diversitat d'activitats i espais equipats	<ul style="list-style-type: none"> • Existeixen en la xarxa quotidiana de l'entorn espais de relació complementaris que garanteixin la diversitat d'usos i persones? • Els espais de relació, siguin carrers, cantonades, places o parcs estan equipats per a l'ús de diverses persones segons sexes, gèneres, edats, diversitats funcionals? • Els espais públics estan equipats amb mobiliari adequat a l'ús, espais de sol i d'ombra, abeuradors d'aigua i accés a bany públic pròxim? • Les voreres permeten la convivència de diferents mobilitats? • Hi ha suficients bancs en els espais de trobada i descans que afavoreixin l'apropiació de les persones? Se situen tant en el sol com en l'ombra? • Són els materials utilitzats en els diferents elements del mobiliari urbà agradables i adequats per a l'ús i manteniment? Estan col·locats correctament? • És possible asseure's, reunir-se, conversar o jugar als carrers de l'entorn? • La senyalització és diversa amb la diversitat de gèneres, funcionals i de cossos? • Hi ha espais intermedis davant d'escoles, centre de salut o altres equipaments que permetin l'estada i l'espera? • Existeixen espais d'oci i estada tranquil·la per a diferents persones que permetin xerrar, llegir o descansar? • Existeixen espais per a activitats esportives que siguin diversos amb tota la població (segons gèneres, edats, diversitats funcionals)? • Existeixen espais de trobada i activitat per a joves? • Hi ha espais de relació intergeneracional i intercultural? • Hi ha presència de dones i altres identitats en els espais de relació, que ho utilitzin i gaudeixin? • Existeixen espais per a l'apropiació espontània per part de la comunitat? • Les imatges de cartelleres i senyalització inclouen diversitat de sexes i gèneres, edats, races, orígens i diversitats funcionals, evitant ser sexistes i discriminatòries? • Mostren per igual a dones i homes els pictogrames que representen la figura humana (per exemple, els senyals de trànsit, els senyals d'obra provisional, els semàfors)?
3.2 Espais que donin suport a les cures	<ul style="list-style-type: none"> • S'ha tingut en compte en el disseny dels espais el desenvolupament de les activitats de cures en relació amb els altres usos? • S'han equipat els espais amb bancs per al descans o l'espera de les persones cuidadores? • Existeixen lavabos públics i gratuïts per a homes, dones i altres identitats, associats als espais de cura i equipats correctament per a això? • Es troben els espais equipats per al suport a cura de bebès, infància o altres persones dependents? • Es troben els espais de relació i joc pròxims a les activitats quotidianes de la infància (escoles, parcs i places, equipaments, altres extraescolars...)? • Són els camins segurs perquè la gent gran i la infància puguin moure's de manera autònoma? • Existeixen suficients espais en l'entorn on les criatures de diferents edats puguin moure's i jugar amb seguretat? • Els espais de relació estan equipats i senyalitzats per a afavorir l'autonomia, tenint en compte l'accessibilitat?

3.3 Espais coeducatius per a la infància

- Existeix en la xarxa quotidiana espais que contemplin el joc infantil per a les diferents edats?
- Les propostes fomenten la diversitat d'activitats i un equilibri entre les diferents àrees de joc com la tranquil·litat, el moviment divers i l'experimentació?
- Es posa èmfasi a utilitzar una senyalització coeducativa en els entorns que habita la infància? S'utilitza una iconografia i llenguatge no sexista i divers? Es visibilitza la història i les aportacions de les dones i altres identitats?
- El disseny de l'espai busca millorar situacions que generen segregació i desigualtat en l'ús de l'espai?
- El disseny de l'espai fomenta i afavoreix el contacte amb la naturalesa i/o la possibilitat d'observació i l'experimentació?
- El disseny de l'espai afavoreix la diversificació dels moviments i permeten desenvolupar altres habilitats més enllà de l'esport com saltar, ballar, fer equilibris o grimpar?
- El disseny de l'espai afavoreix la realització d'activitats tranquil·les? Per exemple, al voltant dels espais més moguts s'han proposat actuacions per a limitar-los i protegir les activitats més tranquil·les, com a espais per a asseure's o vegetació, que facilitin la convivència entre diferents tipus d'espais, però sense segregars-los?
- Els elements de mobiliari i senyalització tenen un llenguatge no sexista i inespecífic per a potenciar la creativitat i el pensament divergent ajudant a trencar amb els rols i estereotips de gènere?
- En l'ús de l'espai, es fomenten activitats que ajudin a reequilibrar l'ús perquè sigui divers i desjerarquitzat?
- El disseny de l'espai afavoreix que totes criatures i adolescents de diferents edats puguin triar quina activitat volen fer? Per exemple, Es tenen en compte les necessitats minoritàries com a activitats en les quals, per exemple, no sempre destaquen les mateixes persones, o activitats que agradin a poques persones, etc.?
- Existeixen elements de suport a les cures pròximes als espais de joc com a bancs, lavabos públics, canviadors...?

Espais segurs i lliures

Objectiu	Garantir la percepció de seguretat i la llibertat de moviment per a totes les persones en tots els espais públics
4.1 Visibilitat en el disseny de l'espai	<ul style="list-style-type: none"> • Existeix una connexió directa, visual i accessible, entre els espais i el seu entorn? • Evita el disseny dels espais els elements físics que generin percepció d'inseguretat, com a murs cecs, racons? • S'eviten els elements de mobiliari urbà o vegetació que obstaculitzin la visibilitat de l'espai? • Existeix il·luminació per a vianants contínua segons els usos de l'espai? Està diferenciada la il·luminació del carrer i la de la vorera? • S'efectua un manteniment regular de la il·luminació per a evitar la seva obstrucció per arbres o altres elements? • Es tracta d'una il·luminació homogènia sense zones d'ombra o d'excessiva llum? • Són les parades segures i accessibles en els espais d'espera del transport públic? • Existeix visibilitat des de l'espai públic en els espais d'entrada als equipaments o serveis públics? • Existeixen recorreguts alternatius, visibles i clars? Hi ha punts d'informació i ajuda en els recorreguts? • Tenen les plantes baixes diferents usos amb activitats contínues que afavoreixin la vigilància informal de l'espai per la presència de persones durant totes les hores del dia i de la nit? • Són segurs els passos subterranis per a poder travessar carreteres, vies de tren o altres?
4.2 Senyalització per a l'orientació en el disseny de l'espai	<ul style="list-style-type: none"> • Existeix informació per a situar-se als carrers de la xarxa quotidiana? • Existeix senyalització amb prioritat per a vianants clara per als cotxes? I dels recorreguts accessibles per a les persones? • S'informa dels recorreguts alternatius per carrers o camins accessibles quan hi ha obstruccions o ocupacions temporals de manera que les persones que van a peu puguin preveure amb anticipació el seu canvi de recorregut? • Hi ha mapes orientatius als carrers i espais públics amb la informació de la xarxa quotidiana de l'entorn de manera que sapiguem on estem i cap a on anem? S'informa del temps i dificultat del recorregut? S'assenyalen els punts d'ajuda?
4.3 Visibilitat simbòlica de la història i l'experiència de les dones i altres identitats	<ul style="list-style-type: none"> • Està representada la diversitat social (incloses les dones i altres identitats) en el nomenclàtor dels carrers, places, parcs i equipaments públics del barri o ciutat? • Existeixen representacions o recordatoris de la història del barri que facin referència a tota la comunitat i que reconeguin també el treball realitzat per les dones i altres identitats? • Existeixen obres d'art en l'espai públic que transmetin valors d'igualtat i equitat entre els gèneres en la societat? • S'han reconegut i rehabilitat espais per a l'apropiació per part de les dones i altres identitats?

Espais de trobada i socialització

Objectiu	Afavorir la socialització, la trobada, l'ajuda mútua i l'apropiació comunitària en la xarxa dels espais públics
5.1 Multifuncionalitat dels espais	<ul style="list-style-type: none"> • És possible en les voreres dels carrers de la xarxa quotidiana realitzar altres activitats a més del transitar? Es generen espais per a la socialització enfront d'equipaments, comerços de proximitat o altres espais públics? • És possible la realització de diverses activitats quotidianes segons edats, gèneres, origen, diversitats funcionals en els espais públics? • S'utilitzen altres espais del barri, ja siguin cantonades, espais intermedis, espais abandonats, accessos a comerços i/o equipaments com a espais de relació? Estan condicionats i equipats per a aquests usos? • Hi ha espais públics dissenyats i equipats de manera que sempre hi hagi un ús social, durant el dia? I durant la nit? En la setmana i cap de setmana? • Es realitzen activitats en els espais que ajudin a dinamitzar el seu ús tant permanents com temporals? • És possible utilitzar les parades de transport públic com a espais d'estada i suport dels carrers de la xarxa quotidiana? • Existeixen espais monofuncionals que a una hora determinada perdin tota la seva activitat? • Existeixen espais monopolitzats i socialment conflictius que no es puguin gaudir lliurement? • És possible utilitzar patis o altres espais oberts dels equipaments públics com a espais de relació del barri?
5.2 Espais habitats amb simultaneïtat d'activitats	<ul style="list-style-type: none"> • Es considera que els carrers del barri són «carrers amb vida (de barri)» on és possible la socialització, que la infància jugui, les persones adultes majors descansin i prenguin el sol, i les persones cuidadores puguin acompanyar? • Hi ha mescla d'usos en les plantes baixes dels carrers de la xarxa quotidiana? I entorn a les places i parcs? • Es promou la convivència d'usos en el disseny dels espais públics de manera que no hi hagi espais que quedin infrautilitzats a unes certes hores? • Existeixen espais de relació que promoguin la convivència intergènere, intergeneracional i intercultural? • És possible per a la comunitat organitzar activitats als carrers i espais públics del barri com a fires o altres activitats de tipus comunitàries? • Es cuiden i mantenen els espais? • Es té en compte les inclemències del temps (calor, fred, pluja, vent...) en el disseny dels espais per a garantir el seu ús?
5.3 Reconeixement de la història social, cultural i natural	<ul style="list-style-type: none"> • S'incorpora en les actuacions de carrers i espais públics elements de la memòria de la comunitat? • Es compta amb ella per a identificar espais, fets o elements que representin aquesta memòria? • S'aplica una mirada que tingui en compte a dones i altres identitats?

Espais naturals i saludables

Objectiu	Promoure la salut integral de les persones i la cura del medi ambient en el disseny i activitats dels espais públics
6.1 Espais verds que tinguin en compte els cicles naturals	<ul style="list-style-type: none"> • Existeixen arbres o vegetació que propiciïn zones de sol en l'hivern i d'ombra en l'estiu? • Existeixen arbres o vegetació apropiada en els espais de relació perquè les persones gaudeixin de la naturalesa en un espai agradable i saludable? • Existeix una estratègia per a l'aprofitament dels cicles naturals i l'entorn en el disseny dels espais? (aigua, sol, vegetació, orientació, vents...) • S'utilitzen els elements de la naturalesa de l'entorn com a part del disseny de l'espai? Es reconeixen aspectes identitaris relacionats amb això com a arbres centenaris, cursos del va riure, zones geològiques, antics usos agrícoles, safarejos públics...?
6.2 Espais saludables, sostenibles i sense riscos ambientals	<ul style="list-style-type: none"> • Existeixen arbres o vegetació que propiciïn zones de sol en l'hivern i d'ombra en l'estiu que acompanyin les activitats d'estada, jocs infantils o altres de permanència? • Té en compte el sistema de recollida de residus (contenidors) a totes les persones usuàries (ubicació, ergonomia, altura, distàncies entre contenidors, etc.)? • Existeixen elements o situacions que puguin perjudicar la salut de les persones, com a antenes telefòniques, elèctriques d'alta tensió, zona d'alta emissió de gasos o elements tòxics, etc.? • Es tenen en consideració les situacions mediambientals, com el soroll o la contaminació de l'aire, en el disseny dels recorreguts per a vianants i xarxa de carrils bici i infraestructura ciclista? • S'eviten les superfícies pavimentades molt extenses que generen illes de calor? • S'utilitzen materials reutilitzables i de baix manteniment?

7. Bibliografia

Bibliografia

REFERÈNCIES PRÒPIES

Col·lectiu punt 6. 2011. «¿Qué aporta la perspectiva de género al urbanismo?» En: Revista Feminismo/s nro.17. *La arquitectura y el urbanismo con perspectiva de género*. María Elia Gutiérrez Mozo (coord.). Universidad de Alicante.

Col·lectiu Punt 6. 2014. [Mujeres Trabajando. Guía de reconocimiento urbano con Perspectiva de género interseccional](#)

Cicoletto, Adriana y Col·lectiu Punt 6. 2014. [Espacios para la vida cotidiana. Auditoria de Calidad Urbana con perspectiva de género interseccional](#). Barcelona, Ed. Comanegra.

Cicoletto, Adriana. 2014. [Urbanismo para la vida cotidiana. Herramientas de análisis y evaluación urbana a escala de barrio desde la perspectiva de género](#). Tesis doctoral. ETSAB-UPC.

Col·lectiu Punt 6. 2017. [Entornos Habitables. Auditoría de Seguridad Urbana con perspectiva de género interseccional en la vivienda y el entorno](#)

VV.AA. 2017. [Nocturnas. La vida cotidiana de las mujeres que trabajan de noche en el AMB](#). Ed. Col·lectiu Punt 6.

Ortiz Escalante, Sara. 2018. La Seguridad urbana des de una perspectiva feminista. Barcelona Societat No. 22

Col·lectiu Punt 6. 2019a. *Urbanismo feminista. Por una transformación radical de los espacios de vida*. Virus Editorial. ISBN: 9788492559992

Col·lectiu Punt 6. 2019c. La perspectiva de gènere en la mobilitat en el Pla Director de Mobilitat 2020-2025, Autoritat del Transport Metropolità.

Col·lectiu Punt 6, 2019d En: Monográfico Espacio Público «Les violències masculines a l'espai públic: una mirada des de l'urbanisme feminista», Generalitat de Catalunya.

Ortiz Escalante, Sara. 2019. [Planning the everyday/evernight: a feminist participatory action research with women nightshift workers](#). Tesis doctoral. UBC. <https://open.library.ubc.ca/collections/24/items/1.0379046>

Col·lectiu Punt 6. 2020a. [Mujeres y personas no binarias en bici en Barcelona. Diagnóstico participado sobre el uso de la bicicleta con perspectiva de género interseccional](#), 2019.

Col·lectiu Punt 6. 2020b. *La perspectiva de gènere en les infraestructures de mobilitat. Pla Director d'Infraestructures 2021-2030*, Autoritat del Transport Metropolità.

Valdivia Gutiérrez, Blanca. 2020. [La ciudad cuidadora. Calidad de vida urbana desde una perspectiva feminista](#). Tesis doctoral. ETSAB-UPC. <https://www.tesisenred.net/handle/10803/671506>

Col·lectiu Punt 6. 2021a. [Guia Movilidad Cotidiana con Perspectiva de Género. CAF y Ciudad autónoma de Buenos Aires](#).

Col·lectiu Punt 6. 2021. «Las precursoras de la proximidad: Genealogía feminista de la ciudad de los 15'. The precursors of proximity: Feminist genealogy of the city of the 15'», en VAD. 06 diciembre 2021, ISSN 2659-9139 e-ISSN 2659-9198.

ALTRES REFERÈNCIES

ARENDDT, Hannah (1ra. edició 1958). *La Condición humana*. Buenos Aires, Ed. Paidós, 2009

BOOTH, Christine, GILROY, Rose y HORELLI, Liisa. 1998. *The EuroFEM toolkit for mobilizing women into local and regional development*. Hämeenlinna: EuroFem

BOCCIA, Teresa. 2002. «El tiempo y el espacio de las ciudades: la experiencia italiana», Segundo Seminario Internacional Sobre Género y Urbanismo. Infraestructuras para la Vida Cotidiana, 27 y 28 de mayo de 2002, Universidad Politécnica de Madrid.

BUESO, Margarita (ONU Mujeres) y OCHOA, Rigoberta (PNUD); Coords. 2015. *Guía para la incorporación del enfoque de género en Planes locales de Convivencia y Seguridad Ciudadana*. ONU Mujeres.

CAMPOS DE MICHELENA, Pascuala. 1996. «Influencia de las ciudades en la vida de las mujeres» en VV.AA. *Mujer y Urbanismo: Una recreación del espacio. Claves para pensar en la ciudad y el urbanismo desde una perspectiva de género*. Madrid: Ministerio de Asuntos Sociales, Instituto de la Mujer, FEMP.

CARRASCO BENGÓA, Cristina y SERRANO, Mónica. 2006. *Compte satèl·lit de la producció domèstica (CSPD) de les llars de Catalunya 2001*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Institut Català de les Dones. Col·lecció Estudis

CISCSA. 2006-2011. [Programa Regional: Ciudades sin violencia hacia las mujeres ciudades seguras para tod@s](#)

CRENSHAW, Kimberlé. 1989. «Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory, and Antiracist Politics», *University of Chicago Legal Forum*, n.º 14, Chicago.

DOAN, Petra L. 2010. The tyranny of gendered spaces—reflections from beyond the gender dichotomy. *Gender, Place & Culture*, 17.5: 635-654.

DUNCAN, Nancy. 1998. Renegotiating gender and sexuality in public and private spaces. In *BodySpace. Destabilizing geographies of gender and sexuality*. Routledge.

FALÚ, Ana ed. 2009. [Mujeres en la ciudad. De violencias y derechos. Red Mujer y Hábitat América Latina](#). Ediciones Sur. Santiago de Chile.

FALÚ, Ana. 2014. [Las mujeres en las ciudades y las metrópolis. Acerca del Derecho de las Mujeres a la Ciudad](#). En: *Vivienda Y Ciudad*, (1), 10-28.

FALÚ, Ana (2014) *El derecho de las mujeres a la ciudad. Espacios públicos sin discriminaciones y violencias*. En: *Revista Vivienda y Ciudad - ISSN 2422-670X - Volumen 1 - diciembre 2014*.

FALÚ, Ana et. al. 2017. Guía para la Planificación estratégica local con Enfoque de género, UIM.

RAINERO, Liliana y RODIGO, Maite. 2003. [Indicadores Urbanos de Género Instrumentos para la gobernabilidad urbana, CISCOSA.](#)

FENSTER, Tovi. 2005. The right to the gendered city: Different formations of belonging in everyday life. *Journal of Gender Studies*, 14(3), 217-231.

GILROY, R. y BOOTH, C. 1999. «Building Infrastructure for Everyday Lives”, *European Planning Studies*.

Programa Femmes et Villes . 2001. Guide d'aménagement pour un environnement urbain sécuritaire de la Ville de Montréal.

HOOPER B, Barbara . 1998. The poem of male desires. In L. Sandercock (Ed.), *Making the invisible visible: a multicultural planning history*. University of California Press.

MASSOLO, Alejandra. 2007. Análisis y propuestas para la acción de los gobiernos locales en la seguridad de las mujeres en las ciudades. In A. Falú, O. Segovia, & M. Alonso (Eds.), *Ciudades para convivir: sin violencia hacia las mujeres, debates para la construcción de propuestas*. Ediciones Sur.

METH, Paula. 2003. Rethinking the 'domus' in domestic violence: Homelessness, space and domestic violence in South Africa. *Geoforum*, 34(3), 317-327.

MUXÍ MARTÍNEZ, Zaida. 2006. «Ciudad próxima: Urbanismo y género”. En: *Ciudad y Territorio 75: La ciudad Habitable*.

PACIONE, Michael. 2003. Urban environmental quality human wellbeing –a social geographical perspective. *Landscape and Urban Planning* 65, p. 19-30.

PRATS, Maria; GARCÍA RAMÓN M. Dolores; CÁNOVES, Gemma. 1995. «El uso del tiempo en la ciudad. Un enfoque cualitativo y de género”. En: *Anales de geografía de la Universidad Complutense*, núm 14.

ROTONDO, Emma y VELA, Gloria. 2004. [Indicadores de Género. Lineamientos conceptuales y metodológicos para su formulación y utilización por los proyectos FIDA de América Latina y el Caribe.](#) Progenero.

Secretaria Distrital de la Mujer. Programa «Me Muevo Segura” Bogotá.

PÉREZ OROZCO, Amaia. 2014. Subversión feminista de la economía. Aportes para un de-bate sobre el conflicto capital-vida, *Traficantes de sueños*, Madrid.

TORNS, Teresa, BORRÀS, Vicent y MORENO, Sara. 2006. *La vida quotidiana. Exploració d'un marc conceptual i d'una proposta d'indicadors*, Centre d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball, Barcelona.

WEKERLE, Gerda y WHITZMAN, Carolyn. 1995. *Safe Cities. Guidelines for Planning, Design, and Management*, Van Nostrand Reinhold, Nueva York.

WILSON, Elizabeth. 1991. *The Sphinx in the City: Urban life, the control of disorder, and women*. University of California Press.

